ČABIANSKY KALENDÁR

na rok
2021

Ročník
päťdesiaty deviaty,
od znovuvydania tridsiaty prvý

Békešská Čaba

Zodpovedná redaktorka:
Hajnalka Krajčovičová
Na redigovaní Čabianskeho kalendára spolupracovali:
Zuzana Benková

Šéfredaktori:

Ročník 2017–2020	**Hajnalka Krajčovičová**
Ročník 2016	**Zuzana Benková**
Ročníky 2013–2015	**Alžbeta Hollerová Račková**
Ročníky 2006–2012	**Tünde Tušková**
Ročníky 2001–2005	**Anna Ištvánová**
Ročníky 1992–2000	**Helena Somogyiová**
Ročník 1991	**Helena Somogyiová** a **Anna Ištvánová**
Ročníky 1947–1948	**Michal Rohály**
Ročníky 1937–1946	**Michal Francisci**
Ročníky 1920–1936	**Ľudovít Žigmund Szeberényi**

Vydavateľ:
Čabianska organizácia Slovákov

Za vydanie zodpovedá:
Michal Lásik, predseda

Podporovatelia:
Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

ÚRAD
PRE SLOVÁKOV
ŽIJÚCICH
V ZAHRANIČÍ

Tlačiareň:
Progresszív Nyomda Kft.
Békešská Čaba, ul. Erkela č. 8
Tel.: +36-66-328-360
Zodpovedný vedúci:
I. Zoltán Kovács

Počet strán: 158
Náklad: 500 výtlačkov
HU ISSN 0866-1219

S pomocou Božou prežili ste zas ďalší rok v slede.
Nech ruka Božia pevne, iste Vás v roku novom vedie.
Nech dary jeho milosti Vás po celý rok chránia,
nech dá Vám šťastia, radosti a hojnosť požehnania.

redakcia Čabianskeho kalendára

Kalendárna časť

(Domu slovenskej kultúry)

Január

2021	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Piatok	Nový rok, Štátny sviatok	Nový rok, Fruzsina	07:32	16:04
2. Sobota	Alexandra, Karina	Ábel	07:32	16:05
3. Nedeľa	Daniela	Genovéva, Benjámin	07:32	16:06
4. Pondelok	Drahoslav	Titusz, Leóna	07:32	16:07
5. Utorok	Andrea	Simon	07:32	16:08
6. Streda	Traja králi, Antónia	Traja králi, Boldizsár	07:32	16:09
7. Štvrtok	Bohuslava	Attila, Ramóna	07:31	16:10
8. Piatok	Severín	Gyöngyvér	07:31	16:11
9. Sobota	Alexej	Marcell	07:31	16:12
10. Nedeľa	Dáša	Melánia	07:30	16:13
11. Pondelok	Malvína	Ágota	07:30	16:15
12. Utorok	Ernest	Ernő	07:29	16:16
13. Streda	Rastislav	Veronika	07:29	16:17
14. Štvrtok	Radovan	Bódog	07:28	16:19
15. Piatok	Dobroslav	Lóránd, Lóránt	07:28	16:20
16. Sobota	Kristína	Gusztáv	07:27	16:21
17. Nedeľa	Nataša	Antal, Antónia	07:26	16:23
18. Pondelok	Bohdana	Piroska	07:25	16:24
19. Utorok	Drahomíra, Mário	Sára, Mário	07:25	16:26
20. Streda	Dalibor	Fábián, Sebestyén	07:24	16:27
21. Štvrtok	Vincent	Ágnes	07:23	16:28
22. Piatok	Zora	Vince, Artúr	07:22	16:30
23. Sobota	Miloš	Zelma, Rajmund	07:21	16:31
24. Nedeľa	Timotej	Timót	07:20	16:33
25. Pondelok	Gejza	Pál	07:19	16:34
26. Utorok	Tamara	Vanda, Paula	07:18	16:36
27. Streda	Bohuš	Angelika	07:17	16:37
28. Štvrtok	Alfonz	Károly, Karola	07:16	16:39
29. Piatok	Gašpar	Adél	07:15	16:41
30. Sobota	Ema	Martina	07:13	16:42
31. Nedeľa	Emil	Marcella, Gerda	07:12	16:44

Dom slovenskej kultúry – Buďte vítaní!

Február

2021	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Pondelok	Tatiana	Ignác	07:11	16:45
2. Utorok	Hromnice, Erik, Erika	Hromnice, Karolina, Aida, ev. Mária	07:10	16:47
3. Streda	Blažej	Balázs	07:08	16:48
4. Štvrtok	Veronika	Ráhel, Csenge	07:07	16:50
5. Piatok	Agáta	Ágota, Ingrid	07:06	16:52
6. Sobota	Dorota	Dorottya, Dóra	07:04	16:53
7. Nedeľa	Vanda	Tódor, Rómeo	07:03	16:55
8. Pondelok	Zoja	Aranka	07:01	16:56
9. Utorok	Zdenko	Abigél, Alex	07:00	16:58
10. Streda	Gabriela	Elvira	06:58	17:00
11. Štvrtok	Dezider	Bertold, Marietta	06:57	17:01
12. Piatok	Perla	Lívia, Lídia	06:55	17:03
13. Sobota	Arpád	Ella, Linda	06:54	17:04
14. Nedeľa	Deň zaľúbených, Valentín	Deň zaľúbených, Bálint, Valentin	06:52	17:06
15. Pondelok	Pravoslav	Kolos, Georgina	06:50	17:07
16. Utorok	Ida, Liana	Julianna, Lilla	06:49	17:09
17. Streda	Popolcová streda, Miloslava	Popolcová streda, Donát	06:47	17:11
18. Štvrtok	Jaromír	Bernadett	06:45	17:12
19. Piatok	Vlasta	Zsuzsanna	06:44	17:14
20. Sobota	Lívia	Aladár, Álmos	06:42	17:15
21. Nedeľa	Eleonóra	Eleonóra	06:40	17:17
22. Pondelok	Etela	Gerzson	06:38	17:18
23. Utorok	Roman, Romana	Alfréd	06:36	17:20
24. Streda	Matej	Elemér	06:35	17:21
25. Štvrtok	Frederik, Frederika	Mátyás	06:33	17:23
26. Piatok	Viktor	Géza	06:31	17:24
27. Sobota	Alexander	Edina	06:29	17:26
28. Nedeľa	Zlatica	Ákos, Bátor	06:27	17:27

Dom slovenskej kultúry – dvor ako spoločenský priestor.

Marec

2021	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Pondelok	Albín	Albin	06:25	17:29
2. Utorok	Anežka	Lujza	06:23	17:30
3. Streda	Bohumil, Bohumila	Kornélia	06:22	17:32
4. Štvrtok	Kazimír	Kázmér	06:20	17:33
5. Piatok	Fridrich	Adorján, Adrián	06:18	17:35
6. Sobota	Radoslav, Radoslava	Leonóra, Inez	06:16	17:36
7. Nedeľa	Tomáš	Tamás	06:14	17:38
8. Pondelok	MDŽ, Alan, Alana	MDŽ, Zoltán	06:12	17:39
9. Utorok	Františka	Franciska, Fanni	06:10	17:41
10. Streda	Bruno, Branislav	Ildikó	06:08	17:42
11. Štvrtok	Angela, Angelika	Szilárd	06:06	17:44
12. Piatok	Gregor	Gergely	06:04	17:45
13. Sobota	Vlastimil	Krisztián, Ajtony	06:02	17:46
14. Nedeľa	Matilda	Matild	06:00	17:48
15. Pondelok	Svetlana	Štátny sviatok, Kristóf	05:58	17:49
16. Utorok	Boleslav	Henrietta	05:56	17:51
17. Streda	Ľubica	Gertrúd, Patrik	05:54	17:52
18. Štvrtok	Eduard	Sándor, Ede	05:52	17:54
19. Piatok	Jozef	József, Bánk	05:50	17:55
20. Sobota	Víťazoslav, Klaudius	Klaudia	05:48	17:56
21. Nedeľa	Blahoslav	Benedek	05:46	17:58
22. Pondelok	Beňadik	Beáta, Izolda	05:44	17:59
23. Utorok	Adrián	Emőke	05:42	18:01
24. Streda	Gabriel	Gábor, Karina	05:40	18:02
25. Štvrtok	Marian	Irén, Irisz	05:37	18:03
26. Piatok	Emanuel	Emánuel	05:35	18:05
27. Sobota	Alena	Hajnalka	05:33	18:06
28. Nedeľa	Kvetná nedeľa, Soňa	Kvetná nedeľa, Gedeon, Johanna	06:31	19:08
29. Pondelok	Miroslav	Auguszta	06:29	19:09
30. Utorok	Vieroslava	Zalán	06:27	19:11
31. Streda	Benjamín	Árpád	06:25	19:12

Dom slovenskej kultúry – spolčovanie krajanských skupín+ organizovanie podujatí

Apríl

2021	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Štvrtok	Zelený štvrtok, Hugo	Zelený štvrtok, Hugó	06:23	19:13
2. Piatok	Veľký piatok, Zita	Veľký piatok, Áron	06:21	19:15
3. Sobota	Biela (Veľká) sobota, Richard	Biela (Veľká) sobota, Buda, Richárd	06:19	19:16
4. Nedeľa	Veľkonočná nedeľa, Izidor	Veľkonočná nedeľa, Izidor	06:17	19:18
5. Pondelok	Veľkonočný pondelok, Miroslava	Veľkonočný pondelok, Vince	06:15	19:19
6. Utorok	Irena	Vilmos, Bíborka	06:13	19:20
7. Streda	Zoltán	Herman	06:11	19:22
8. Štvrtok	Albert	Dénes	06:09	19:23
9. Piatok	Milena	Erhard	06:07	19:25
10. Sobota	Igor	Zsolt	06:05	19:26
11. Nedeľa	Július	Leó, Szaniszló	06:03	19:27
12. Pondelok	Estera	Gyula	06:02	19:29
13. Utorok	Aleš	Ida	06:00	19:30
14. Streda	Justína	Tibor	05:58	19:32
15. Štvrtok	Fedor	Anasztázia, Tas	05:56	19:33
16. Piatok	Dana, Danica	Csongor	05:54	19:34
17. Sobota	Rudolf	Rudolf	05:52	19:36
18. Nedeľa	Valér	Andrea, Ilma	05:50	19:37
19. Pondelok	Jela	Emma	05:48	19:39
20. Utorok	Marcel	Tivadar	05:47	19:40
21. Streda	Ervín	Konrád	05:45	19:41
22. Štvrtok	Slavomír	Csilla, Noémi	05:43	19:43
23. Piatok	Vojtech	Béla	05:41	19:44
24. Sobota	Juraj	György	05:39	19:46
25. Nedeľa	Marek	Márk	05:38	19:47
26. Pondelok	Jaroslava	Ervin	05:36	19:48
27. Utorok	Jaroslav	Zita	05:34	19:50
28. Streda	Jarmila	Valéria	05:33	19:51
29. Štvrtok	Lea, Leo	Péter	05:31	19:53
30. Piatok	Anastázia	Katalin, Kitti	05:29	19:54

Dom slovenskej kultúry – spoločensko-výstavné priestory
(vernisáž výstavy krojov z Nitry od Kraskovcov, 2017)

Máj

2021	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Sobota	Sviatok práce	Sviatok práce, Fülöp, Jakab	05:28	19:55
2. Nedeľa	Žigmund	Zsigmond	05:26	19:57
3. Pondelok	Galina	Deň matiek, Timea, Irma	05:25	19:58
4. Utorok	Florián	Mónika, Flórián	05:23	20:00
5. Streda	Lesia, Lesana	Györgyi, Adrián	05:21	20:01
6. Štvrtok	Hermína	Ivett, Frida	05:20	20:02
7. Piatok	Monika	Gizella	05:19	20:04
8. Sobota	Deň víťazstva, Ingrida	Mihály	05:17	20:05
9. Nedeľa	Deň matiek, Roland	Gergely	05:16	20:06
10. Pondelok	Viktória	Ármin,Pálma	05:14	20:08
11. Utorok	Blažena	Ferenc	05:13	20:09
12. Streda	Pankrác	Pongrác	05:12	20:10
13. Štvrtok	Servác	Szervác, Imola	05:10	20:12
14. Piatok	Bonifác	Bonifác	05:09	20:13
15. Sobota	Žofia, Sofia	Zsófia, Szonja	05:08	20:14
16. Nedeľa	Svetozár	Mózes, Botond	05:06	20:16
17. Pondelok	Gizela	Paszkál	05:05	20:17
18. Utorok	Viola	Alexandra, Erik	05:04	20:18
19. Streda	Gertrúda	Ivó, Milán	05:03	20:19
20. Štvrtok	Bernard	Bernát, Felícia	05:02	20:21
21. Piatok	Zina	Konstantin	05:01	20:22
22. Sobota	Júlia, Juliana	Júlia, Rita	05:00	20:23
23. Nedeľa	Želmíra	Dezső	04:59	20:24
24. Pondelok	Turíce, Ela	Turíce, Eszter, Eliza	04:58	20:25
25. Utorok	Urban	Orbán	04:57	20:26
26. Streda	Dušan	Fülöp, Evelín	04:56	20:27
27. Štvrtok	Iveta	Hella	04:55	20:29
28. Piatok	Viliam	Emil, Csanád	04:54	20:30
29. Sobota	Vilma	Magdolna	04:54	20:31
30. Nedeľa	Ferdinand	Deň detí, Janka, Zsanett	04:53	20:32
31. Pondelok	Petra, Petronela	Angéla, Petronella	04:52	20:33

Dom slovenskej kultúry – vydavateľská činnosť

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Jún

2021	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Utorok	MDD, Žaneta	Tünde	04:52	20:34
2. Streda	Xénia, Oxana	Kármen, Anita	04:51	20:34
3. Štvrtok	Karolína	Klotild	04:50	20:35
4. Piatok	Lenka	Bulcsú	04:50	20:36
5. Sobota	Laura	Fatime	04:49	20:37
6. Nedeľa	Norbert	Norbert, Cintia	04:49	20:38
7. Pondelok	Róbert	Róbert	04:49	20:39
8. Utorok	Medard	Medárd	04:48	20:39
9. Streda	Stanislava	Félix	04:48	20:40
10. Štvrtok	Margaréta	Margit, Gréta	04:48	20:41
11. Piatok	Dobroslava	Barnabás	04:47	20:41
12. Sobota	Zlatko	Villő	04:47	20:42
13. Nedeľa	Anton	Antal, Anett	04:47	20:42
14. Pondelok	Vasil	Vazul	04:47	20:43
15. Utorok	Vít	Jolán, Vid	04:47	20:43
16. Streda	Blanka, Bianka	Jusztín	04:47	20:44
17. Štvrtok	Adolf	Laura, Alida	04:47	20:44
18. Piatok	Vratislav	Arnold, Levente	04:47	20:45
19. Sobota	Alfréd	Gyárfás	04:47	20:45
20. Nedeľa	Valéria	Rafael	04:47	20:45
21. Pondelok	Deň otcov, Alojz	Deň otcov, Alajos, Leila	04:47	20:45
22. Utorok	Paulína	Paulína	04:47	20:46
23. Streda	Sidónia	Zoltán	04:48	20:46
24. Štvrtok	Ján	Iván	04:48	20:46
25. Piatok	Olívia, Tadeáš	Vilmos	04:48	20:46
26. Sobota	Adriána	János, Pál	04:49	20:46
27. Nedeľa	Ladislav, Ladislava	László	04:49	20:46
28. Pondelok	Beáta	Levente, Irén	04:50	20:46
29. Utorok	Peter, Pavol, Petra	Péter, Pál	04:50	20:46
30. Streda	Melánia	Pál	04:51	20:46

Dom slovenskej kultúry – Slovenská reštaurácia

Júl

2021	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Štvrtok	Diana	Tihamér, Annamária	04:51	20:45
2. Piatok	Berta	Ottó	04:52	20:45
3. Sobota	Miloslav	Kornél, Soma	04:52	20:45
4. Nedeľa	Prokop	Ulrik	04:53	20:44
5. Pondelok	Sviatok svätého Cyrila a Metoda, Cyril, Metod	Deň Slovákov v Maďarsku, Emese, Sarolta	04:54	20:44
6. Utorok	Patrik, Patrícia	Csaba	04:55	20:44
7. Streda	Oliver	Apollónia	04:55	20:43
8. Štvrtok	Ivan	Ellák	04:56	20:43
9. Piatok	Lujza	Lukrécia	04:57	20:42
10. Sobota	Amália	Amália	04:58	20:42
11. Nedeľa	Milota	Nóra, Lili	04:59	20:41
12. Pondelok	Nina	Izabella, Dalma	05:00	20:40
13. Utorok	Margita	Jenő	05:01	20:40
14. Streda	Kamil	Őrs, Stella	05:02	20:39
15. Štvrtok	Henrich	Henrik, Roland	05:03	20:38
16. Piatok	Drahomír	Valter	05:04	20:37
17. Sobota	Bohuslav	Endre, Elek	05:05	20:36
18. Nedeľa	Kamila	Frigyes	05:06	20:36
19. Pondelok	Dušana	Emília	05:07	20:35
20. Utorok	Iľja, Eliáš	Illés	05:08	20:34
21. Streda	Daniel	Dániel, Daniella	05:09	20:33
22. Štvrtok	Magdaléna	Magdolna	05:10	20:32
23. Piatok	Oľga	Lenke	05:11	20:31
24. Sobota	Vladimír	Kinga, Kincső	05:12	20:29
25. Nedeľa	Jakub	Kristóf, Jakab	05:14	20:28
26. Pondelok	Anna, Hana	Anna, Anikó	05:15	20:27
27. Utorok	Božena	Olga, Liliána	05:16	20:26
28. Streda	Krištof	Szabolcs	05:17	20:25
29. Štvrtok	Marta	Márta, Flóra	05:18	20:23
30. Piatok	Libuša	Judit, Xénia	05:20	20:22
31. Sobota	Ignác	Oszkár	05:21	20:21

Dom slovenskej kultúry – Slovenská reštaurácia (čas raňajok)

August

2021	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Nedeľa	Božidara	Boglárka	05:22	20:19
2. Pondelok	Gustáv	Lehel	05:24	20:18
3. Utorok	Jerguš	Hermína	05:25	20:17
4. Streda	Dominika, Dominik	Domonkos, Dominika	05:26	20:15
5. Štvrtok	Hortenzia	Krisztina	05:27	20:14
6. Piatok	Jozefína	Berta, Bettina	05:29	20:12
7. Sobota	Štefánia	Ibolya	05:30	20:11
8. Nedeľa	Oskar	László	05:31	20:09
9. Pondelok	Ľubomíra	Emőd	05:33	20:08
10. Utorok	Vavrinec	Lőrinc	05:34	20:06
11. Streda	Zuzana	Zsuzsanna, Tiborc	05:35	20:04
12. Štvrtok	Darina	Klára	05:37	20:03
13. Piatok	Ľubomír	Ipoly	05:38	20:01
14. Sobota	Mojmír	Marcell	05:39	19:59
15. Nedeľa	Marcela	Mária	05:41	19:58
16. Pondelok	Leonard	Ábrahám	05:42	19:56
17. Utorok	Milica	Jácint	05:43	19:54
18. Streda	Elena, Helena	Ilona	05:45	19:53
19. Štvrtok	Lýdia	Huba	05:46	19:51
20. Piatok	Anabela	Sviatok sv. Štefana, István	05:47	19:49
21. Sobota	Jana	Sámuel, Hajna	05:49	19:47
22. Nedeľa	Tichomír	Menyhért, Mirjam	05:50	19:45
23. Pondelok	Filip	Bence	05:51	19:43
24. Utorok	Bartolomej	Bertalan	05:53	19:42
25. Streda	Ľudovít	Lajos, Patrícia	05:54	19:40
26. Štvrtok	Samuel	Izsó	05:55	19:38
27. Piatok	Silvia	Gáspár	05:57	19:36
28. Sobota	Augustín	Ágoston	05:58	19:34
29. Nedeľa	Výročie SNP, Nikola, Nikolaj	Beatrix, Erna	05:59	19:32
30. Pondelok	Ružena	Rózsa	06:01	19:30
31. Utorok	Nora	Erika, Bella	06:02	19:28

Dom slovenskej kultúry - Slovenská reštaurácia
(menu, á la carte a obložené misy na akcie a na objednanie)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

September

2021	*Podľa slovenského kalendára*	*Podľa maďarského kalendára*	*Slnko*	
			východ	západ
1. Streda	Deň Ústavy SR, Drahoslava	Egyed, Egon	06:03	19:23
2. Štvrtok	Linda	Rebeka, Dorina	06:05	19:21
3. Piatok	Belo	Hilda	06:06	19:19
4. Sobota	Rozália	Rozália	06:07	19:17
5. Nedeľa	Regina	Viktor, Lőrinc	06:08	19:15
6. Pondelok	Alica	Zakariás	06:10	19:13
7. Utorok	Marianna	Regina	06:11	19:11
8. Streda	Miriama	Mária, Adrienn	06:12	19:09
9. Štvrtok	Martina	Ádám	06:14	19:07
10. Piatok	Oleg	Nikolett, Hunor	06:15	19:05
11. Sobota	Bystrík	Teodóra	06:16	19:03
12. Nedeľa	Mária	Mária	06:18	19:01
13. Pondelok	Ctibor	Kornél	06:19	18:59
14. Utorok	Ľudomil	Szeréna, Roxána	06:20	18:57
15. Streda	Sedembolestná Panna Mária, Jolana	Sedembolestná Panna Mária, Enikő, Melitta	06:22	18:55
16. Štvrtok	Ľudmila	Edit	06:23	18:52
17. Piatok	Olympia	Zsófia	06:24	18:50
18. Sobota	Eugénia	Diana	06:26	18:48
19. Nedeľa	Konštantín	Vilhelmina	06:27	18:46
20. Pondelok	Ľuboslav, Ľuboslava	Friderika	06:28	18:44
21. Utorok	Matúš	Máté, Mirella	06:30	18:42
22. Streda	Móric	Móric	06:31	18:40
23. Štvrtok	Zdenka	Tekla	06:33	18:38
24. Piatok	Ľuboš, Lubor	Gellért, Mercédesz	06:34	18:36
25. Sobota	Vladislav	Eufrozina, Kende	06:35	18:34
26. Nedeľa	Edita	Jusztina	06:37	18:32
27. Pondelok	Cyprián	Adalbert	06:38	18:30
28. Utorok	Václav	Vencel	06:39	18:28
29. Streda	Michal, Michaela	Mihály	06:41	18:26
30. Štvrtok	Jarolím	Jeromos	06:42	18:24

*Dom slovenskej kultúry – Penzión Slovák****
(dvojposteľové izby s prístelkou a kúpeľňou + súkromné parkovisko)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Október

2021	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Piatok	Arnold	Malvin	06:43	18:25
2. Sobota	Levoslav	Petra	06:45	18:23
3. Nedeľa	Stela	Helga	06:46	18:21
4. Pondelok	František	Ferenc	06:47	18:19
5. Utorok	Viera	Aurél	06:49	18:17
6. Streda	Natália	Brúnó, Renáta	06:50	18:15
7. Štvrtok	Eliška	Amália	06:52	18:13
8. Piatok	Brigita	Koppány	06:53	18:11
9. Sobota	Dionýz	Dénes	06:54	18:09
10. Nedeľa	Slavomíra	Gedeon	06:56	18:07
11. Pondelok	Valentína	Brigitta	06:57	18:05
12. Utorok	Maximilián	Miksa	06:59	18:03
13. Streda	Koloman	Kálmán, Ede	07:00	18:01
14. Štvrtok	Boris	Helén	07:01	17:59
15. Piatok	Terézia	Teréz	07:03	17:57
16. Sobota	Vladimíra	Gál	07:04	17:56
17. Nedeľa	Hedviga	Hedvig	07:06	17:54
18. Pondelok	Lukáš	Lukács	07:07	17:52
19. Utorok	Kristián	Nándor	07:09	17:50
20. Streda	Vendelín	Vendel	07:10	17:48
21. Štvrtok	Uršuľa	Orsolya	07:12	17:46
22. Piatok	Sergej	Előd	07:13	17:45
23. Sobota	Alojza	Štátny sviatok, Gyöngyi	07:15	17:43
24. Nedeľa	Kvetoslava	Salamon	07:16	17:41
25. Pondelok	Aurel	Blanka, Bianka	07:18	17:39
26. Utorok	Demeter	Dömötör	07:19	17:38
27. Streda	Sabína	Szabina	07:21	17:36
28. Štvrtok	Dobromila	Simon, Szimonetta	07:22	17:34
29. Piatok	Klára	Nárcisz	07:24	17:33
30. Sobota	Šimon, Simona	Alfonz	07:25	17:31
31. Nedeľa	Aurélia	Farkas	06:27	16:30

*Dom slovenskej kultúry – Penzión Slovák****
(izba s manželskou posteľou s prístelkou a kúpeľňou + súkromné parkovisko)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

November

2021	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Pondelok	Sviatok všetkých svätých, Denis, Denisa	Sviatok všetkých svätých, Marianna	06:28	16:28
2. Utorok	Pamiatka zosnulých	Pamiatka zosnulých, Achilles	06:30	16:27
3. Streda	Hubert	Győző	06:31	16:25
4. Štvrtok	Karol	Károly	06:33	16:24
5. Piatok	Imrich	Imre	06:34	16:22
6. Sobota	Renáta	Lénárd	06:36	16:21
7. Nedeľa	René	Rezső	06:37	16:19
8. Pondelok	Bohumír	Zsombor	06:39	16:18
9. Utorok	Teodor	Tivadar	06:40	16:17
10. Streda	Tibor	Réka	06:42	16:15
11. Štvrtok	Martin, Maroš	Márton	06:43	16:14
12. Piatok	Svätopluk	Jónás, Renátó	06:45	16:13
13. Sobota	Stanislav	Szilvia	06:46	16:12
14. Nedeľa	Irma	Aliz	06:48	16:10
15. Pondelok	Leopold	Albert, Lipót	06:49	16:09
16. Utorok	Agnesa	Ödön	06:51	16:08
17. Streda	Štátny sviatok, Klaudia	Hortenzia, Gergő	06:52	16:07
18. Štvrtok	Eugen	Jenő	06:54	16:06
19. Piatok	Alžbeta	Erzsébet	06:55	16:05
20. Sobota	Félix	Jolán	06:57	16:04
21. Nedeľa	Elvíra	Olivér	06:58	16:03
22. Pondelok	Cecília	Cecília	07:00	16:02
23. Utorok	Klement	Kelemen, Klementína	07:01	16:01
24. Streda	Emília	Emma	07:02	16:01
25. Štvrtok	Katarína	Katalin	07:04	16:00
26. Piatok	Kornel	Virág	07:05	15:59
27. Sobota	Milan	Virgil	07:06	15:58
28. Nedeľa	Henrieta	Stefánia	07:08	15:58
29. Pondelok	Vratko	Taksony	07:09	15:57
30. Utorok	Ondrej, Andrej	András, Andor	07:10	15:57

*Dom slovenskej kultúry – Penzión Slovák****
(izba s manželskou posteľou s prístelkou a kúpeľňou + súkromné parkovisko)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

December

2021	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			východ	západ
1. Streda	Edmund	Elza	07:12	15:56
2. Štvrtok	Bibiána	Melinda, Vivien	07:13	15:56
3. Piatok	Oldrich	Ferenc, Olivia	07:14	15:55
4. Sobota	Barbora, Barbara	Borbála, Barbara	07:15	15:55
5. Nedeľa	Oto	Vilma	07:16	15:55
6. Pondelok	Mikuláš	Miklós	07:17	15:54
7. Utorok	Ambróz	Ambrus	07:18	15:54
8. Streda	Marína	Mária	07:19	15:54
9. Štvrtok	Izabela	Natália	07:20	15:54
10. Piatok	Radúz	Judit	07:21	15:54
11. Sobota	Hilda	Árpád	07:22	15:54
12. Nedeľa	Otília	Gabriella	07:23	15:54
13. Pondelok	Lucia	Luca, Otilia	07:24	15:54
14. Utorok	Branislava, Bronislava	Szilárda	07:25	15:54
15. Streda	Ivica	Valér	07:26	15:54
16. Štvrtok	Albína	Etelka, Aletta	07:26	15:54
17. Piatok	Kornélia	Lázár, Olimpia	07:27	15:54
18. Sobota	Sláva	Deň národností, Auguszta	07:28	15:55
19. Nedeľa	Judita	Viola	07:28	15:55
20. Pondelok	Dagmara	Teofil	07:29	15:55
21. Utorok	Bohdan	Tamás	07:30	15:56
22. Streda	Adela	Zénó	07:30	15:56
23. Štvrtok	Nadežda	Viktória	07:30	15:57
24. Piatok	Štedrý deň, Adam a Eva	Štedrý deň, Ádám, Éva	07:31	15:57
25. Sobota	1. sviatok vianočný	1. sviatok vianočný, Eugénia	07:31	15:58
26. Nedeľa	2. sviatok vianočný, Štefan	2. sviatok vianočný, István	07:31	15:59
27. Pondelok	Filoména	János	07:32	15:59
28. Utorok	Ivana, Ivona	Kamilla	07:32	16:00
29. Streda	Milada	Tamás, Tamara	07:32	16:01
30. Štvrtok	Dávid	Dávid	07:32	16:02
31. Piatok	Silvester	Szilveszter	07:32	16:03

Dom slovenskej kultúry – Ej, tá dolnozemská zabíjačka!

Milý čitateľ!

„Teď vidíš rozkoš světa
jak na márách odkvěta...“
Eliáš Láni, Tranoscius 967

Dovoľ mi, aby som sa Ti v úvode Čabianskeho kalendára prihovoril v tomto hrozivo nevľúdnom období, keď pandémia doslova zákerne ohrozuje náš život, ničí naše duše a zmrazuje naše ľudské kontakty. Táto pliaga, doteraz ľudstvu neznáma, nás núti uzavrieť sa, vyhýbať sa fyzickým kontaktom, skľúčiť naše duše v obave o našich najmilších. Pandémia osudovo skúša aj životaschopnosť našej národnosti. Otázkou je, či bude v nás sila myslieť na našich slovenských priateľov doma i v zahraničí, či budeme vedomostne a technicky pripravení disponovať dostatočne pevnou vôľou hľadať a nájsť nové metódy spolupráce, spôsoby vyjadrenia spolupatričnosti. Pán Boh daj, aby dedičstvo otcov neupadlo do zabudnutia, aby náš životný elán vytrval, aby sme prežili aj ako komunita, aby sme i my ako žitko na jar, keď sychravé chlady premôžu lúče hrejivého slniečka a vlažného vánku, vyrazí svojou zeleňou do nového života, nástojčivo dokázali: chceme a ešte sme pripravení žiť!

Aj ľudstvo chce ďalej žiť! Naliehavou otázkou, ktorú si má zadať, je: Ako žiť?

Ťažko je ľuďom vysvetliť, aby pochopili, ako ich v tom utvrdzujú aj ekonómovia, že ľudské pokolenie žiť po starom nemôže, že pokračovať tam, kde sme prestali, nesmieme. Koronavírus je pre nás aj zdvihnutým ukazovákom: Ľudstvo, pozor! Svojím sebectvom, honom za ekonomickým rastom, hýrivým egoizmom elity si Matku Zem vykoristilo do neúnosnej miery!

Dá sa žiť v omámení „čarovného“ ekonomického rastu, ktorý vedie k absolútnej devastácii prírody, biologickej diverzity? Dá sa žiť tak, že dary Zeme určené na celý rok ľudstvo, ktoré už presahuje 8 miliárd jednotlivcov, skonzumuje do koncom júla a demografická explózia celkového ľudstva ďalej pokračuje? Vo svete, kde 90% zdrojov disponuje 10% ľudstva?

Prehnaná globalizácia, klimatická kríza, demografické zmeny, egoistické ovládnutie prírody človekom sa stali liahňou vírusov, ktoré prešli na človeka.

Hrozia však aj sociálne a politické krízy. Všetci tí, ktorí sú výhercami nezastaviteľnej globalizácie a technologicko-informačnej revolúcie by si mali uvedomiť, že bez solidarity, altruizmu a rozsiahlych ekonomických zmien bude svet ohrozovaný, demokratické a všeobecné ľudské hodnoty sa vyvrátia vo svoj opak.

Aké východisko máme z tejto krízy? V ekonomickej literatúre sa zdôrazňuje ako alternatíva prax dlhodobej udržateľnosti vývoja ekonomiky, ktorá zablokuje

reverzibilné procesy. (Predpokladá sa, že v roku 2050 bude v prípade pokračovania tempa spotreby žiť na Zemi 10 miliárd ľudí zhustených do veľkomiest, v dôsledku čoho vzrastie priemerná teplota o 2°C. V prípade takéhoto tempa rastu by nám nestačili ani 3 Zeme.)

Ako teda ďalej? V znamení hesla rozmýšľaj globálne, konaj lokálne! Čo to znamená? Predovšetkým to, že rozmýšľať sme nútení globálne, ale výzvou pre nás je čo najviac konať lokálne, v našich mestách a lokalitách. Našou úlohou je chrániť miestnu identitu, tradičnú slovenskú vidiecku kultúru, gastronómiu, všetky hodnoty, pretože sme zodpovední za prítomnosť a budúcnosť našich detí, zároveň však chránime aj hodnoty otcov. Navráťme pestré farby životu v modernej dobe!

Pandémia zasiahla aj do života Čabianskej organizácie Slovákov. Od novembra 2020 sa prevádzkovateľom Domu slovenskej kultúry stala Celoštátna slovenská samospráva, posilnila sa úloha Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku naplnením jeho obsahu.

CSSM odkúpila neziskovú hospodársku spoločnosť Čabianski Slováci, s. r. o. a na jej čelo vymenovala konateľku Melindu Csapovú-Mesnikovú. Týmito zmenami sa obnovený stánok kultúry, reštaurácia a hotel dostali do bezpečnejších rúk a budú i naďalej slúžiť zviditeľňovaniu nášho kultúrneho a duchovné potenciálu.

A nakoniec niečo veľmi dôležité!

V roku 2021 prebehne v Maďarsku sčítanie obyvateľstva pre pandémiu asi bez bezprostredného kontaktu – online. Nezabudnite na to a počúvajte svoju dušu!

V roku 1920 bolo prvé sčítanie obyvateľstva v Maďarsku, prebehlo do 13. februára 1921. Pre zaujímavosť Vám uvediem základné čísla: Obyvateľstvo Maďarska tvorilo 7 980 143 „duší", Čabänov bolo 46 633. Maďari tvorili menšinu (45,9%) proti prevahe Slovákov (53%). Čo sa týka náboženstva, najviac bolo samozrejme evanjelikov 29 725, katolíkov (medzi nimi i slovenských) 11 230, kalvínov 2 618 a izraelitov 430. (Ja zaujímavé, že luteráni – evanjelici boli evidovaní pod rubrikou Reformovaní augsburského vyznania.)

V Békešskej župe spočítali vtedy 52 386 Slovákov. Pri sčítaní sa pýtali výlučne na materinský jazyk.

Milí priatelia, budeme schopní pri sčítaní obyvateľstva dokázať našu schopnosť prežitia?!

Verme všetci, že áno. Pán Boh nám pomáhaj!

Michal Lászik

Kráčame po našej ceste

Niekedy dozrie čas, resp. sa nám otvorí možnosť trošku sa zamyslieť nad tým, aké boli naše prvé kroky a kde sa nachádzame dnes. Popritom sa môžeme popýšiť i našimi úspechmi. Prvé kroky Slovákov u nás na Čabe – ako sme o tom už veľakrát písali - sa objavili v r. 1715 (prišli prvé rodiny), no úradne sa datujú až začiatkom r. 1718 (rodiny zaevidované podpisom). V tomto ročníku trošku nezvyčajne, ale zábavne a s fotkami odkryjeme prvé kroky našej Slovače a paralelne i súčasný stav. Na stránky vstúpime veselo. Prinášame vám čabiansku hymnu tak, ako znela kedysi a ako ju spievajú dnes:

„Po vojne ju hrala dychová kapela pred Mestským domom. Text sme rozmnožili a mládež ju z letáčikov spievala." /Ján Sekerka/

Slovenská Čaba

Slová: Ján Gerči – Hudba: Ján Sekerka

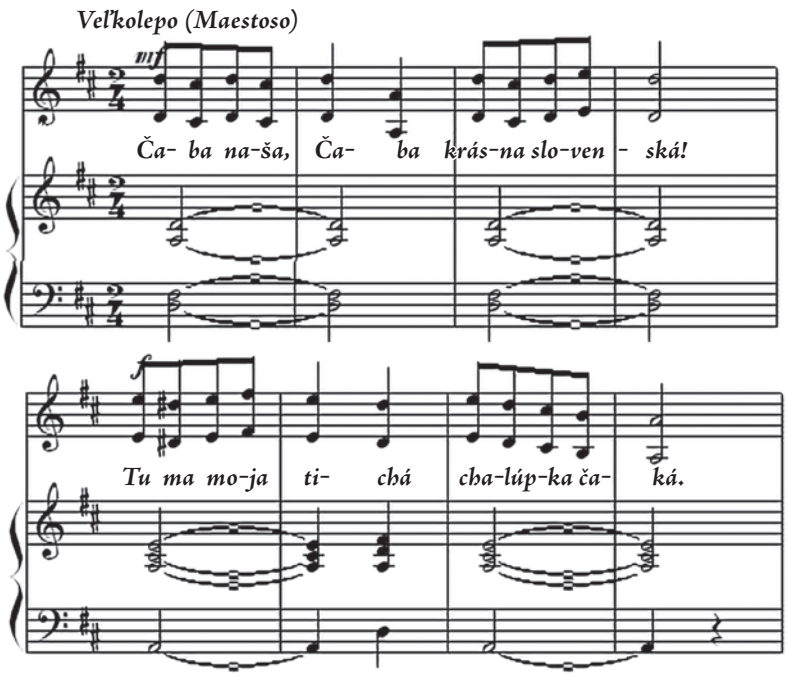

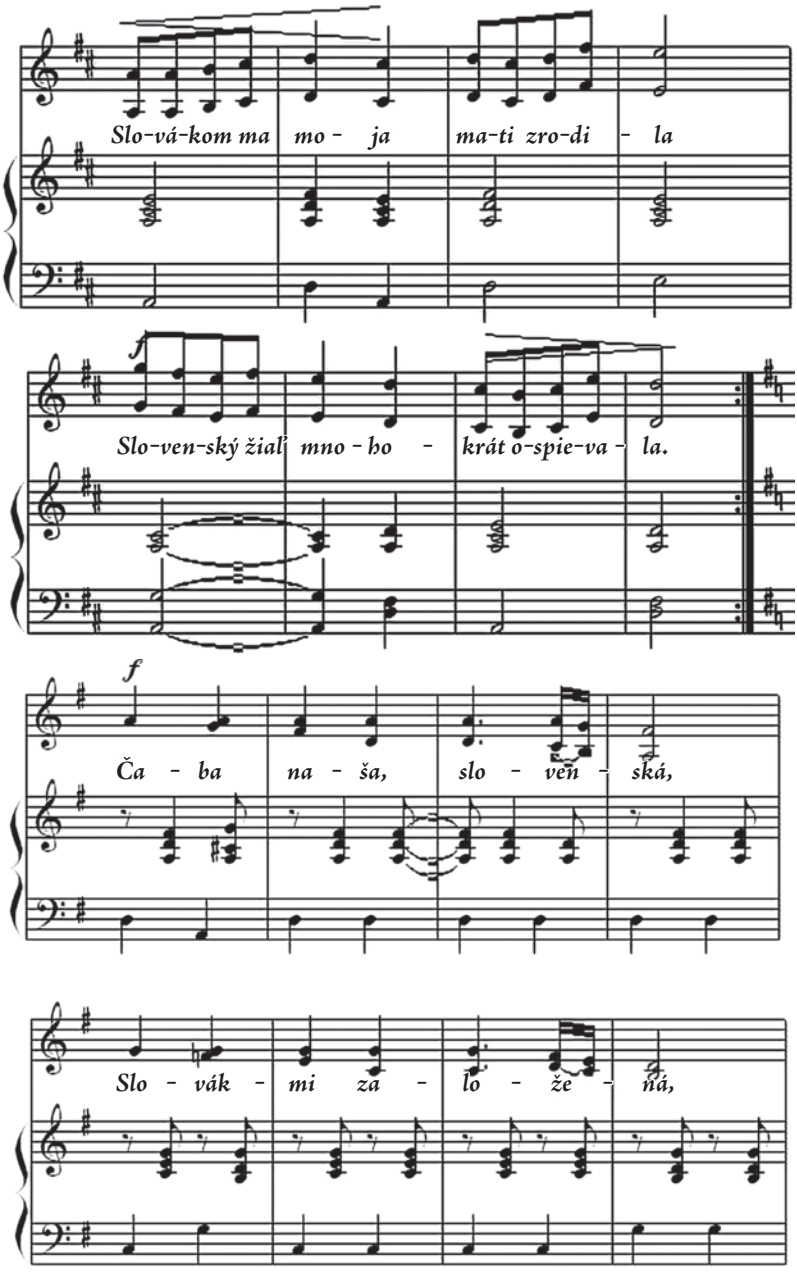
Slo-vá-kom ma mo - ja ma-ti zro-di - la
f
Slo-ven-ský žiaľ mno - ho - krát o-spie-va - la.
f
Ča - ba na - ša, slo - ven - ská,
Slo - vák - mi za - lo - že - ná,

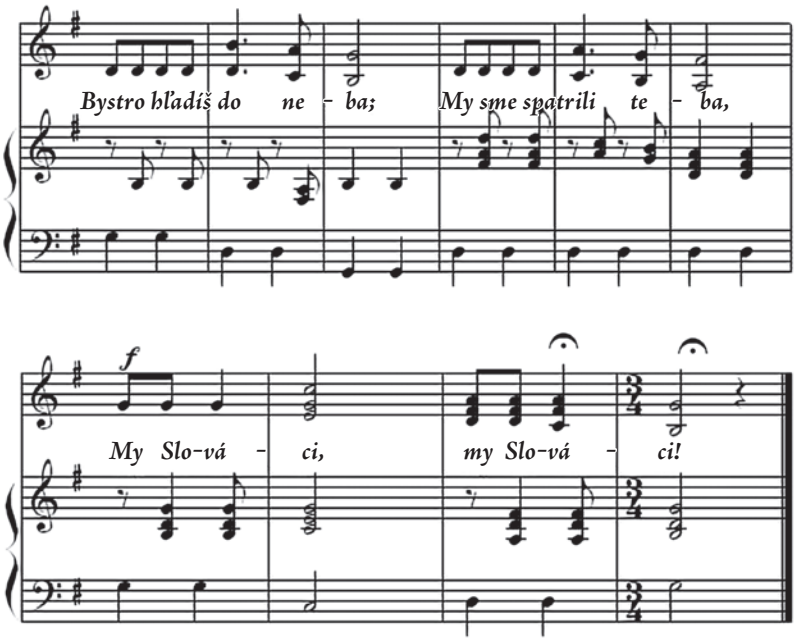
Bystro hľadíš do ne - ba; My sme spatrili te - ba,
f
My Slo-vá - ci, my Slo-vá - ci!

Slovenská Čaba

hymna
Slová: Ján Gerči – Hudba: Ján Sekerka
6. november 1936

Čaba naša, Čaba krásna, slovenská!
Tu ma moja tichá chalúpka čaká.
Slovákom ma moja mati zrodila,
slovenský žiaľ mnohokrát ospievala.

Čaba naša slovenská,
Slovákmi založená,
bystro hľadíš do neba;
my sme spatrili teba,
my Slováci, my Slováci!

Časy dávne, časy staré, slovenské!
Zobuďteže nám tie pravdy čabianske.
Pošlite ich do každého domčeka,
nech každý vie, odkiaľ život priteká!

Čaba naša slovenská...

Dudaj vetrík, dudaj, z vysokej skaly:
Čo sa nám pod ňou otcovia zrodili.
Keď uvidíš tam švárneho Slováka,
pošepni mu odkaz svojho rodáka!

Čaba naša slovenská...

Zadudaj mu, že sme my bratia jeho,
slovenskú dušu nosí naše telo.
A povedz mu: hocikedy k nám príde;
U nás vždycky len bratskú lásku nájde.

Čaba naša slovenská...

Dnes to spievame takto

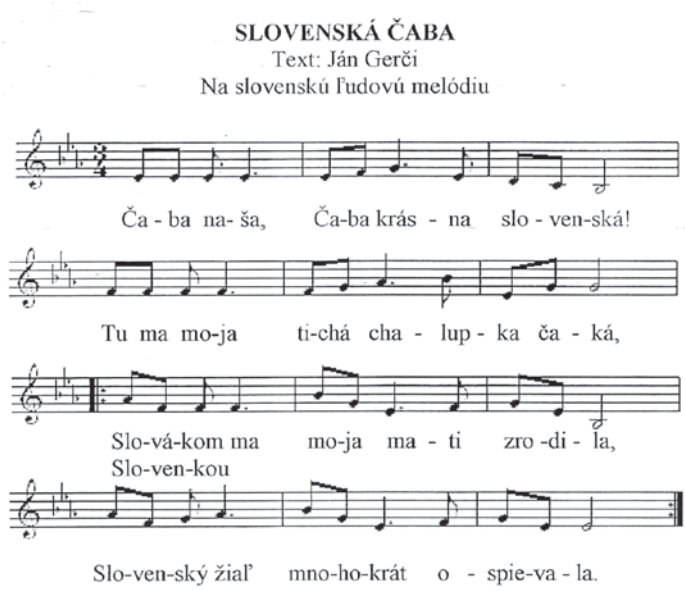

Časy dávne, časy staré, slovenské!
Zobuďteže nám tie pravdy čabianské!
Poslite ich do každého domčeka,
Nech každý vie, odkiaľ život priteká.

Dudaj vetrík, dudaj, z vysokej skaly:
Čo sa nám pod ňou otcovia zrodili.
Keď uvidíš tam švárneho Slováka,
Pošepni mu odkaz svojho rodáka!

Zadudaj mu, že sme mi bratia jeho,
Slovenskú dušu nosí naše telo.
A povedz mu: Hoci kedy k nám príde;
U nás vždicky len bratskú lásku nájde.

Ildika Očovská, Čabän,
december 1998

A ideme ďalej!

Došli sme na územie dnešnej Čaby a

- postavili sme kostol;
  najprv malý - prebudovaný na hlinený kostol v r. 1723 z modlitebne postavenej v r. 1717 z trstiny, zlepenej blatom a vybielenej vápnom -,
  potom veľký evanjelický – odovzdaný a posvätený v r. 1824

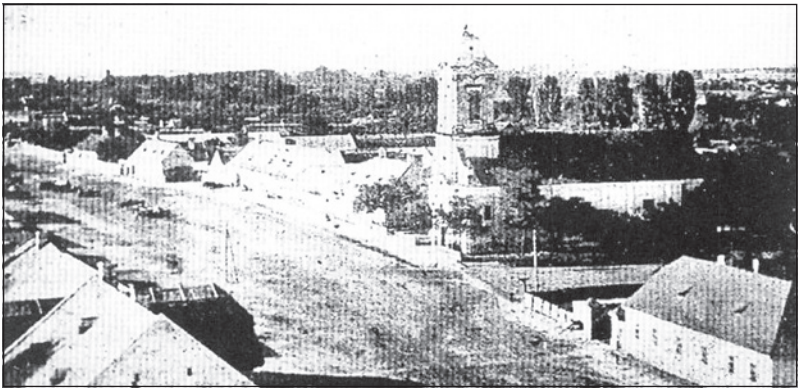

- založili sme školy;

tzv. sálašské školy, keďže väčšina bývala na sálašoch (t. j. samotách), odvtedy v Čabe máme integrovanú slovenskú inštitúciu od materskej školy po gymnázium

- zabezpečili sme zachovanie spisovného slovenského slova – Čabiansky kalendár

1920 – 1947 zakladateľom a vydavateľom bola evanjelická cirkev; znovu bol vydaný v r. 1991. ČOS sa stáva samostatným vydavateľom v r. 2005. V decembri r. 2016 bolo zakladateľské aj vydavateľské právo prepísané na ČOS. Obsah sa menil prispôsobujúc sa zmenám sveta. V r. 2020 prebehlo predstavenie ruka v ruke s Národným kalendárom z Vojvodiny, keďže prvé číslo oboch bolo vydané pred sto rokmi.

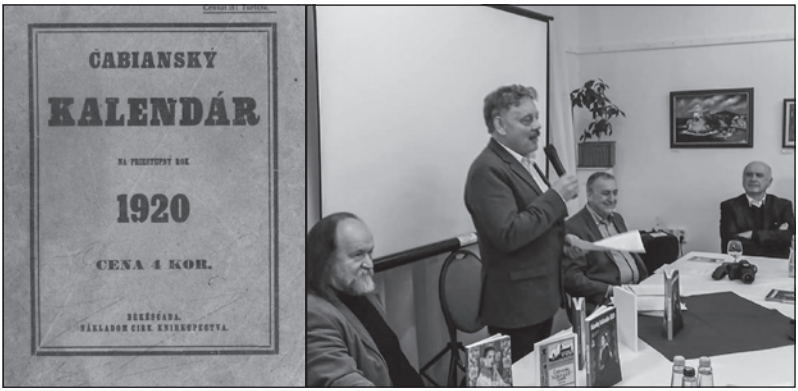

- od mesta dostala (1994) Slovač do vlastníctva budovu na kultúrny rozvoj (odovzdané 1996)

Budovu umiestnenú v centre mesta pomenovali vtedajší vedúci Domom slovenskej kultúry a dodnes má trojakú funkciu: kultúra a osveta, penzión (11 izieb – v jednej je kancelária hovorcu Slovákov v Maďarsku), slovenská reštaurácia (v období 2004 – október 2017 bola daná do prenájmu). V r. 2000 Čabianska organizácia Slovákov z vlastných zdrojov zakúpila vedľajší pozemok, ktorý dnes slúži ako parkovisko a priestor na organizovanie väčších akcií.

- Čaba sa stala sídlom Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, *prevádzkovateľom ktorého je Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku. V r. 2020 spojil Výskumný ústav výročné oslavy s tradičnou vedeckou konferenciou. Uverejníme staršiu fotografiu z r. 2005 a aktuálnejšiu z jubilejnej konferencie začiatkom roka 2020.*

- v Slovenskom oblastnom dome bola zriadená národopisná zbierka *odovzdaná v r. 1972, prevádzkuje ju Slovenská samospráva župného mesta Békešská Čaba. V r. 2006 bol odovzdaný pribudovaný spoločenský priestor pod názvom Áchimova sieň. V r. 2015 prebiehali na oblastnom dome rekonštrukčné práce a v r. 2020 sa chystá nová slovenská samospráva obnoviť Áchimovu sieň.*

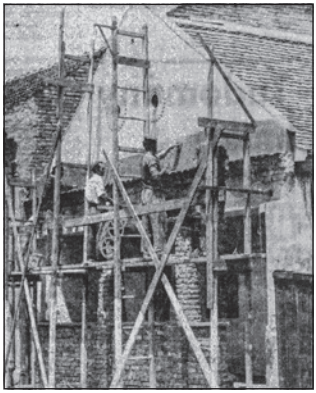

Hodnota zákulisnej práce

Sú veci, ktoré v bežnom živote prejdeme bez povšimnutia, ani si ich neuvedomíme, pokladáme ich za prirodzené. Preto som veľmi šťastná, keď sa dozviem o takom dianí, ktoré troška pohladí moje srdce. V divadelnom svete je už vyše desať rokov zvykom, že sa odovzdávajú ceny aj osobám, vykonávajúcim prácu v zákulisí (Ceny maďarského divadla pre pracovníkov divadelného zákulisia - a výpomocné profesie/ színházi háttér- és kiszolgálószakmák képviselőit elismerő Magyar Teátrum Díjak). Táto práca má výnimočnú hodnotu. Veď iba vzájomnou spoluprácou sa dosiahne efektívnosť, ktorá drží divadlo nad vodou, prináša mu chýr, známosť a ovácie.

Tak nech znie potlesk aj pre tých, na ktorých nesvieti divadelný reflektor, nevidíme ich na scéne, no ich práca je nevyhnutná a hodnotná.

Hoci náš Mišo bol, je a bude popredným zástupcom tunajšej Slovače aj po svojom odchode do dôchodku, nikdy nebol tým, kto by sa ligotal v žiari pozornosti, radšej sa s vervou a obetavosťou chopí povinností a rieši zložité situácie. Vždy odovzdal zo seba to naj... Pri prejavoch, v boji za záujmy Slovače a potom sa ticho stiahol, aby vykonával svoju prácu v zákulisí. No hodnotu jeho nenápadnej práce v prospech čabianskych, ale aj všetkých Slovákov v Maďarsku sa nedá prehliadnuť, a tak v tomto roku **Michalovi Lásikovi udelil Ivan Korčok, minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, Striebornú plaketu „Za dlhoročnú vysoko záslužnú činnosť v krajanskom živote a za rozvoj slovenského vzdelávania v Maďarsku."**

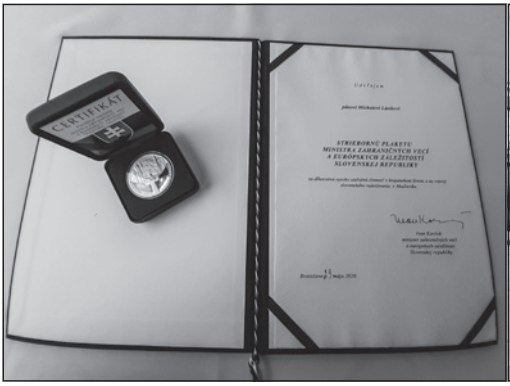

Úprimné slová pracovníka Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Ľudovíta Pomichala nášho predsedu dojali:

„Miškovi úprimne blahoprajem. Pre Slovákov nielen v celom Maďarsku a na Dolnej zemi, ale vo všeobecnosti v bezhraničnom krajanskom slovenskom svete je majákom slovenskosti, vzťahu k našej materinskej reči, ku všetkému, čo žije, dýcha, hrdí sa a najmä myšlienkovo a emotívne preciťuje hlboké duchovné a človečenské prepojenie s odkazmi a posolstvami našich slovenských predkov.

Takéto vzory - a Michal Lásik k nim nielenže nespochybniteľne patrí, ale nadlho (čím mu želám pevné zdravie s jeho neodmysliteľnými pohodovými úsmevmi v dobroprajných očiach) takýmto už počas života legendám aj bude tróniť - napriek svojim pokorným a skromným mravom - ako jeden z najžiarivejších príkladov, že má význam i zmysel ochraňovať a pestovať, najmä však šíriť medzi novými generáciami Slovače v Maďarsku oddanosť "veci slovenskej" a ani na minútu nestrácať zo zreteľa individuálnu životnú aj historickú pamäť o tom, kto som – a kam patrím.

Moja hlboká poklona, Miško! A našej spoločnej vlasti všetkých Slovákov vďaka, že aj prostredníctvom slovenskej diplomacie vieme vzdať hold ľuďom, ktorí si v tej najplnšej miere zasluhujú našu úctu a zajedno aj obdiv za to, že po celý svoj tvorivý pedagogický, vedecký i publicistický život obetavo a láskyplne zveľaďujú všetkým nám vzácnu a zároveň krehkú slovenskosť. Srdečne Ľudo."

V roku 2016 sme ti pri príležitosti tvojej šesťdesiatky darovali popri pamätnej medaile Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí plaketu i my.

NÁŠ HRDINA MIŠO LÁSZIK
20 – 60
ROKOV
AKO PREDSEDA – AKO ČLOVEK

Si princom ruže ČOS, ako aj Ty si našou ružou:
„Moja ruža je dôležitejšia ako vy všetky. Pretože práve ju som polieval. Pretože práve ju som ukrýval na noc pod sklený zvon. Pretože ju som chránil zástenou. Pretože pre ňu som pozabíjal húsenice. Pretože ju som počúval, ako sa žaluje alebo sa vystatuje, alebo dokonca ako niekedy mlčí. Pretože je to moja ruža." – malý princ

Ďakujeme Ti za dar času, za Tvoju pozornosť, za Tvoje kamarátstvo, za Tvoju samozrejmú prítomnosť.

Ďakujeme Ti za vernosť, spoľahlivosť a stálosť.
Ďakujeme, ďakujeme za nezaplatiteľný dar Tvojho času.

Čabianska organizácia Slovákov-Dom slovenskej kultúry

HŐSÜNK Lászik Miso
20 – 60
éve
elnök - ember

A CsSzSz rózsájának hercege vagy, ahogy Te te is a mi rózsánk:
"Szépek vagytok, de üresek. Nem lehet meghalni értetek. Persze egy akármilyen járókelő az én rózsámra is azt mondhatná, hogy ugyanolyan mint ti. Holott az az igazság, hogy ő egymaga többet ér mint ti valamennyien, mert ő az akit öntözgettem. Mert ő az, akire burát tettem. Mert ő az, akit szélfogó mögött óvtam. Mert róla öldöstem le a hernyókat (kivéve azt a 2-3-at, a lepkék miatt). Mert őt hallottam panaszkodni, sőt néha hallgatni is. Mert ő az én rózsám."
(Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg)

Köszönjük az idődd odaajándékozását, figyelmességedet, barátságodat, a feltétel nélküli jelenlétedet.

Köszönjük hűségedet, megbízhatóságodat és állandóságodat.
Köszönjük, köszönjük a megfizethetetlen idődet.

Csabai Szlovákok Szervezete – Szlovák Kultúra Háza

Slovenskosť sa nestráca – zmena v čabianskom sídle Slovákov

Je to už viac ako 25 rokov, čo sa zrodila myšlienka založiť v metropole dolnozemských Slovákov Maďarska večnú pozostalosť krajanov, ktorá bude šíriť chýr a držať pamäť silného krajanského povedomia tam, kde územie ukrýva dejiny, ako aj zásluhy Slovače v celospoločenskom ponímaní. Postavením Domu slovenskej kultúry v Békešskej Čabe (hoci ide iba o pomenovanie budovy sídla Čabianskej organizácie Slovákov a oficiálne zaregistrovaný pod takýmto menom nie je, no poznajú ho tak všetci, od úradov až po prostý ľud), srdcovej záležitosti Anky Ištvánovej, ako aj Alžbety Ančinovej, Heleny Somogyiovej a mnohých ďalších osôb, sa uznalo úsilie našich predkov a snaha ich potomkov. Oba susedné štáty - Maďarsko a Slovenská republika, ako aj Európa so svojím Hollandským fondom, mesto – Samospráva Békešskej Čaby a mnohé ďalšie orgány si uvedomili, že je potrebné zvečniť v trvalej, inštitucionálnej forme zásluhy Slovákov vo „Viharsarok-u" (t. j. v doslovnom preklade Kútik búrok). Mesto predsa znovuzaložili krajania – úradným zaregistrovaním v r. 1718, dali do pohybu ďalšiu urbanizáciu územia, ktoré sa napokon stalo mestom so župným právom a župným sídlom Békešskej župy. Model, ktorý na vytvorenie budovy požadoval vtedajší grantový systém, bol skvelý a prosperujúci. Tento model zabezpečil okrem vytvorenia priestoru, kde by mohla Slovač rozvíjať svojho krajanského ducha v rôznych formách, aj prevádzkovanie tejto inštitúcie. Okrem založenia civilnej organizácie tunajších Slovákov, t. j. Čabianskej organizácie Slovákov (ďalej ČOS), založila sa i jej spoločnosť s ručením obmedzeným, t. j. Čabianski Slováci, s. r. o. (ďalej s. r. o.), na prevádzkovanie inštitúcií. Každý si uvedomoval, že nie je jasné, čo čas prinesie, komu sa ako bude dariť, aké výhody poskytne grantový systém. A tak sa s. r. o., ktorú tvorí Slovenská reštaurácia a Hotel Slovák, dlhé roky striedavo s ČOS podieľa na plnení úloh prevádzkovania DSK, v závislosti od toho, komu prial čas a doprial mu väčšie možnosti. No časy sa zmenili, spoločenstvo malo už väčšie očakávania na poli hotelierstva, a tak s. r. o. so svojimi obmedzeným možnosťami – veľkosť, kapacita penziónu a reštaurácie, plus s nedostatkom možností rozvoja a presunom civilných organizácií do zákulisia spela k tomu, že prestavba v duchu novodobých požiadaviek (napriek tomu, že plány boli vyhotovené a podané kompetentným orgánom dvakrát) ostala len snom. Roky rad-radom ubehli, menšie rekonštrukcie sa uskutočnili a vďaka s. r. o., ako aj ČOS sa v predošlých rokoch dali veci do pohybu a obnovili sa najrizikovejšie oblasti troch jednotiek DSK. Ale sen sa v plnej miere nezrealizoval. Nastala situácia, keď sa bolo potrebné zamyslieť nad otázkou prevádzkovania, aby sa zachránila jedinečná inštitúcia Slovače v Maďarsku a ostala v slovenských rukách.

Predsedníctvo ČOS sa rozhodlo sadnúť si za rokovací stôl s Celoštátnou slovenskou samosprávou v Maďarsku (ďalej CSSM), aby našli spoločné východisko z nelichotivej situácie a možnosti spolupráce. Prihliadať sa muselo na to, že budovu vlastní prosperujúca ČOS, ktorá je neziskovou občianskou (civilnou) organizáciou. Po dlhých rokovaniach odovzdala ČOS svoju s. r. o. do vlastníctva občianskej organizácie CSSM, pričom vlastníctvo budovy/sídla si zachová. Podľa platných zákonov zmenila ČOS svoj štatút (s platnosťou od 17. 07. 2020): ak ČOS náhodou zanikne, tak budova sa dostane do vlastníctva občianskej organizácie CSSM, t. j. Verejnoprospešnej nadácie Za Slovákov v Maďarsku. Valné zhromaždenie CSSM schválilo prerokovaný plán a pustilo sa na cestu právneho konania. Návrh zo strany ČOS bol už počas pandémie schválený na dotyčnom súde a teraz sa čaká na ústredné schválenie súdu.

V s. r. o. došlo k personálnym zmenám. Po smrti Anny Ištvánovej (02. 01. 2014) prevzal post konateľa s. r. o. Martin Vozár, ktorý sám vzhľadom na svoj zdravotný stav inicioval rokovania, aby sa mohol najneskôr do konca roka vzdať tejto funkcie. Dovoľte, aby som vám predstavila tohto zanieteného Slováka a hostinského.

Martin Vozár sa narodil 08. 11. 1956 v slovenskej rodine v Kétšoproni. Osud mu nadelil život na sálaši, kde prirodzene vdychoval slovenskosť, životné hodnoty a slovenské tradície. Jeho dospievajúce roky a štúdiá ho viedli k ľudovým tradíciám a hodnotám najmä na poli gastronómie. Svoju slovenskosť si udržal i vďaka tomu, že sa stal jedným z prvých predsedov Čabianskej slovenskej samosprávy a neskôr členom Čabianskej organizácie Slovákov, kde zastupoval záujmy miestnych Slovákov. Už 50. rok pôsobí v oblasti reštauračných služieb a obsluhy hostí ako podpredseda obchodnej oblasti Békeščabianskej priemyselnej a obchodnej komory a ako slovenský referent medzi komorami dvoch susedných krajín - Maďarska a Slovenskej republiky.

Ďakujeme za dlhoročnú aktívnu podporu slovenskosti. Svojím elánom naďalej obohacujte náš všedný krajanský život!

kh

Ena sálašská škola v čabianskom chotáre

Od 19. storočia už bole veľa dobre zariadené sálaše v čabianskom chotáre, a v ňich bývalľ a gazdovalľ mnoho ľudľ. Najviac bolľ Slováci, ktorí sa shovárali poslovenski, aľe v školľe sa naučilľ aj pomaďarski. V tích časoch v slovenskích rodľnách sa mnoho ďeťí narodľile. Na sálaši sa postavile za jedno-druhím škole. V čabianskom chotáre napokon bole 27 škôl. Škola na Malom Meďeri bola 3-ja medzi prvími, gďe sa začla učba v r. 1878. Aľe naozajstnú školu, čo ja teraz chcem písať oňej, bola postavená v r. 1898, ktorú postavila evanjelická cirkev. Sem chodľile z okolľie zo sálašoch. Putovaľe v zime dlhé kilometre v dažďľ, v sňehu, v blaťe a po závejoch vo fujáku, abi dišľi do školi, keď jim ráno zazviňili v drevenej túrňi na zvoňe, čo to znamenalo, že sa učba skoro začňe. Sen som chodľila aj ja do školi od r. 1949 do 1957, a tu som sa naučila pomaďarski. To zvala sa „Kismegyeri Általános Iskola" – aľebo Milyova škola. Ján Milyo, pán rechtor, viučovav tu za veľa rokov - v 1930 – 1940 rokov.

Pozdejšie škola ostála malá pre veľa ďeťí, veď už vtedi chodľile tan više sto žiakov. Tedi v roku 1930 postavilľ ešťe enu učovňu kňej aj jednu obívačku pre učiťeľov. V rokoch 1970 – 75 sálašské školy pozatvárali.

Naša škola panovala do roku 1973. Vtedi skončile ostatná trieda 8-mu klasu v školľe. Ešťe za dva roke tam chodiľe malé ďeťi, aľe v r. 1975 už sa dvere zatvoriľe na večňe. Ďeťi šľe do internátov.

Sálašské škole za jedno druhím zbúralľ, zaoralľ a zostala sňich ľen brázda. Dňes zostale zo 27-tich škól 3. Naša škola chvála Bohu stojí. Pán Sándor Dzurek ju odkúpil v 24-tej hodľini -, ľebo časom sa už skoro zrúťila, teda ňemala gazdu – a ju prerábal, obnovil. Dňes volá sa „Fatornyos Tanyasi Vendégház". Slúži ďaľej za turizmus a iné zhromaždenia sa končja vňej.

Funguje od r. 2012. Naša trieda v tomto roku (2019) organizovala 55-te stretnuťie, čo sme už držalľ. To nám bola ukrutná radosť a poťešeňia, keď sme viďeli obnovenú našu školu, gďe sme žilľ a chodľilľ v našom prekrásnom ďectve. Bolľ sme 11-ťi žiaci, keď sme školu skončilľ, a teraz sme sa stretľi 9-i žiaci aj jedna paňi učiťeľka – Mária Balajová Oroszopvá. Pre nás to bol hrozňe veľkí zážitok! Tak sme sa dovraveľi, že tobi dobre bolo, abi každí človek, kto sen chodľievav, povizerav, ako hjaže naša premilená, voľakedná škola. A sme začľi organizovať stretnuťie pre šeckich žiakov. To bola ňie ľahká úloha. Aľe sa nám tag dobre podarilo, že sme aňi sami ňehútalľ na takú zaujímavosť. Keď prišov ten ďeň –1. september 2012 – ľuďia sa začľi zhrňať, šľi do škole, jak akobi voľač darma roz-

dávali. Prišli više 250 ľudí, starší, mladší, deti, učiteľja, učiteľki. Na dvore stál šátor pre 100 osôb, ktorí sa naplniv, pritom aj učebňa bola plná, v 5-tich kotlíkoch sa variv pörkölt. To nám bol preukrutní zážitok na celí život!

Sme zadržali pekné spomínania na voľakednú školu, na učiteľov, a sme položili na múr pamätnú tabuľu aj veňjec. Tabuľu vikresil Ján Kováč, majster (Műköves) – ktorí tu skončil všeobecnú školu v r. 1973, ostatními žiakmi v tejto škole.

Stretnuťie pre všetkích záujemcov zadržíme od tích čias – 7 rokov – každí rok, aj toho roku (2019) sme zorgaňizovali 8-mi ráz. Bolo nás mnoho, aj 4-ja učiteľki, učiteľia prišli. Sme sa dobre cíťili, položili sme noví venjec každí rok, spomíname na učiteľov, žiakov, ktorí sa už ňie medzi nami. Pán Sándor Dzurek nám navaril dobrí hovedzí pörkölt aj víbornú baraňinu. Pozbjerala som ďejaké dokumenti, aj staré fotki, som spravila z tablove. Aj iné veci ešťe možno navšťíviť.

Tie každí rád povizerá a spomína na naše krásne ďetstvo, na našu mladosť, na roďičov a našich milosrdečních učiteľov a učiteľjek, ktorí nás pekňe vipraviľi do ďalšího života. Ďakujeme jim a chváľa jim za to!

Vjem, že z našej školi ňeostala brázda, aľe stojí pišňe na krásnej doliňe, ako pred 100 rokmi, s drevenou túrňou v ňebe. A mi sa móžeme v ňej stretnúť každí rok aj v budúcnosťi:

„Gďe sťe sa poďele naše mladé časi?" Učiteľja a učiteľki, ktorí učili v školeľ (bez úplnosti): Zsilák Mihály, Huszár János, Hankó György, Milyó János, Kiszely Mihály, Kaszai Pál, Váci Györgyné Köpösdi Rozália, Ács Margit, Kató Ilona, Orosz György igazgató, Orosz Györgyné, Csicsely Pál, Zsíros Andrásné, Lajkó Ágnes, Kiss Györgyné, Oláh István, Dr. Novák Pál igazgató, Novák Pálné, Vandlik János, Meszlényi György, Litauszki Géza, Nánási Imre, Lipták L. Károly, Majoros Béláné, Dinnyési Józsefné.

Pripomienka: o škole som písala podrobnejšie v Čabianskom kalendári 2012, str. 142

Alžbeta Tadanajová Kelemenová

Katkine spomienky

Uvedomelá čabianska mládež v tridsiatych rokoch minulého storočia založila samovzdelávací spolok, kde sa mladí spolu zabávali, robili spoločné výlety, učili sa slovenské hry, piesne a pod vedením Michala Pluhára, Jána Sekerku, Jána Gerčiho a Mateja Zahorána nacvičili divadelné hry, ktoré predniesli v rozličných častiach mesta, ba dostali povolenie na vystúpenie aj v mestskom divadle.

1. Obraz Čabianska slovenská mládež na výlete v roku 1935, medzi nimi J. Gerči (s vedrom na hlave), za ním vľavo matka s mandolínou, pri nej otec v klobúku.

2. Článok v Békésmegyei Közlöny o divadelnej hre Vyslúžená žena.

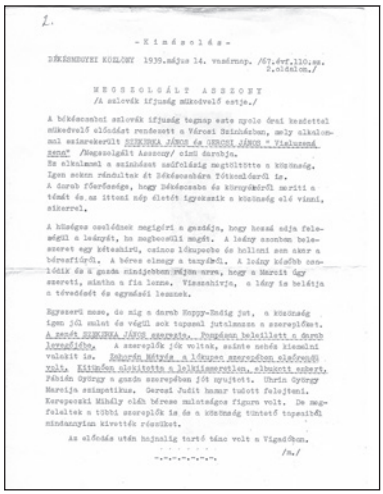

1.

- K i m é s o l á s -

BÉKÉSMEGYEI KÖZLÖNY 1939.május 14. vasárnap. /67.évf.110.sz. 2.oldalon./

N E G S Z O L G Á L T A S S Z O N Y
/A szlovák ifjuság működelő estje./

A békéscsabai szlovák ifjuság tegnap este nyolc órai kezdettel működelő előadást rendezett a Városi Szinházban, mely alkalommal szinre került SUKUNKA JÁNOS és GERCSI JÁNOS - Vyslúžená žena" /Megszolgált Asszony/ cimü darabja.
Az alkalmanal a szinházat szélfoldáig megtöltötte a közönség. Igen sokan rándultak át Békéscsabára fővárosi és vidéki ismerősei is.
A darab főerőssége, hogy bécsiesnek és kisvárosiak merüt a témát és az itteni nép életét igyekszik a közönség elé vinni, sikerrel.

A hűséges cselédnek megigéri a gazdája, hogy hozzá adja feleségül a leányát, ha megbecsüli magát. A leány azonban beleszeret egy kőtesbirú, csinos lépcsőcsőbe és hallani sem akar a bérsefiúról. A béres elmegy a tanyáról. A leány később considik és a gazda sinajtóban jéjjem-arra, hogy a Marcit úgy szereti, aláztba a fia lesze. Visszahívja, a lány is belátja a tévedését és egymásé lesznek.

Egyszerü mese, de míg a darab Koppy-Endig jut, a közönség igen jól mulat és végül sok tapssal jutalmazza a szereplőket. A szerepek SUKUNKA JÁNOS szerepe. Koppenen belelillett a darab lényegébe. A szereplők jók voltak, szinte nehéz kiemelni valakit is. Zakorjné Mátyás a lépőpet szerepében elragadó volt. Kiválóan alkalmatta a lelkiismeretlen, elhagyott szerepet. Fábián György a gazda szerepében jót nyujtott. Uhrin György Marcija szimpatikus. Gerczi Judit hamar tudott feleljteni. Kerepeczki Mihály cláb bécsei mulatságos figure volt. De megfeleltek a többi szereplők is és a közönség tüntető tapsaival mindenszigen kivették részüket.

Az előadás után hajnalig tartó tánc volt a Vigadóban.

/m./

-=-=-=-=-=-=-.

3. Divadelnú hru Žltý žrebec preložili z maďarčiny.

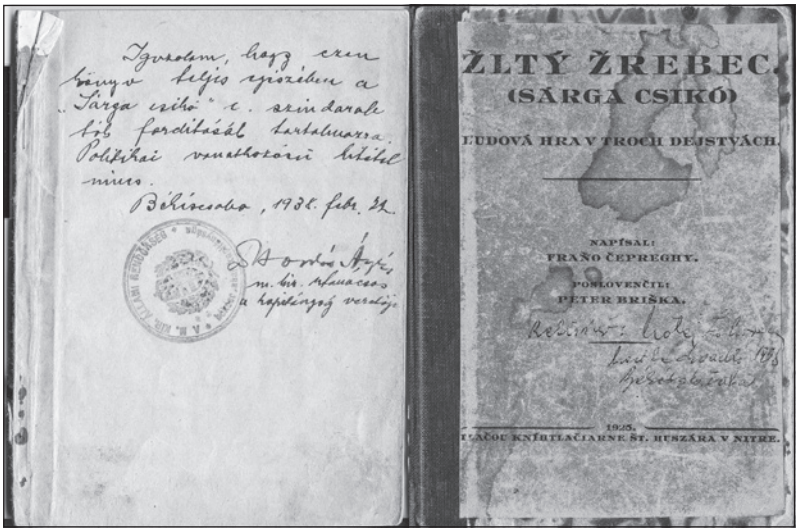

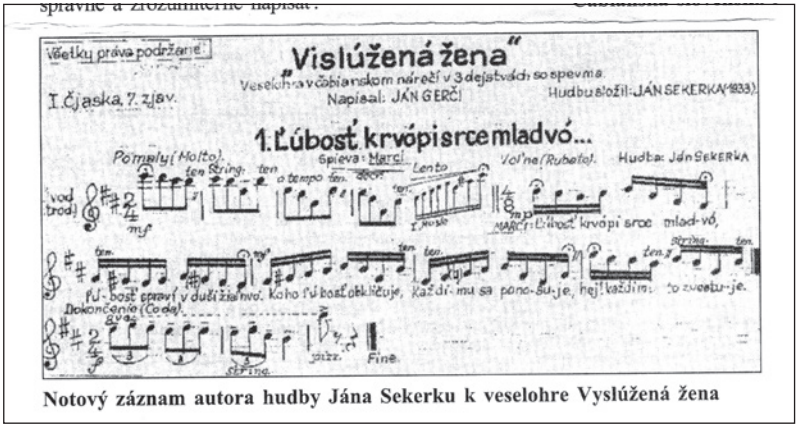

Notový záznam autora hudby Jána Sekerku k veselohre Vyslúžená žena

V obidvoch hrách vystupovali i moji rodičia. Otec bol režisérom, matka bola služka a tetka bola kuchárka Barbora.

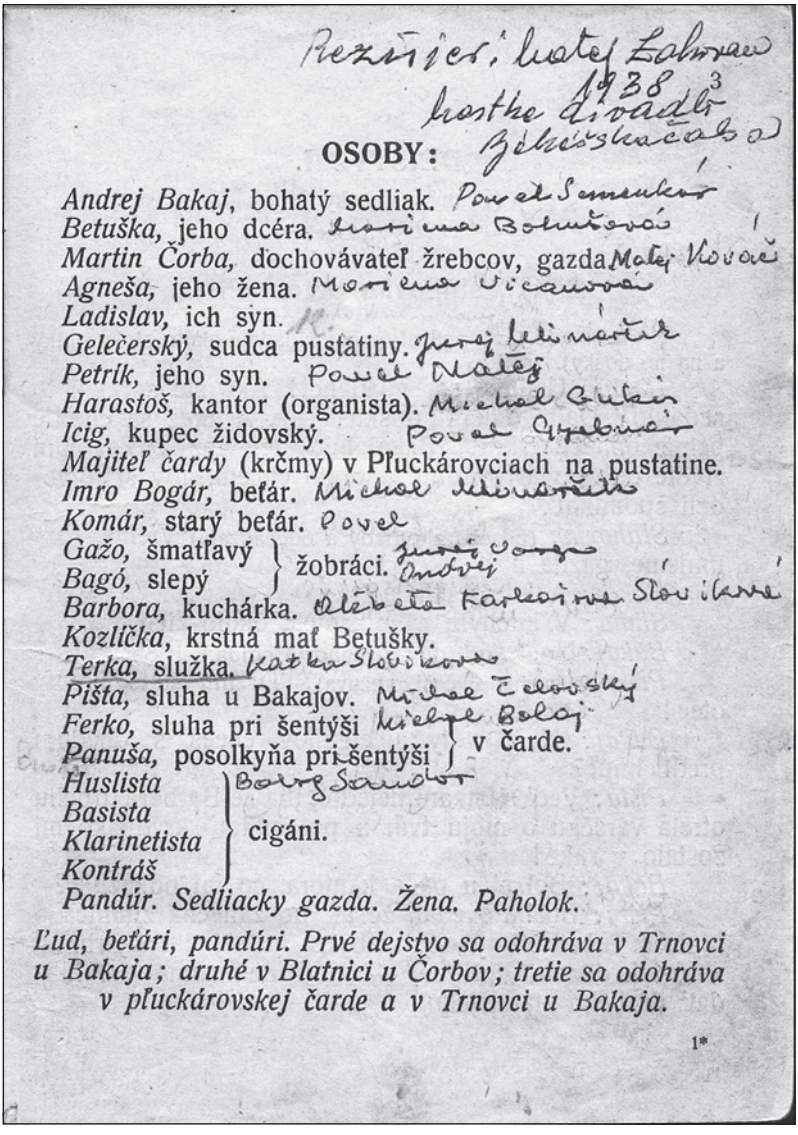

Režisér: Matej Lahovec
hostka divadla 1938 3
Štefánia Kacabová

OSOBY:

Andrej Bakaj, bohatý sedliak. Pavel Semenkov
Betuška, jeho dcéra. Štefánia Bohuňová
Martin Čorba, dochovávateľ žrebcov, gazda Matej Kováč
Agneša, jeho žena. Mária Vicanová
Ladislav, ich syn.
Gelečerský, sudca pustatiny. Juraj Telinčák
Petrík, jeho syn. Pavel Matej
Harastoš, kantor (organista). Michal Gulkin
Icig, kupec židovský. Pavel Gyebnár
Majiteľ čardy (krčmy) v Pľuckárovciach na pustatine.
Imro Bogár, beťár. Michal Telinčák
Komár, starý beťár. Pavel
Gažo, šmatľavý } žobráci. Juraj Vargo
Bagó, slepý } Andrej
Barbora, kuchárka. Alžbeta Farkašová Slovíková
Kozlička, krstná mať Betušky.
Terka, služka. Katka Slovíková
Pišta, sluha u Bakajov. Michal Čelovský
Ferko, sluha pri šentýši Michal Bolaj
Panuša, posolkyňa pri šentýši } v čarde.
Huslista } Bolog Samuel
Basista
Klarinetista } cigáni.
Kontráš
Pandúr. Sedliacky gazda. Žena. Paholok.

Ľud, beťári, pandúri. Prvé dejstvo sa odohráva v Trnovci u Bakaja; druhé v Blatnici u Čorbov; tretie sa odohráva v pľuckárovskej čarde a v Trnovci u Bakaja.

1*

28-HO FEBR. 1938. VEČER O 8-EJ HODINE,
kde vám čabianska slovenská mládež zahrá divadelnú hru

ŽLTÝ ŽREBEC

(SÁRGA CSIKÓ)

v 3 dejstvách so spevmi.

Všetci budete srdečne vítaní!

Po predstavení v Mestskej zabávni (Városi vigadó) BUDE TANEČNÁ ZABAVA, na ktorej vás dobrá hudba rozveseli.

Vstupenky si môžete vopred kúpiť v knihkupectve, Luther-ulica 4.

Nesklamete sa, lebo sa dobre zabavíte!

Kniehtlaačeň Pyrch v Bab.-Čave. Za vydavateľa zodpovedá Ing. Tibor Zahorán

Plagát pozývajúci na predstavenie divadelnej hry Žltý žrebec

veľa informácií. Upresňujú, kto, kde, kedy a čo organizoval.

veľmi pekne ovplyvňovať. Hrali sme Kamenný chodníček. Už sú všetci v jednom vreci, Gabriškini pytači a Vyslúženú ženu v čabianskom nárečí. Hrali sme dokonca aj v divadle. Režisérom bol Matej Zahorán. Začalo sa to tým, že aj ja som mal malé kníhkupectvo. Bola to vlastne taká klubovňa, kde sme sa každý deň schádzali a rozprávali sme sa. Ja ako kníhkupec som dostával cenníky od maďarských kníhkupcov z Budapešti, ale aj zo Slovenska. Raz som objavil v katalógu hru: Žltý žrebec. Hneď ma napadlo, že s tým by sme sa mohli dostať do divadla. Neustále nás totiž odmietali. Tu sme sa trápili u nám Žltého žrebca dovolili tam zahrať, chceme tam ostať aj s ďalšou hrou, veď aj tam je mnoho hercov.

Mnoho som sa zaoberal mládežou. Naučil som ich divadelné hry a piesne. V Békéšskej Čabe, v časti Jamina, som viedol aj hudobný kurz. Mnoho rokov som sa venoval tomu, aby som slovenskú kultúru odovzdal mládeži. Robili sme aj výlety, chodili sme po sálašoch, všade nás volali. Spevom hučali hory, doliny – nuž pravda iba doliny,

Plagát hry Vyslúžená žena

lebo hory tu nemáme. Mnoho desaťročí som sa tomu venoval, a aj odvtedy len preto žijem, – ukončil Ján Sekerka svoje spomienky. A že to myslel veľmi úprimne, o tom svedčí jeho pozostalosť, ktorú zanechal pre ďalšie generácie, aby sa čím viac dozvedela o niekdajšej kultúre Slovákov žijúcich na Dolnej zemi.

* *

Pozostalosť Jána Sekerku sa dostala do spoľahlivých a fundovaných rúk Štefana Tótha, ktorý sa o svoje poznatky v dohľadnom čase podelí s čitateľmi Ľudových novín.

Text: Mária Margová
Foto: Štefan Tóth

Slovenská Čaba

Slová: Ján Gerči – Hudba: Ján Sekerka

Čaba naša, Čaba krásna, slovenská!
Tu ma moja tichá chalúpka čaká.
Slovákom ma moja mati zrodila,
Slovenský žiaľ mnohokrát ospievala.

Čaba naša slovenská,
Slovákmi založená,
Bystro hľadíš do neba;
My sme spatrili teba,
My Slováci, my Slováci!

Časy dávne, časy staré, slovenské!
Zobuďte nám tie pravdy čabianske.
Pošlite ich do každého domčeka,
Nech každý vie, odkiaľ život priteká.

Čaba naša . . .

Dudaj vetrík, dudaj, z vysokej skaly,
Čo sa nám pod ňou otcovia zrodili.
Keď uvidíš tam švárneho Slováka,
Pošopni mu odkaz svojho rodáka!

Čaba naša . . .

Zadudaj mu, že sme my bratia jeho,
Slovenskú dušu nosí naše telo.
A povedz mu: hocikedy k nám príde,
U nás vždycky len bratskú lásku nájde.

Čaba naša . . .

Poznámka redaktorky: spomienky dnes už nebohej Katky Mikľovej Zahoránovej sme dostali ešte v r. 2009, vtedy sme ich uverejnili v mesačníku Čabän.

Svetlá minulosti

Békešská Čaba - naša milovaná vlasť. V tomto meste všetko rozpráva, všetko má svoj príbeh. Kedysi dávno si aj môj prastarý otec myslel, že každý, kto tu žije, by mal poznať slovenčinu, a učili nás malé deti: edon, dva, tri, štyri .... V tejto dobe bolo zvykom, že sa starší ľudia zhromaždili v popoludňajších hodinách pred domom, rozprávali príbehy a deti ich počúvali. Rozprávali príbehy o meste, o viere, o pôde i o ťažkostiach (napr. ako vojna). Susedia môjho prastarého otca boli tiež starší (môj prastarý otec sa narodil v roku 1911), myslím na nich každý deň. Viem, že dnes na brehoch Kerešského kanála, kde moje deti kŕmia kačice a obdivujú vŕby, dlhujeme vďaku našim predkom, ktorí vykopali kanál ešte v roku 1777. Viem, že to bola tvrdá práca, lebo v tom čase neexistovali žiadne moderné stroje. (Stromy zo Sedmohradska prešli týmto kanálom, aby sme mohli stavať budovy.) V živote mesta prešlo mnoho rokov, generácie sa navzájom menili, preto potrebujeme aktualizovať naše informácie o minulosti.

Chcela by som predstaviť minulosť mesta z troch aspektov (s pomocou mojej rodiny):

1. Dedičstvo minulosti – Vysnívateľ Békešskej Čaby: Ernő Sztraka
2. Kultúrny impulz - Náš básnik Dezső Belencéresi
3. Príroda – Strom „Cimbora"

Brigitta Bálint-Gruberová

Obraz[1]: Békešská Čaba

1 Pôvodný obraz nájdeme: Ando György-Kutyej Pál: Csabensis. Békéscsaba, 2018, s. 123.

Dedičstvo minulosti – Vysnívateľ Békešskej Čaby: Ernő Sztraka (1830-1906)

Dnes málokto pozná jeho meno. V našom meste ešte napr. neexistuje ulica Ernő Sztraka, ale jeho prácu vidíme každý deň. Medzi r. 1910 – 1962 sa v meste nachádzala ulica Sztraka, ale pomenovali ju po jeho otcovi Karolovi Sztrakovi, ktorý ako učiteľ pracoval v Hornej Tabani. V roku 1963 dostala ulica nové meno a tento názov používame dodnes (ulica Botyánszky Pálné).

Kto bol Ernő Sztraka? Bez neho by mesto nebolo také, aké je. Čabänia ho volali Maco Sztraka. Narodil sa v Békešskej Čabe 30. februára 1830. Jeho otec Karol Sztraka bol učiteľom evanjelickej cirkvi v Čabe a jeho matka sa volala Anna Beer. Základnú školu skončil pod dozorom svojho otca a stredoškolské vzdelanie získal na gymnáziu v Sarvaši a v Prešove. Vo veku 18 rokov sa stal príslušníkom armády a zúčastnil sa bitky v Košiciach (v novembri 1848). Právnické vzdelanie ukončil v roku 1851, ale keďže nevykonával právnu prax, v rokoch 1854/55 sa prihlásil na viedenskú polytechniku a získal inžinierske vzdelanie. Na jeseň v roku 1855 si našiel prácu ako certifikovaný inžinier po boku hlavného inžiniera Karola Bodokyho a o tri roky neskôr ho guvernér Gyula Torkos vymenoval za krajského inžiniera. V septembri 1861 sa stal inžinierom v Békešskej Čabe. Funkciu vykonával viac ako 30 rokov až do 9. decembra 1892.

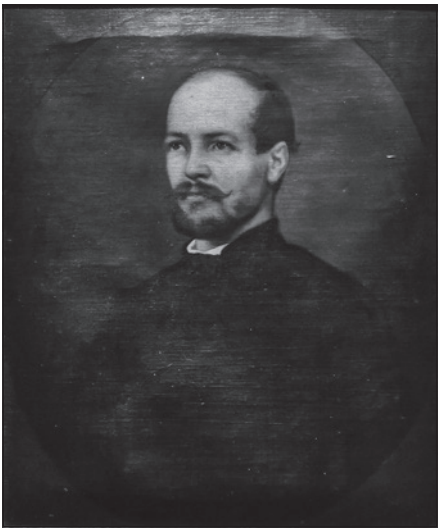

Ernő Sztraka[2]

2 Namaľoval Antal Haan Antal v roku 1863. (Pôvodný obraz nájdeme v Múzeu Mihálya Munkácsyho)
Dostupné na: Nemzeti Portrétár- http://npg.hu/component/jcollection/item/2217

Ernő Sztraka sa oženil s Etelkou, dcérou učiteľa lekárstva Pála Schlotterbecka, neskôr bol známy ako Dr. Pavol Réthy (1809 – 1896), hlavný lekár mesta.

Prvým míľnikom Békešskej Čaby v procese vytvárania mesta bol dokument, ktorý v roku 1862 predložil Ernő Sztraka v maďarskom a slovenskom jazyku a bol uverejnený pod titulom Mestské a stavebné predpisy Čaby. V ňom definoval: šírku ulíc, vyrovnanie zakrivených ulíc[3], čistú údržbu ulíc, odstránenie uličiek, odstránenie drevených komínov ... atď ...

Spojené s jeho menom:

Inžiniersky prieskum obce, mapovanie, príprava katastra nehnuteľností.

Odvodnením vnútrozemských vôd a odmeraním ulíc boli dokončené všetky hlavné a sekundárne odtokové kanály.

Výsadba stromov v Békešskej Čabe (v novinách Békésmegyei Közlöny z 7. marca 1875 sú uverejnené správy o tom, že Ernő Sztraka v tomto roku vysadí štyritisíc stromov).

Podľa jeho plánov bol v roku 1865 postavený Széchenyiho park.

V rokoch 1871 až 1873 bol so súhlasom Miklóša Ybla zrealizovaný návrh stavby radnice a fasády v romantickom štýle.

1877 – 1878 vedenie výstavby divadla (navrhol Andor Halmay).

Meštianska dievčenská škola (1874 – 1875) (výrazne prestavaná, dnes je súčasťou hudobnej školy, ktorá sa nachádza na ulici József Attila oproti zadnému vchodu mestského úradu).

1881 návrh a výstavba nemocnice.

Háj Petőfi, založený v roku 1882.

1867 - 1868 návrh a výstavba hotela Fiume.

1874 návrh a výstavba Domu okresného súdu (dnešný Dom Ibsen).

1883 reštaurácia Kakas (nachádzala sa na dnešnom Námestí Dániela Boczkóa, bohužiaľ, úplne bola zničená, keď bola Békešská Čaba bombardovaná dňa 21. septembra 1944).

1875 Evanjelický kostol vo Viniciach, Erzsébethely (dizajn a konštrukcia).

Kamenný a železný most prechádzajúci kanálom (predtým drevené mosty pre chodcov boli prestavané pri výstavbe štátnej cesty Békešská Čaba – Gyula).

Staré uličky boli v roku 1868 nahradené tehlovými chodníkmi (chodníky sa využívali až do 50. rokov).

V roku 1868 mu tiež pripisujeme prvé pouličné osvetlenie s 50 pouličnými petrolejovými lampami.

3 Tento krok považoval za taký dôležitý, že sa neskôr v Čabe ujalo príslovie: „Buďte tako rovnako vzpriamení ako priame ulice Ernő Sztraky." (Békésmegyei Közlöny, 1897.03.04/21. szám)

Artézska studňa na Kossuthovom námestí je tiež spojená s jeho horlivosťou.

V roku 1871 navrhol a postavil kanál pre divokú vodu v chotári Kígyós (Účelom tejto práce bolo zachrániť územie Čaby a Gyuly pred povodňami a záplavami divokej vody v chotári Kígyós. Nielen vedenie župy, ale aj kráľovský dvor ho ocenil.)

Skvelá protipovodňová ochrana. 12. marca 1888 voda vyplavila Kettős-Körös pri Maró a 14. marca bola ohrozená Čaba. Organizáciu a riadenie protipovodňových prác viedol Ernő Sztraka. Zachránil Čabu pred zničením. (V novinách Békésmegyei Közlöny 17. marca 1881 sa uvádza, že Ernő Sztraka sa snažil urobiť priehradu, lebo najväčšie nebezpečenstvo bolo medzi Gyulou a Kígyósom, a ľutuje iba to, že „nedokázal sa zdesaťnásobiť, pretože dva dni a dve noci nezišli z neho šaty.“).

1888 – 1889 zriadenie Kruhovej priehrady.

Ernő Sztraka zomrel 20. februára v roku 1906 v Békešskej Čabe. Na Čabe vyvesili na balkóne obecného úradu čiernu vlajku.

Békešská Čaba sa z dňa na deň skrášľuje a vyvíja, a tak sa v priebehu času ukladá spomienka na Ernőho Sztraku.

Kornél Bálint

Náš básnik Dezső Belencéresi (*1878 - †1904)

Prvýkrát som sa stretla s jeho menom počas prieskumu rodokmeňa. V novinách Békésmegyei Közlöny (1903) napísali, že Blanka Gruberová vo večernom čítaní v Széchenyiho háji zarecitovala najkrajšiu báseň Belencéresiho: „List prišiel Jolánovi". Hľadala som báseň a básnika, ale nemohla som ich nájsť.

Nakoniec som ho našla vo veľmi starých novinách (1899 – 1914). Bol mladý, talentovaný a, žiaľ, nemal dosť času na život. Čabänia ho veľmi milovali, zúčastňoval sa všetkých udalostí, jeho básne a poviedky čítali všetci v kraji.

Kto to bol?

Dezső Belencéresi sa narodil v roku 1878 v Poľnom Berinčoku. Jeho otec Jozef Belencéresi (1859 – 1907) bol hlavným notárom v pobočke v Poľnom Berinčoku, bol dozorcom evanjelickej cirkvi a neskôr verejným opatrovníkom, ktorý hral hlavnú úlohu v komunitnom a spoločenskom živote. Jeho matka bola rodená Blanka Blahó (1859 – 1914). Jej otec József Blahó bol kedysi notárom.

Dezső Belencéresi bol redaktorom novín, dramatikom a básnikom. Redigoval časopis Alföldi Hiradó v Békéši. V posledných rokoch svojho života bol asistentom redaktora Vestníka Békéšskej župy (Békésmegyei Közlöny). Medzi jeho básne patria Piesne z diery (1899), Údery srdca (1902). Napísal aj dramatické diela, ako Priebeh Loly, Dcéra sudcu v Berinčoku. Ako patriotický publicista novín vo februári 1899 informoval čitateľov o návšteve Petőfiho v článku pod názvom Petőfi v Poľnom Berinčoku. S jeho meno sa spája aj umiestnenie pamätnej tabule na dome, kde bývali Petőfiho príbuzní, a socha Ľudovíta Kossutha v Békešskej Čabe dostala podstavec.

Smutné je, že Dezidera Belencéresiho spojil s Alexandrom Petőfim rovnaký osud, žil iba 26 rokov.

V novinách (Békésmegyei Közlöny číslo 45) sa uvádza: „Chceme predať literárne dedičstvo Dezső Belencéresiho, jeho posledný zväzok poézie: „Údery srdca" verejnosti za upisovaciu cenu dvoch korún. Výťažok z výnosu dáme Belencéresimu do pobočky evanjelického cintorína v Poľnom Berinčoku. Dali sme postaviť železné mriežky a mramorové pomníky nad ich prachom."

Náhrobný kameň bol dokončený v roku 1908, pri spomienke sa objavil obrovský dav z Békešskej Čaby.

Brigitta Bálint-Gruberová

Strom „Cimbora“ (Strom Kamarát)

Dúfam, že nezabudneme.

V Békešskej Čabe v Marasti (Nagyrét) sa nachádzal 150-ročný starý topoľ. Bol to najväčší strom v regióne, jeho kmeň mal obvod 750 cm. Bol to takzvaný symbolický strom, ktorý sa kedysi dávno s ľuďmi rozprával. Niekoľkokrát do roka sme ho s mojou rodinou navštívili a pokúsili sme sa vyčistiť jej okolie od buriny, ale silný vietor strom 28. júla v roku 2019 vyvalil. Dúfam, že strom opäť vyrastie.

Anna Elena Bálintová

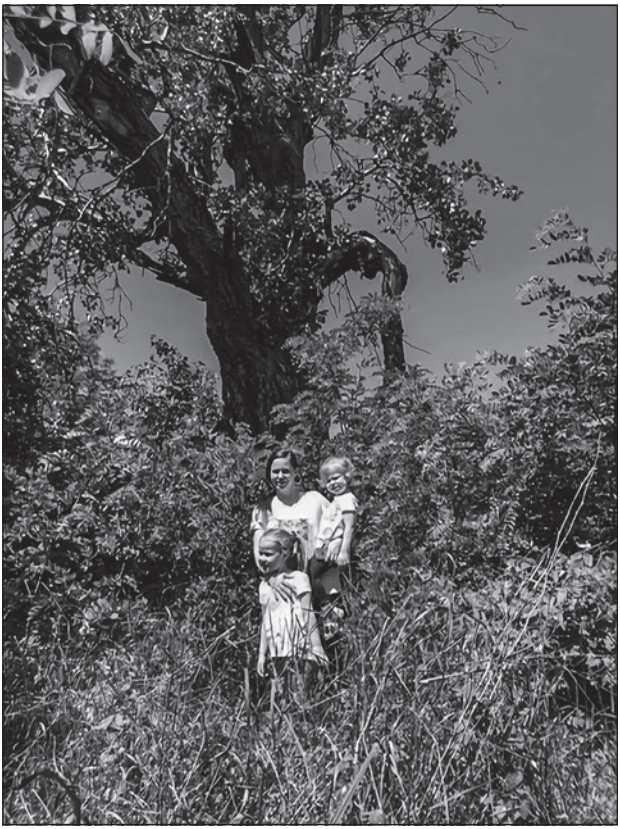

Zloďeji, čo čele kradľi

Móžťe si prečítať aľebo vipočuť, ako kradľi čele v minulosťi a ako v ňeskajšich[1] časoch.

Dávno bolo, keď som ja čelárit začav. 1953-ťom roku, todi som počúl to, čo vám ja teraz virozprávam. Počúl som to od edniho staršjeho človeka, v družstve spolupracovňíka. V tom čase som bol 26-roční. Keď počúľi, že ja som si svoj rvoj kúpiv, báťa Janko Bohušov virozprávaľi toto pred vjacťima na poluňja, kim sme poluňovaľi. V tich časoch, okolo prvej svetovej vojňe, keď sa toto stálo, na teraz tak menovanej Čorváš, todi Dovňje čjaski zeme, kerje do Čabe patrile a šore sálašov znamenala. Po sálašoch veľa mestach držaľi čele, ňjekoľko čeľadí, pre svoju potrebu, žebi makovje haluške maľi s čín osladiť. Večina čelov v tom čase v pľeťenich kvóšoch bole, aľe ďe-tu sa už aj zirzone[2] nachádzale.

Bíval tam edon takí gazda – sedľjak, čo aj v noci po tme videv. Aj druhim ľuďom mišľjenki poznal, ak tje aj nevipovjedaľi. Aj vom mav čele. A bov tam v okolnosťi na druhom sálašskom šore druhí, čo bi si bov chcev lacno čele zadovážiť. Tak sa to stálo, že ten vševedúci[3] sa okolo polnoci na to zobuďiv, že je tu zloďej. Aj to veďev, že kto je to.

Nuž zloďej si vibrav spomedzi čeľjacich kvóšov edon, zav si ho pred seba, šov s ňim. Tento náš vševedúci mu dav pokoj, ňejšov k ňemu. Stálo sa toto okolo predku mája, keď čeľade bole už doz mocnje, už sa bole dobre nasporile. Tento náš „vševedúci" obškodovaní[4] čelár istí bov v tom, kto je zlodej, aj to veďev, skeďe tajďe a ďe jich taňesje. Obľjekov sa a zastáv pri čeľinci, dočkav, kim zloďej na úraťja dvošov, tam ho s tou jeho veľkou táltošskou silou zastaviv. Potom si na pokoji ľahov a spav do vidniho rána. Náš zlodej stáv na úraťjach, v rukách pred sebou držav kvoš zoz čelámi ako ňejaká pametná socha. Stálo sa toto v sobotu, keď je podľa zviku trh na Čabe. Keď slnce vichádzalo, sedľjacke koče sa pusťile na trh s vajcima aj z iním továrom. Tam v okolnosťi[5] každí každiho poznal, tak sa našmu zloďejovi klaňali šeci pocestní a dovedúvaľi sa, že ďe taňesje tje čele, aj či sa ňebojí, že ho pošťípu. Tento chudák aňi sa zamrviť[6], aňi čele dov zložiť ňevedev, aľe aňi odpovedať, bov ňemí. Keď sa

1 neskajší – dnešný, súčasný
2 zirzon – včelí úľ
3 vševedúci – všetko (aj v noci) vidiaci
4 obškodovaný – okradnutý
5 okolnosť – okolie
6 zmrviť sa – pohnúť sa

čas ohrjevav po slnci vichádzáňí, čele ho začle obľetovať, celí rvoj ľjetav, tak ho pocestní aj láľi[7], že jim koňe pošťípu jeho čele, veď tí neveďeľi, že sa to ňi jeho. Keď dochádzav obed, tak náš obškodovaní čelár hútav, že už slušňe potrestav zloďeja. Tajšov k ňemu, sa ho spítav, či sa mu način ešťe čele. Tomuto už veďev zloďej odpovjedať, že sa mu ňenačin. No tak jich taňes naspeť tatam, skaďe si jich zav. Ak bi si bov pítav, vďačňe bi som ťi bov dav svoje. Už za tinto ňepríďi aňi na med, ľebo ťi vjac aňi ten ňedám. Do toho času zloďej bov ňjekoľko ráz na med, todi si prehľaďev[8], kerá je dobrá čeľaď.

S timto sa právo aj skončilo. Dostáv si každí, čo mu patrí.

Michal Čičeľ✞

7 lať, láť – nadávať, hrešiť
8 prehľadieť – preskúmať

NIE JE KORONA AKO KORONA... alebo ako musel balvan zo srdca Slovenska *„korone“* ustúpiť

Dnes je slovo korona snáď najčastejšie skloňovaným slovom na celom svete. V Maďarsku sa však slovo *korona* omieľalo veľmi často už dávno-pradávno pred pandémiou. Dokonca stovky rokov! Pravda, v inom význame.

Hádate správne. Tá *maďarská korona* nemá s koronavírusom nič spoločné. O koronavíruse vieme už takmer všetko. Ale slovo korona mi mimovoľne pripomenulo nedávne udalosti, ktoré sa odohrali v Čabe, a tak opäť zabŕdam... Proste mi to nedá! Nedá, nakoľko sa to bytostne dotklo aj tunajších čabianskych Slovákov. Čiže aj mňa... A verte, nepôjde o žiadny nárek nad historickými krivdami. Veď tie už dnes, popravde, nikoho nezaujímajú. Pôjde o dnešok. No dobre... O udalosť, ktorá sa stala len nedávno. Pred rokom a pol.

Pre mnohých je rodný kraj tým najkrajším miestom na Zemi. Aj keď som sa tam nenarodil, zvyknem sa občas pochváliť, že moji prapraprapredkovia pochádzajú zo srdca Slovenska. Nuž, a tým miestom je Novohrad, okolie Krupiny – Žibritov. Vravievam to aj napriek tomu, že ich kosti ležia tu na Dolnej zemi – v Čabe, kde pred vyše 200 rokmi našli svoj nový domov.

Práve z tejto časti Slovenska bol pred 27 rokmi (1993) pri príležitosti 275. výročia (1718) príchodu Slovákov na Dolnú zem dovezený obrovský balvan, skala. Pochádza z lomu pri obci Breziny. Zo Žibritova čoby si kameňom dohodil...

Osobne ho po odstrele vybrala a dopravila do Čaby Helenka (Ica) Somogyiová, ktorá bola v tom čase na mestskom úrade referentkou pre národnostné záležitosti. Balvan umiestnili pred Mestský úrad v Čabe na mieste, kde podľa legendy zastali vozy s prvými slovenskými osadníkmi. A podobne ako títo naši predkovia – znovuzakladatelia Čaby, aj balvan tu zapustil korene. Mysleli sme si, že natrvalo. Nuž, mýlili sme sa...

Pred dvomi rokmi totiž musel ten balvan zo srdca Slovenska ustúpiť sv. Štefanovi a *„jeho korone“*. Veď čožeby to bolo za Svätoštefanské námestie, ak by tam nebola jeho socha? Čo na tom, že súsošie ho znázorňuje, ako odovzdáva uhorskú, pardon! - Svätoštefanskú korunu (maď. *koronu*), sv. Panne Márii s malým Ježiškom v náručí. Po tisíc rokoch! Korunu, ktorú nikdy v skutočnosti nemohol držať v rukách, ani ju nikdy nemal na hlave! Viem, ide o symboliku. Ani to by nebol žiadny problém. Hoci to vyzerá na historický kotrmelec.

Nie prvý, ani jediný... Už sme si zvykli. Štefan I., „otec vlasti", zakladateľ Uhorského štátu, požíva v Maďarsku najväčšiu úctu. Neviem, či existuje vo svete ešte jeden panovník, ktorý by mal toľko sôch a monumentov ako on. Polovica z nich stojí v susedných krajinách. Pripomínajú Maďarom veľkosť a slávu Uhorska. OK. Všetci vieme, že Uhorsko nebolo iba maďarské a nezahŕňalo len dnešné územie Maďarska. Ostatne, bola to aj krajina našich predkov. Mali by sme na ňu byť viacej hrdí konečne už aj my - Slováci. Ale pokračujme! Dá sa pochopiť aj to, že na drvivej väčšine sôch je Štefan I. znázorňovaný s korunou, ktorá v čase jeho vlády nebola ešte na svete, takže ju nemohol ani nosiť. A svätou sa stala tiež až dodatočne. OK, opäť symbolika! Chápem... Len nechápem, prečo sa v Čabe musela socha postaviť práve na miesto, kde bol pred 25 rokmi umiestnený balvan zo Slovenska. Aj to je symbolika? Začínam mať pocit, že veru áno! Ale tentoraz úplne z iného súdka! Taká novodobo-národná, veľkomaďarsko-*fidesácka*. Začínam veriť, že sa tak deje absolútne naschvál a premyslene. Minimálne posledných desať rokov. Akoby sa to dialo na rozkaz. A zrejme sa tak aj deje...

Veď posúďte sami! Môže ísť o náhodu, ak sa do pôvodne najväčších Slovákmi založených a ešte ako-tak aj naďalej Slovákmi obývaných dolnozemských miest, ako sú - Sarvaš, Slovenský Komlóš a Békešská Čaba, jeden za druhým umiestňujú najväčšie, najsvätejšie symboly Maďarska? Jedinečná (sú z nej údajne len dve) obrovská Svätoštefanská koruna do Sarvaša, sv. Štefan pred evanjelický kostol do Komlóša a teraz aj do Čaby? Nie, nie, nie! Tu naozaj nejde o žiadnu náhodu! Teda aspoň podľa mňa...

Ale vráťme sa k nášmu balvanu. Bolo samozrejmé, že akýsi balvan zo Slovenska nemá, nemôže mať, proti tejto, kráľom ponúkanej korone či proti sv. Štefanovi a sv. Márii žiadnu šancu. A ako to nakoniec v tej Čabe presne dopadlo? Bol to boj. Našťastie iba slovný. Počiatočné úvahy radných pánov o jeho odstránení z námestia a prenesení na iné miesto sa našťastie nenaplnili. Vtedajší predseda Čabianskej organizácie Slovákov a zároveň predseda miestnej slovenskej samosprávy Michal Lásik mal najväčšiu zásluhu na tom, že balvan kráľovi, jeho korone a Márii síce ustúpil, ale iba o pár metrov. Naďalej hrdo stojí pred radnicou a pomaly to budú dva roky, čo nanovo zapustil korene. V Čabe veríme, že na tom novom mieste vydrží tentoraz oveľa dlhšie. Príďte sa naň občas pozrieť aj vy!

Váš Pali

Ena VYHÚTANÁ rozprávka o zabudnutom zhromaždení

Janko rád chodieval na Čabu. Síce bol Komlóšan, ale tu, v hlavnom meste Dolnej zeme, spoznal skutočné dedičstvo predkov. Často bol hosťom v rodine Hrabovszkých. S ich synom Ďurom spolu chodili do sarvašského gymnázia a boli srdeční kamaráti. Členom partie bol aj Paľo Tusjak, ktorý bol ako typický Sarvašan veľmi hrdý na dedičstvo Tessedíka a vždy, keď uvidel čabiansky Malý chrám, tak začal vysvetľovať, za čo všetko mohli Čabänia ďakovať Sarvašanom... Niežeby nevedel, že nie Tessedik, ale jeho otec postavil najstarší chrám Čaby. No ale Ďuro a Janko *nahali* to naňho: *„nak, hát, bude pišní Sarvašan"*.

Po skončení školy sa všetci vrátili do svojho rodného mesta, no bratský vzťah medzi nimi pretrval. Janko sa stal sekretárom richtára Lechoczkyho na komlóšskom obecnom úrade. Ďuro prevzal v čabianskom chotári hospodárenie po otcovi na 200 hektároch. Paľo študoval ďalej, potom sa vrátil do alma mater a stal sa obľúbeným profesorom mesta Sarvaš. Bývalí študenti, teraz ako už uznávaní členovia svojho miestneho spoločenstva, neprestali so svojimi „schôdzami" a častokrát *sa shovárali* až do rána pri pohári vína o situácii Slovákov žijúcich na Dolnej zemi. Počas tých *večeriek* nielen hľadali možnosti na rozvoj slovenského jazyka, kultúry a identity, ale mali aj nápady a návrhy na možné cesty, ako by sa dala zabezpečiť budúcnosť slovenského národa na Dolnej zemi. Tieto idey sa pokúšali uskutočniť vo svojich komunitách.

Ďuro v čabianskom chotári zorganizoval spolok pre ochranu záujmov slovenských gazdov, ktorí boli angažovaní v určení národnostných práv Slovákov. Po istom čase gazdovia, ktorí tam chodievali, mali taký pocit, že ich sledujú...

Na Sarvaši Paľo založil miestnu filiálku Slovenskej národnej strany, kde sa prvýkrát v histórii mesta Sarvaš začalo hovoriť o záujmoch a právach tu žijúcich Slovákov. No dostali svoje aj od miestnej vrchnosti: vyhlasovali ich za *„protivlasteneckých pánszlávov"* a iniciovali proti nim vyšetrovanie na Kráľovskej prokuratúre.

Na Komlóši bola národnopolitická situácia menej nepriateľská ako vo väčších slovenských osadách. Na brehu Íra boli totiž zatiaľ aj v evanjelickej cirkvi, aj na obecnom úrade vo väčšine Slováci, ale *tutoka* sa aspoň menej pomaďarčili ako na Čabe či Sarvaši...

No potom prišla Veľká vojna, v chaose ktorej maďarská vrchnosť už vôbec netolerovala pokusy na sebaurčenie národností. Pomocou štátnej moci začali v celej krajine, tak aj na Dolnej zemi čoraz agresívnejšie prenasledovať národne uve-

domelých Slovákov. Po rozpade Uhorska bola maličká nádej na demokratizáciu, ale s Republikou rád tiež ďaleko odletela z Karpatskej kotliny. No a potom prišli Rumuni. Stalo sa, čo nikdy predtým v dejinách dolnozemských Slovákov...

Janko bol síce Komlóšan, ale na Čabe sa naučil, čo znamená byť dolnozemským Slovákom: Áno, sme Komlóšania, Sarvašania, Bánhedešania, Medešania, Nadlačania, Petrovčania a ostatní z vyše 150 Slovákmi obývaných osád na Dolnej zemi, ale všetci patríme k jednému, samostatne dospievajúcemu národu, *kerí* už viac ako 200 rokov stojí hrdo uprostred maďarského mora ako mladý agát *na chotáre*. Ale vtedy, v nedeľu 13. júla 1919, po prvýkrát vo svojom živote pocítili celodolnozemskú spolupatričnosť, keď sa v čabianskom Trháne na Hlavnom námestí spolu so svojimi slovenskými bratmi a sestrami zhromaždili za svoju samostatnú a hlavne slovenskú budúcnosť. Takú obrovskú schôdzu, kde sa každý iba po slovensky *shovárau*, ešte nevidela naša žírna Dolná zem, ba šíre po svete sa zatiaľ nezišli Slováci v takom počte: 10.000 potomkov tých prvých niekoľko stoviek, *kerí* pred presne 100 *rokma* znova uviedli do chodu koleso histórie *na našon* kraji.

V rade rečníkov bol prvým senior Aradsko-békešského seniorátu, správca čabianskej cirkvi Ľudevít Žigmund Szeberényi alebo, ako ho volali Čabänia: *Pán Oťec*. Ľud ho miloval, no vrchnosť už menej. Považovali ho za *„pánszláva"*, najmä odkedy vydal Čabiansky kalendár. Napriek tomu ho kritizovali, že *var* väčšina príslušníkov štátnych, stoličných či *városských* orgánov boli Slováci... Alebo ako je dneska módne vravieť: Ich rodičia boli Slováci, ale oni sú už maďarského pôvodu. A títo sa najviac čudujú, že sa ideme zhromaždiť za svoj jazyk a budúcnosť…

Pán Oťec tam na balkóne *Városského* domu tak rázne hovoril, akoby kázal na nedeľnej bohoslužbe, lenže teraz nie v bibličtine, ale v čabianskom nárečí sa prihovoril svojmu národu:

„Bratia a sestre v Ježišovom Krisťe, buďme svorní a trpezliví! Ňenahájme sa, abi nás rozďeľiľi! Keď sa vitrváme a statočne stojíme edon pri druhého, ako 200-ročné naše krásné chrámi na maďarskej marasťi, tak Všemohúci náš Boh, ako todi pre vivoleného národa, tak aj nám podá slobodu na území našich predkov."

Druhý rečník bol statočný evanjelický kňaz Komlóšanov, ktorý tak nahlas požadoval práva pre slovenský ľud, že to aj v Budapešti započuli:

„Naše túžby a žiadosti boli a sú: žiť po svojsky, v duchu slovanskej a kresťanskej lásky po bratsky! Žiadame, aby nás ďalej nemohli vysmievať, že sme „hlúpi Slováci, zaostalí pobožnôstkári!"

Začínajme teda tvoriť svoje malé impérium v rámci Rumunského kráľovstva!"

Po ňom na balkón vystúpil Juraj Hrabovský, ktorého rodina medzi prvými vstúpila na Dolnú zem ešte v roku 1718. Hrabovský patril k národne najuvedomelejším Slovákom na Čabe. Z vlastného majetku vydal kopu kníh a brožúrok, pomocou ktorých chcel povzbudiť Čabänov, aby boli hrdí na dedičstvo predkov a aby bojovali za svoje národnostné práva. Vo svojom prejave nadšene hovoril:

„Na otázku, za čo všetko nám môže Čaba ďakovať, odpoveď je velmej jednoduchá: za šecko! Bez nás by na tonto území aj teraz tiekla voda a jestvovale močiare. Bez nás by tutoka nestáli ohromné a krásne budovy, napríklad náš Veľký chrám, kerí pyšne hlási statočnosť našej Čaby.

Vybudovali sme teda výnimočné a prekrásne mesto, ale komu? No istvuo, že nie sebe. V našich školách čoskoro je zakázané, nielen učiť slovenčinu, ale vôbec v prestávkach hovoriť po slovensky. Pre slovenskú kultúru sme postavili Vigadó z vlastného majetku, ale už aj po jeho otvorení, slovenská reč z neho bola vylúčená. Ja už vidím aj takú budúcnosť, že o sto rokov aj na nedeľných bohoslužbách z kancľa kňaz už len po maďarsky bude čítať slovo Božie a náš milovaný Tranoscius bude zabudnutý.

Hát, na takín svete chceme žiť? Nemáme právo na svoje? Misíme prijať nadvládu maďarskej reči a kultúry?“

Zhromažďujúci dav naraz skandoval nahlas: *„ŇIII! SME SLO-VÁ-CI!!! SME SLO-VÁ-CI!!!“*

Ako tam stáli uprostred hlavného mesta Dolnej zeme, pod ochranou *turňe* Veľkého chrámu a spolu s tisíckami svojich slovenských bratov si vypočuli tieto slová, tak ich pochytili čudné, neznáme, ale zároveň úžasné pocity: prvýkrát v dejinách dolnozemských Slovákov verili v to, že majú možnosť na sebaurčenie… *Todi* ešte nevedeli, že aj posledný́krát…

Ondriš Kiszely

Príbehy starej mamy

Odkiaľ môžu v dnešnom dobe mladí „získať" slovenskú identitu? Správnu odpoveď asi nikto nepozná, ale je isté, že úplne iným spôsobom, ako v minulom storočí. Mojím cieľom je, aby sme odpovede hľadali spolu, preto vám prinášam nasledovné príbehy mojej starej mamy. Ako som nasával do seba čabiansku slovenskosť a popritom aj históriu nášho hlavného mesta a sveta očami malého dievčaťa, ktoré je už 85-ročné. Myslím si, že v týchto krátkych príbehoch všetci nájdeme také časti, ktoré nám budú povedomé. Prajem vám pekný zážitok z čítania!

Bence Liker

Ako son sa naučila maďarski?

Moji roďičja, starí roďičja, prastarí roďičja a príbuzní, šeci boľi Slováci. Doma aj medzi sebou slovenski zme rozprávaľi. Ket son mala šest rokó, son začala choďiť do škole, do maďarskej, ľebo tan blízo, ďe zme bívaľi, ňebola slovenská škola. V sálašskej škole dovena zme sa učiľi šeci do šjestej klasi. Pán rechtor bou Kis Ferenc. Ten ňeveďeu aňi eno slovo slovenski. Už todi bola vojna. Mi zme ňimaľi iba enu kňišku, šľabikár a dve zošiti. Enu kockavú a enu s čjarkami. Tento zošit zme iba doma písaľi. Škole zme maľi tabuľu grafitovú aj ceruzu k ňemu, aj enu handričku. Ta nato bola, žebi zme zos tabuľi viuťjeraľi napisovaňja.

Ako zme sa učiľi písmeno – pravda, po maďarski – tag zme sa učiľi jazik. Tag zme sa učiľi, že ket zme sa z jazikon cvičiľi, druhí písaľi to, čo im pán rechtor vraveu. Škole ňebolo slobod sa slovenski dovrávať, tag zme sa miseľi učiť maďarski. Ked ma začal učiť treťú klas pán rechtor, odňjesľi ho za vojáka. Jeho žena nás učila, ona ňebola rechtorka. Zatvóriľi školu 1943, aľe za tje 3-4 roke zme už dobre veďeľi maďarski. Doroku zme aňi ňechoďiľi do škole, ľebo šak ňibóu rechtor. Kín mi žiľi roďičja, doma zme sa naveki slovenski dovrávaľi, aľe mój muž iba maďarski veďeu, tag moje ďeťi rozumejú po slovenski, aľe rozprávať ňiveľmej veďja, ľen vnučke. Už do slovenskej škole a školki chodiu a teraz sa učí na slovenskej univerziťe po slovenski.

Moja prvá košeľočka

Ja son sa učila za sestričku. Son robila za 25 rokó pri doktorki, kerá bola obvodná lekárka. Ja son choďila k tím chorín aj staršín človekon. Todi ešťe aj ďeťi k nám pasovaľi. Veľmej son bola šťastná, že son ta veďela slovenski, ľebo najvjac starší ľuďja, apovki a mamóvke, ňiveľmej veďeľi maďarski. Tag mi sme po slovenski sa dovrávaľi. Ňiľen o chorobe, aj ako sa majú, ňiľen takvó, čo so sestričkon patrilo. Eno veľmej pametnvó son užila. Son tájšla k takín domu, čo stará osoba bola chorá. Sa mi spítala, že ja son Likerka? Ondrišova Likerova céra? Ja son povedala, že pravda. Počúla son doma to meno Toczki ňaňička? Vravela ňaňička, že pred 35-ho roku od ňich son dostála prvú košeľočku. Ja son sa naroďila v ľeťe – júli, ket sa žito kosilo a moja mať robila vonku a boľi tan štirja chlapi, aľe osoba (žena) ňi. A ja son sa tan naroďila.

Son veľmej bola maličká, son ňimala aňi ňechte, aňi vlase. Ešťe ma ňečakali, že príďen na tento svet. Ket už prišla hoďina na pórod, tak otcov brat bežau do suseďe, aľe tí ďaľeko bívali – do Toczkich. A druhí otcov brat sadol na koňa a na Čorváš tajšou na babu.

„Ket prišou k nám s chíron, že ďetko je už na cesťe, ja son chiťila plachtu, čistje uťeráče, aj enu košeľku, čo predtín mojho sinkov bola. Tak si ti odo mňa dostála prvú košeľku."

Tag sme plakaľe, aj ja, aj mamóvka Toczki.

Mária Likerka

Slovenskosť: Stopy mikro v makro

Spoločnosť sa skladá z rôznych vrstiev, no nemožno spochybňovať, že bez mikrospoločnosti by makrospoločnosť ani neexistovala, a to spolu v jednej atmosfére slovenskosti. Do makrospoločnosti (znázornené ako pyramída), v našom prípade Slovákov, patria od najmenšej zložky, fundamentu, t. j. osôb, aj mikrospoločnosti, ako napr. kolektívy priateľov alebo skupiny spájajúce sa po nejakej inej línii - podľa odborov alebo podľa všedných ľudských typov, citových orientácií atď.

Vnímať to môžeme v rámci štátu, ako aj v širšom ponímaní prestupujúc zemepisné hranice a počítajúc doň aj krajanov, ktorí okrem titulu mikrospoločnosti v makrospoločnosti Slovenska sú aj osobitou makrospoločnosťou svojej komunity.

Naša zahraničná mikrokomunita slovenskosti a makrokomunita dolnozemskej slovenskej spoločnosti v Maďarsku disponujú mnohými mikrospoločnosťami, ktoré sa snažia zanechať stopy na svojej pôde, ako aj v makrospoločnosti slovenskosti, i keď možno im širšie okolnosti dodajú skutočnú vážnosť len v budúcnosti. Teraz by som chcela poukázať na našu stopu, týkajúcu sa slovenského života v písomnej forme, v podobe dvoch seriálov z našej Dolnej zeme.

Včera som od svojej kolegyne Joly Pepovej dostala tri doteraz vydané čísla ich seriálu zo slovenského života pod spoločným názvom Bánhedešské zošity/Bánhegyesi füzetek a hneď mi napadlo, že aj my Čabänia sme sa pred niekoľkými rokmi podieľali na spustení slovenského seriálu pod názvom Čabianske spomienky. Obe série sa pokúšajú zachytiť také fakty, ktoré sú charakteristické pre dané mikroprostredie a mikrospoločnosť, ktoré sú síce od materskej krajiny vzdialené, no zviazané so slovenskosťou materskej krajiny. Keď nie inak, tak poukázaním na dejiny úzko späté so Slovenskom, ako aj na činnosť ich súčasných potomkov - ako zachovávajú, pestujú a archivujú zanechané dedičstvo. Svedčí o tom i predslov vtedajšieho predsedu miestnej slovenskej samosprávy v prvom čísle čabianskeho seriálu. Ide o rok 2010:

„Už žije v našom meste deviata alebo už aj desiata generácia potomkov tunajších slovenských usadlíkov, ktorí vybrali pre svoj domov tento kraj. Prví Slováci, ktorí sem prišli, do tejto spustošenej osady, boli jej zakladateľmi, ale pravdou je, že mnohí sú ochotní na tento fakt zabudnúť alebo mlčia. Napriek ťažkým okolnostiam vybudovali svoj domov, vytvorili pre seba cirkev, komunitu a osadu. Boli vždy prijateľní, ak ich aj niekedy prichytili (v maďarčine je to slovná

hračka befogadók – befogottak), ale svoj pôvod, zvyky, jazyk nikdy neodmietli. Vytvorili a dodnes tvoria hodnoty. Bývajú medzi nami hodnotné postavy.

Kunshistorici i bádatelia ľudových zvykov vo svojich výskumoch dejín sa vždy spoliehali na ľudské spomienky. *No ako to bolo, ňaňička? (Hogy is volt nénike?)* – často kladieme otázku členom staršej generácie, ktorí zažili minulosť, boli svedkami rozvoja nášho mesta, boli svedkom odletených období.

Aj Ľudovít Haan si vo svojom denníku takto spomína: *„Len keď som mohol, obišiel som školu, a stál som pri bráne starého kostola, a trápil som s mojimi otázkami do kostola chodiacich starých, opýtajúc sa ich o starej Čabe: v ich detstve pokiaľ trvala hranica osady Čaba? Kto bol duchovným, a učiteľom? Kde sa nachádzali školy a cintoríny? atď."*

Rozpamätanie človeka je vždy cennejším a pestrejším, ako sú suché fakty dejín. V týchto spomienkach, pamiatkach prestiera sa okrem dejín aj vnútro jedinca, komunity, pravá skutočnosť minulosti..."

Ale poďme teda k seriálom!

Čabänia, Slovenská samospráva župného mesta Békešskej Čaby, vydali dve čísla svojho seriálu. V roku 2010 Náš sálaš/A mi tanyánk už nebohej Judity Ledzényiovej-Kňihárovej/Ledzényi Pálné; a v roku 2011 Keď som išla včera večer z túlania/Mikor este a csavargásból megjöttem od Mgr. Evy Kerepeckej a Michala Kocziszciho.

Prvé vydanie sa zaoberá príznačným živobytím Slovákov presídlených na tunajšiu zem od založenia sálaša po zvyky, a práve z pera takej ženy, ktorá na svojej vlastnej koži pocítila a prežila spísané zaujímavosti. Autorka sa stala majsterkou ľudového umenia a držiteľkou mnohých najvyšších odborných uznaní. Bola členkou našej organizácie, odbornou vedúcou a vlastnoručne pre nás zhotovila bábiku v čabianskom kroji.

Ide o zaujímavú a hodnotnú publikáciu. Škoda len, že je vydaná v maďarskom jazyku i napriek tomu, že pani Jutka ovládala slovenčinu, ale ne-

nabrala odvahu publikovať v slovenčine, lebo asimilácia aj do jej jazykovej zručnosti vyorala hlboké brázdy. Z obsahu knižky uvádzam len názvy kapitol:

Ando György – pozdrav

Ledzényi Pálné

Predslov; Životopis; Zrod sálašskeho života; Náš sálaš; Život na sálaši; Narodenie a smrť; Kožuch ku kožuchu, guba ku gube!; Nočná pieseň; Svadba u čabianskych Slovákov; Páračky na čabianskom sálaši; Stravovacie zvyky v roku 1930; Čabianska klobása; Vlci na Dolnej zemi; „Ufo" existovalo aj v minulosti; Okupácia Békešskej Čaby; Kultúra tkania mojej rodnej zeme; V tlačenej forme uverejnené práce Judity Ledzényiovej.

Základné informácie o knižke:

Vydavateľ: Slovenská samospráva župného mesta Békešskej Čaby
Redaktor: Juraj Ando (pozn.: vtedajší predseda miestnej slovenskej samosprávy)
Vedecký odborný lektor: Ondrej Hankó
Jazykový lektor: Kocsor János
Obal: Lonovics László
Vydané: 2010
ISSN 2062-1833
Počet strán: 88

Druhé dielo čabianskeho seriálu bolo vydané v roku 2011. Ide o zbierku 88 ľudových piesní pozbieraných v kruhu slovenských repatriantov žijúcich v slovenskom Komárne a v Kolárove. Zbierka má výnimočnú hodnotu nielen pre bežného čitateľa, ale aj pre odborníkov, lebo okrem textov piesní, zachytených v používanom nárečí, publikuje aj notový záznam ich melódií na základe živého prednesu. Roztriedenie materiálu do kapitol odráža trápenia a radosti každodenného života jednoduchého človek:

Pozdrav (Juraj Ando)

Predslov (Ildika Očovská)

Zberatelia a informátori ľudových piesní

Piesne o láske: O bránenej láske, O nešťastnej láske, O vernej láske; Žartovné a mládežnícke piesne; Vojenské piesne; Slovenské piesne s melódiami maďarských umelých piesní; Piesne z Kolárova; Recenzia

Základné informácie o knižke:

Vydavateľ: Slovenská samospráva župného mesta Békešskej Čaby
Redaktor: Ildika Očovská
Vedecký odborný lektor: Ján Sutyinszki
Obal: Lonovics László
Vydané: 2011
ISSN 2062-1833
Počet strán: 118

Tu musíme poznamenať, že v auguste r. 2020 sme od veľvyslanca SR v Budapešti dostali 5 exemplárov 727-stranovej publikácie Výber zo slovenských ľudových piesní s notami, ktorú vydal Prima art, s. r. o. v Bratislave v októbri 2018.

A teraz prejdime na edíciu ďalšej dolnozemskej komunity v Maďarsku, ktorou je Veľký Bánhedeš. Svoju sériu začal vydávať v roku 2017 pod edičným názvom Bánhedešské zošity/Bánhegyesi füzetek pod vedením editorky, ktorá sa, hoci je Maďarka, vydala za Slováka a nesmierne húževnato pracuje za zachovanie a šírenie slovenských tradícií svojej osady. Veľkú pomoc jej poskytla odborníčka pochádzajúca z Veľkého Bánhedeša, profesorka Mária Žiláková, ktorá prevzala aj redigovanie. Do dnešného dňa sa edícia dožila troch čísel, štvrté plánovali prezentovať v septembri, čo im znemožnila druhá vlna pandémie:

I. Písomná pozostalosť Štefana Chovanca staršieho a mladšieho
Knižka vyšla dvojjazyčne, väčšina v slovenčine a časť v nárečí, no od 111. strany je obsah uverejnený v maďarčine, aby sa aj širšia spoločnosť, resp. asimilovaní, ktorí sa hrdo hlásia k svojmu pôvodu, mohla zoznámiť s obsahom. Zápisky sú z prvej ruky a sú ozaj zaujímavé.

Obsah:
Predhovor (Jola Pepová)
Zápisky Štefana Chovanca staršieho a mladšieho
Komentáre
Bibliografia

Základné informácie o knižke:

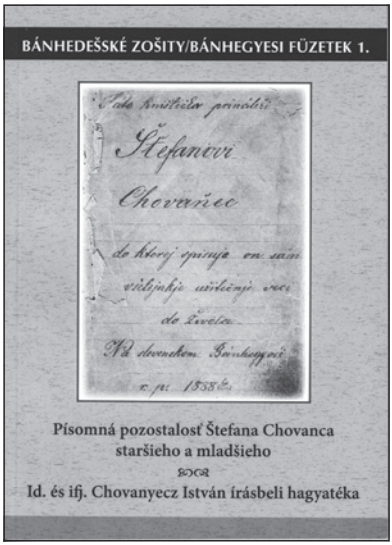

Vydavateľ: Spolok pre zachovanie slovenských tradícií vo Veľkom Bánhedeši
Redaktorka: Mária Žiláková
Recenzenti: Alžbeta Hornoková -Uhrinová, Tünde Tušková
Technická úprava: Zuzana Kunovacová-Gulyásová
Zadný obal: maľba amatérskej maliarky Szilvie Hajdúné Balázs: Veľkobánhedešský evanjelický kostol (súkromný majetok)
Vydané: 2017
ISSN 2062-1032 ISBN 978 963 12 77180
Počet strán: 172

II. Kutlíkovci na Bánhedeši

Knižka je tiež viacjazyčná, striedajú sa v nej časti v slovenskom jazyku, v nárečí a v maďarskom jazyku. Vzdáva hold prvému evanjelickému farárovi Bánhedeša, rodina ktorého zohral veľkú rolu v celoslovenskej kultúrnej histórii v druhej polovici 19. storočia. „Ako prvý sa dostal zo stredného Slovenska medzi dolnozemských evanjelikov Ján Kutlík starší, ktorý pôsobil ako učiteľ na častiach historickej Slovákmi obývanej enklávy, ktoré dnes spadajú do Rumunska a Srbska, až sa dostal na Pitvaroš, kde slúžil ako farár 21 rokov. Keď sa dobrovoľne vzdal svojho úradu, presťahoval sa k synovi do Veľkého Bánhedeša, kde prežil 25 rokov." Publikácia opisuje úsilie a zásluhy Kutlíkovcov v prospech rozvoja pospolitosti spestrené citátmi.

Obsah:

Odporúčanie
Úvodom
Kutlíkovci na Bánhedeši
Príloha-Függelék (pozn. napr. prví kolonisti vo VBH, list Ľ. Štúra J. Kutlíkovi atď.)
Kto je kto – Ki kicsoda

Základné informácie o knižke:

Vydavateľ: Spolok pre zachovanie slovenských tradícií vo Veľkom Bánhedeši
Redaktorka: Mária Žiláková
Recenzenti: Judita Hambergerová, Orsolya Szabóová
Technická príprava: Anna Ištvánová, Zuzana Kunovacová-Gulyásová, Jolana Pepová-Tímárová
Titulný obal: Portrét Jána Kutlíka ml. od Cirilla Kutlíka
Zadný obal: maľba amatérskej maliarky Szilvie Hajdúné Balázs: Veľkobánhedešský evanjelický kostol (súkromný majetok)
Vydané: 2018
ISSN 2062-1032 ISBN 978 615 00 4086 8
Počet strán: 236

III. Rukopisná pamätnica Michala Chovanca z rokov vojenčiny
Tretie číslo bánhedešského seriálu sa zaoberá veľmi špecifickou témou, vojenčinou. O živote počas vojenskej služby a po nej sa môžeme dočítať vo viacerých jazykoch: v slovenčine, v maďarčine, v českom, slovinskom, srbskom, talianskom, nemeckom a rumunskom jazyku. Publikácia spracúva záznamy Michala Chovanca z obdobia štvorročnej vojenskej služby (1875 – 1879).

Nemôžeme nevyzdvihnúť myšlienky Anny Ištvánovej z predslovu:

„Podľa mojej mienky najzávažnejší prínos 3. čísla – podobne ako to môžeme konštatovať aj o predošlých dvoch zväzkoch – predsa spočíva v tom, že napomáha jednak uchovanie kolektívnej slovenskej národnostnej identity, na druhej strane zase prispieva k jej revitalizácii.“

Základné informácie o knižke:

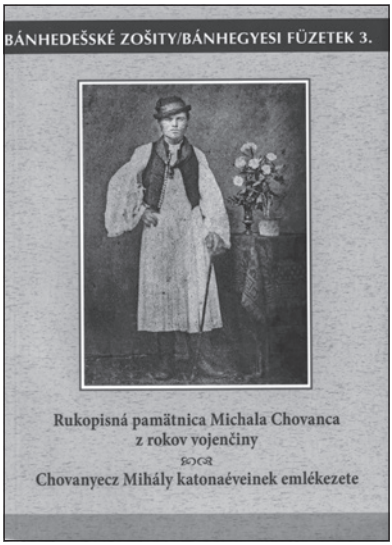

Vydavateľ: Spolok pre zachovanie slovenských tradícií vo Veľkom Bánhedeši
Redaktorka: Mária Žiláková
Recenzenti: Anna Ištvánová, Orsolya Szabová
Technická príprava: Agnieszka Janiec-Nyitrai, Knižnica a dokumentačné centrum Slovákov v Maďarsku
Titulný obal: Michal Chovanec v roku 1875
Zadný obal: maľba amatérskej maliarky Szilvie Hajdúné Balázs: Veľkobánhedešský evanjelický kostol (súkromný majetok)
Vydané: 2019
ISSN 2062-1032 ISBN 978 615 00 5789 7
Počet strán: 237

A na záver si prečítajte osobnú spoveď Joly Pepovej-Tímárovej:

„Ako predsedníčka Spolku pre zachovanie slovenských tradícií vo Veľkom Bánhedeši za jednu zo svojich najdôležitejších úloh pokladám, aby som pátrala po informáciách a písomnej pozostalosti našej osady a aby som ich odovzdala nastupujúcej generácii. Človek si vo všeobecnosti pamätá 2-3 generácie nazad. Aj ja mám svoje zážitky z rozhovorov s mojou starkou alebo zo zápisov môjho pradeda v Tranosciu, pamätám si, o čom sme sa v rodine často rozprávali. Ale sme zvedaví aj na dávnejšie časy, ako žili, aký bol život v osade. A vtedy sa objavia poklady našej komunity. Mnohí uchovávajú predmety alebo zožltnuté spisy, zošity z dedičstva svojich predkov. Z toho sa zrodili Bánhedešské zošity.

Máme šťastie, že habil. doc. Dr. Mária Žiláková je rodáčkou z našej osady a s veľkou oduševnenosťou nešetriac energiou rediguje naše publikácie. Spoločná práca s ňou, bádanie a hrboľatá cesta, kým sa zrodí nové vydanie, je pre mňa vzhľadom na moje civilné zamestnanie na poli zdravotníctva a sociálnych služieb novým a veľkým zážitkom.

Nevysloviteľným a nezvyčajným pocitom bolo držať vo svojich rukách prvý exemplár seriálu! Myslím si, že aj teraz, pred zrodom 5. zväzku edície, je tento pocit pre mňa rovnakým vnútorným motorom. V dejinách Slovákov v Maďarsku je to, čo figuruje v našich publikáciách, pravdepodobne iba omrvinkou, ale Bánhedešské zošity zvečňujú pre budúcnosť dedičstvo Veľkobánhedešanov."

O štvrtom zväzku slovami editorky:

„Obsah textov tejto kultúrnohistorickej a jazykovej pamiatky však poukazuje na to, že ich väčšia časť chronologicky vznikla skôr ako materiály, ktoré boli spracované v prvých troch číslach Bánhedešských zošitov, resp. sa určité obdobie ich vzniku prekrýva. Tematicky sa prvé tri čísla dopĺňajú, texty tohto rukopisu totiž zachytávajú najstarší poriadok profánnej časti bánhedešskej slovenskej svadby. Cenné sú pohrebné kázne, podobne aj texty, nadväzné na profánne časti pohrebného obradu."

Hajnalka Krajcsovics

Slovenské zvyky znamenitých dní Sarvaša a jeho okolia

(výber z diplomovej práce Judity Fábriovej z r. 1994 – čaká na vydanie vo forme publikácie)

Obsah

I. Slovenské zvyky znamenitých dní Sarvaša a jeho okolia
II. Vzájomnosť dolnozemského maďarského a slovenského ústneho podania
III. Význam zbierania a pestovania ústneho podania
IV. Z otca na syna
V. Spevavé a poetické ľudové zvyky vo svete sálašov

V znamení myšlienok (I. kapitola):

Pestovanie, preberanie a zachovanie slovenských tradícií –myslím si, že nezveličujem, ak tvrdím – znamená misiu. ... Spomenula som misiu, veď zbieranie tradícií môže prebiehať len v dvadsiatej štvrtej hodine. Keď zmiznú sálaše, odchádzajú starí krajania, tak s nimi miznú tradície, zaniká prekrásna možnosť improvizačného ľudového tvorenia.... „Živo trvalou ostáva len potenciálne tvorivá tradícia, ktorá sa dedí z pokolenia na pokolenie vo vedomí ľudí" – píše Melicherčík. Žiaľ, zbieranie ľudových zvykov Slovače nášho vidieka v podstate zohráva zachraňujúcu a zachovávajúcu úlohu....

Neviem prečo, ale podľa mojich znalostí v Sarvaši ešte nevyšla publikácia s podobnou tematikou ako kniha Ondreja Krupu o Čabe: Kalendárne obyčaje I.-II.-III.

Dostalo sa mi do vedomia, že Dr. Júlia Valent, pedagogička Inštitútu vzdelávania pedagógov pre materské školy, vykonáva práve takúto prácu, preto som ju vyhľadala. Prezradila mi, že ju ešte v šesťdesiatych rokoch vyhľadal pán Oskar Elschek, pracovník Muzeologického hlavného oddelenia Slovenskej akadémie vied. Vyjadril žiaľ nad tým, že naše – ňaňičky – neboli mu ochotné zaspievať „do toho zránika", t. j. magnetofónu. Pán Elschek predpokladal, že známemu skôr sa prejavia. A tak sa aj stalo....

Z nohaviciach koleno ven,
Čo ja, smutný, robiť budem?
Ach, Bože môj, čo sem míval,
Když sem ja mládenec býval!

Vlasy kalap prerastajú,
Z čižiem prsty vyzerajú.
Ach, Bože môj, čo sem míval,
Když sem ja mládenec býval!

Na hrnci škripí pokrývka,
Že je nimastná polievka,
Ach, Bože môj, čo sem míval,
Když sem ja mládenec býval!

Žena mi pod kochom dudre,
Ak ju udriem, večmej bude.
Ach, Bože môj, čo sem míval,
Když sem ja mládenec býval!

Z milosti Bože prišli sme k tobe,
Judita, Judita!
Chceme vinšuvať, valedikuvať
Judite, Judite!

Ó, ráč nám dáti mäsko pečené
Celý kus, ako hus!
Chceme vinšuvať, valedikuvať
Judite, Judite!

Ó, ráč nám dáti vinko červené
Celý sud, celý sud!
Chceme vinšuvať, valedikuvať
Judite, Judite!

/Dr Valent Júlia, 1928 Sarvaš/

… Chcela by som sa dotknúť aj postoja Antala Medvegya, ktorý ma viedol k premýšľaniu a trošku sa ma to aj dotklo. Ako je známe, náš parlament odhlasoval zákon o národnostiach a menšinách, ktorý je podľa politikov na európskej úrovni. Ale Antal Medvegy pritom poznamenáva, že „riešenie národnostnej otázky sa nevyrieši na poli zákonov, ale v školách, kostoloch a úradoch." …. Celkovo súhlasím s Antalom Medvegyom, že pestovanie národnostného jazyka nemožno nechať výlučne na základné školy a jeho cvičenie na pliac, a znížiť literatúru na úroveň kalendárov. Môže mať pravdu aj v tom, že kultúrne podujatia nie sú dostatočné na to, podobne ako ten, kto konzumuje jedlo paličkami – ako píše – ešte nebude Číňanom. Len mám pochybnosti, či nás to oduševní. Ale áno! Na národnostných podujatiach sa zúčastňujú aj Maďari a nadšene tlieskajú. Snáď aj iných sa dotýka poznanie, ktoré podáva Bela Bartók ako príklad: bez spoznania kultúry inej národnosti neovládame v plnej miere ani svoju. On sa naučil po slovensky aj po rumunsky. Aj naše gymnázium, „bez vyberania podľa osoby", prijalo každého žiaka, ako to hlása Biblia... Za hrozivé pokladám, že cudzie, kozmopolitné zvyky si vybojujú priestor, pred čím nás chránil i najväčší maďarský poet János Arany.

V znamení myšlienok (II. kapitola):

Slovné podanie je dôležité a hodnotné z rôznych dôvodov. Jednak sleduje vývoj slovenského jazyka, jednak je sociologickou hodnotou, veď prevažná časť piesní, rozprávok či poviedok prináša bolesť, starosti, rozkoše všedných dní dedinského a sálašského občana, odzrkadľuje mentalitu a citový život pospolitého ľudu.

Je hodnotné aj preto, lebo sa v týchto tradíciách prejavuje osudová spoločnosť dolnozemskej Slovače a Maďarov. Pozorovateľné je totiž zlúčenie alebo paralelný život maďarských a slovenských prvkov…

… Ev. farár Slovenského Komlóša k osemdesiatke riaditeľa paralelne fungujúceho ev. lýcea v Sarvaši Gyulovi Benkovi:

Z tých starých časov

Keď ľudia žili v lepšej nálade, mali menej starostí a viac dobrej vôle, …

De gyarló az emberfia,
Keď mu slabne memória,
S felejt, mint a vén muzsikus,
Jednu nôtu deň po deň už:
…
S hozzá ép test, elme, lélek,
Bože, či je to pekný vek!
Ki tehát rád szemét veti,
Hľadí jak na vežu deti.
…

Ale máme aj anekdotu s podobnou tematikou. U Maďarov je známa ako Múdre dievča kráľa Mateja. Uverejnili ju vo viacerých podobách, no najvýznamnejšiu nájdeme v zbierke Gyulu Illyésa Sedemdesiatsedem maďarských ľudových rozprávok: Kráľ Matej a múdre sikulské dievča. U nás v kruhu Slovákov ju rozprávali ako „Múdra richtárka". Ale nie je známa iba u nás Slovákov, ale je dosiahnuteľná u Srbov Békešskej župy v župnej publikácii „Zošity Battony-i" pod názvom „Mudra Devojka", uverejnil ju v srbskom a maďarskom jazyku Igor Grina v roku 1972. Vo verziách je odlišnosť minimálna.

…

Počas môjho skúmania ma často prekvapilo, keď známa maďarská ľudová pieseň mala melódiu, resp. text aj v slovenskej verzii: …

Ale sú aj také spevy, melódia ktorých sa zhoduje, resp. podobá, ale text sa líši. Aj to má dôvod…

Potulní herci boli nútení vystupovať v stáde, v stodole, krčme a najmä v čase jarmokov sa mnohí kochali dnes už často pohŕdavými piesňami. Tieto piesne počúvali dolnozemskí Slováci, a keďže vo väčšine nerozumeli textu – v predošlom storočí ešte neovládali maďarčinu – melódiu doplnili svojím textom. Tieto potom popularizovali na večierkoch, páračkách a svadbách. A tak sa na začiatku maďarské umelé piesne stali populárnymi v slovenskom jazyku...

Mnohí sa priznajú k tomu, že nie výlučne vážna alebo ľahká hudba je dobrá hudba, ak je hudba pekná, nepozerá sa, odkiaľ pochádza. Preto umelé piesne spievajú významní operní speváci, ako György Melis, ... My ako Sarvašania sme naňho mimoriadne hrdí ...

Eresz alatt fészkel a fecske,
Mi van a kötődbe', menyecske?
Nyári piros alma, de jó ízű!

Čie sa to kone na dvore?
Prečo na tých nikto neorie?
Čie by to boli, kone moje sú,
Čo mňa k mojej milej ponesú!
Nechoď že mi, milý, v sobotu,
Lebo ja mám veľkú robotu,
Mám ja šaty veľkať, háby pigľovať,
Nestačím ja s tebou zhovárať!

/Jancsó Görgyné Kasnyik Zsuzsanna , 1968 Čabačúd/

V znamení myšlienok (III. kapitola):

„Kto hľadá, aj nájde, kto sa túla, nakoniec dôjde domov" – tvrdí Zoltán Kodály.

V súčasnosti často počuť, najmä od politikov, že hrozí odnárodnostnenie. Už aj vo vysielaní Našej obrazovky občas znie kozmopolitná, anglománska, takzvaná moderná hudba. Hrozí, že to vytlačí národnostnú, tak maďarskú, ako slovenskú pieseň.

Ďalším ohrozením je, že sa uspokojíme jedine s javiskovou prezentáciou ľudových tradícií. Zachovávateľom materčiny je slovné podanie....

Za tretie ohrozenie, ktoré sa objaví, sa pokladá dehumanizácia. Jedným prvkom toho je, že hudba a muzika je strojová. Voľakedy ľudia spievali aj počas vykonávania práce, veď spev zrodil rytmus práce a nárok ľudského vyjadrenia sa. Práca a spev boli nerozlučiteľné....

Aj ja verím v silu súdržnosti spevu.

V znamení myšlienok (IV. kapitola):

... Pestovanie ľudových kultúr siaha do prvej polovice XIII. storočia. Autori spomínajú Mateja Bela, vedca, ktorého aj Slováci berú za svojho. ...*„V rukopise ostalo dielo Tractatus de re rustica Hungarorum, kde spracoval nielen poznatky o súčasnom stave uhorského poľnohospodárstva, ale aj o etnografických zvláštnostiach a živote národov Uhorska.“*
...

Ján Kollár, evanjelický farár v Pešti, taktiež vydal zbierku slovenských ľudových piesní (bez nôt)... K reprintu došlo v roku 1953 na Slovensku. ...

Spolok Kisfaludyho chcel svoje publikácie maďarskej ľudovej poetiky doplniť poetickými pokladmi ľudu našej krajiny s iným materinským jazykom a vyzýva tých krajanov, ktorí ovládajú maďarčinu a poznajú tvorbu nie maďarčinou hovoriacich nášho ľudu, aby zlomky ľudovej poézie, ... preložili a zaslali im.

No Spolok mal šťastie, že domovská zbierka ľudovej poézie nie maďarčinou komunikujúcich už disponovala mohutnou zbierkou ľudových piesní Tótov... Jedným z autorov zväzku „Ľudové piesne Tótov“ bol Ľudovít Szeberényi, starší brat Andora Seberínyiho...*„Málo národov existuje, ktorí tak ľúbia spievať, ako Tóti.“* podľa Szeberényiho...*„totiž v 590-om roku Gréci v Thracii zajali troch mužov, ktorí namiesto zbraní nosili hudobné nástroje. Cisár Mauritius sa spýtal: Kto ste Vy? – Sme Slavóni, máme radi hudbu, czitary a husle, k čomu si zaspievame. Cisár začudoval sa nad ich solídnym mravom, pohostil ich a dal im na cestu domov spievod.“*...

Szeberényi skoncipuje aj toto,... *„... komunita Tótov natoľko ľúbi spievať, že upočujúc melódie iných národností, ostanúc im v uchu, užaj hľadá medzi svojimi piesňami k tomu text, alebo vytvorí novú pieseň, aj v tom prípade, keď melódia je nespochybniteľne cudzia od svojich...Piesne „Fóti dal“ od Vorosmartyho, z ľudových divadelných hier „végigmentem az ormódi temeton“ a „Beszegodtem Tarnóczára juhásznak“ po 2-3 týždňoch nebolo tótskych dedín, v ktorých tieto podľa melódie tótskych ľudových piesní nebolo počuť.“*...

Nárok na prededenie existuje aj v súčasnosti.

V znamení myšlienok (V. kapitola):

(poznámka: tu sa vyskytuje najviac zozbieraného materiálu)
...

Irminčok, ako aj Kardoš boli voľakedy vonkajšími okresmi Sarvaša. Dnes sú už samostatnými verejnoprávnymi jednotkami, ale od mesta sa neodtrhli, čo im zabez-

pečuje kontakt, to jest príbuzenstvo a v rodinách ešte vždy živé ľudové zvyky. Pri príležitosti rodinných sviatkov zoskupili sa tak žijúci v meste, ako aj na sálaši.

Rozvoj samozrejme ovplyvnil zvyky, ale ako je všeobecne známe, nič nie je pevnejšie a životaschopnejšie, ako sú zvyky.

Sarvašský sálašský chotár sa líši od systému osád iných krajov. Tessedíkove predstavy regulovania obce ovplyvnili aj sálašský život. Zvyčajne v difúznej forme salašov sú u nás uličky, t. j. šory, hony podobajúce sa uličnému zriadeniu. Sú aj pomenované, pravda nie oficiálne: Skorka-tanya, Csipkár-sor. Svoje pomenovanie najčastejšie dostali podľa mena prvého majiteľa v šore. Táto forma osady je dôležitá preto, lebo blízki susedia sa mohli ľahšie a častejšie kontaktovať, otvorilo sa viac možností, čo Maďari pomenúvajú ako „Kaláka". Aj spoločenské zoskupenia sú častejšie: priadky, páračky, večierka, rodinné a cirkevné sviatky.

…

…Najprv píšem o spoločných, vzájomných piesňach, potom o zaľúbených lyrických a naposledy o zvykoch spievania, tak svetských, ako náboženských. Detské piesne chýbajú, lebo na tieto si starší pamätajú najťažšie, alebo preto, lebo deti sa skoro zapájali do práce dospelých a boli aj súčasťou sviatkov.

„Ťapši-ťapši-ťapšičke,
Vyšli mačke na hruške,
Podriapali kožuške,
Upravili na Jána,
Že ho kušniar popláta!
/Ferenczy Istvánné Behan Anna /70/ Szarvas/

… V piesňovej tvorbe slovenského ľudu majú lyrické piesne veľmi významné miesto, ony sú spevnému charakteru piesňovej tvorby nášho ľudu bytostne najbližšie…

Piesne v starom štýle odzneli radšej v nárečí, kým novšie vo verejnom jazyku.

…

Zaslúžia si slovo piesne, ktoré pravdepodobne priniesli so sebou naši predkovia, veď figuruje v nich les, hora, čo u nás neexistuje.

…

Keď je svadba, odnesú *„od mladiho zaťa bakanče aj čokor tatam, k mladej neveste, tak ztade, od mladej neveste ide prvá družica k mladimu zaťovi domu, a nesie mu sobášnu košeľu aj to piero, čo mladá nevesta kúpila zaťovi…"*

…

Táto práca obsahuje vyše 50 ľudových piesní, rozprávku, rečňovanky, veršíky. Posledná kapitola obsahuje zápis zvykov sarvašských roľníkov, žijúcich na sálaši.

zostavila kh

100 rokov Čabianskeho kalendára: svojrázna historická rukoväť prekračuje významom hranice slovenskej Dolnej zeme v Maďarsku

Aj po 100 rokoch je dielo našich predkov v jubilejnom 30. ročníku od znovu vydania v roku 1991 podnetné, mysľou i činmi pohýnajúc

Ctené dámy a páni, vážení domáci hostitelia – Čabänia,

milí vzácni hostia – krajania, Slováci dolnozemci i Slováci zo Slovenska,

všetkým nám vzácne a blízke excelencie, prítomní páni veľvyslanci: Igor Furdík, Ján Varšo a Emil Kuchár, pán parlamentný slovenský hovorca v Maďarskom národnom zhromaždení Anton Paulik, pani Alžbeta Hollerová Račková, predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku, predstavitelia organizácií a inštitúcií Békešskej župy, ako aj zástupcovia mesta Békešská Čaba a predstavitelia organizácií slovenskej národnostnej menšiny v Békešskej Čabe.

Vážení priatelia!

Už len byť účastníkom storočnice jubilea, nech by bolo akékoľvek, či by sa jednalo o osobnosť, udalosť, nebodaj o zázrak či úkaz, je sviatok. V človeku, ak nielen vecne či faktograficky pristupuje k dianiu tu a teraz, ale má v sebe zakódované po predkoch aj celkom prirodzené vnemy a sklony vstrebávať do seba aj emotívnosť deja – vyvoláva presvedčenie, že nemôže byť neosobným.

A ak by som, nebodaj, mal dnes, keď – priznám sa – pripadla mi ako publicistovi a Slovákovi zo Slovenska, z našej spoločnej domoviny, ohromná česť, ktorú si vážim – predniesť uvážlivé slovo, možno dobre mienené posolstvo a aspoň íverčeky z toho, čo mi mysľou blúdilo, keď som si tento text hotoval, mnohým z prítomných už všeobecne známe iba recyklovať či dátami prispôsobiť – a veď pri storočnici sa to aj tak zvykne – by mi v podobnom formáte pripadalo, že lejem vlažnú vodu na už trikrát vylúhované vrecúško čaju.

Nedovolil by som si to ani z úcty k vám, ani z pokory pred prapredkami, spočívajúcimi iba niekoľko desiatok kilometrov odtiaľto na už dávno opustenom starom pitvarošskom cintoríne bez drevených tabličiek. Vari iba jediná tam, ak ju

neodvial osud času, zostala. Aspoň tak to bolo v lete pred tromi rokmi, keď som sa tam prechodil pri dokumentovaní toho, čo sa už nikdy nenavráti.

Ak sa vo svojej reči, ktorú som nemienil nasmerovať iba k recenzovaniu a šacovaniu obsahu, formy, zážitkovosti, možno sem-tam aj s prižmúreným okom nedotiahnutosti želaného v aktuálnom vydaní Čabianskeho kalendára na rok 2020, nebudem venovať iba strohej analýze toho, čo si v pohodlí môžete doma v kalendári prečítať, pristavím sa v dumkách, ba aj v osobných spomienkach – tak mi prepáčte.

ALE – čo ak je práve hrdá storočnica prvého vydania Čabianskeho kalendára ozaj skvostnou a príhodnou príležitosťou na to, aby sme sa viac zamysleli nad zmyslom, impulzom, najmä však dôležitosťou a stále hmatateľným odkazom, ktorý nám svojím veľkým a zajedno aj odvážnym činom zanechal evanjelický kňaz – senior Ľudovít Žigmund Szeberényi. Napokon, nie inak nazval vnuknutia prvého zostavovateľa - vlastne editora Čabianskeho kalendára vo svojom predslove k tohoročnému vydaniu SALUTE LEKTOREM, POZDRAV ČITATEĽOVI – sťaby pokračovateľ týchto snáh v novom storočí a tisícročí bezhraničných mediálnych a vydavateľských technológií – všetkým nám dobre známy priateľ Michal Lásik. Zanietený pedagóg, pokorný, zavše priskromný pracant, slovenský dolnozemský rodoľub, organizátor slovenského života tu na Čabe a zajedno aj láskavý ľudomil vo svojom prívete čitateľovi píše, že od Ľudovíta Szeberényiho – citujem: „to bol veľmi úctyhodný a riskantný počin." Nie div, veď vydať kalendár v slovenčine na tomto území na priestupný rok 1920, keď sa schyľovalo po 1. svetovej vojne aj v kontexte zrodu nových suverénnych štátov k zmluvnej parcelácii tejto časti Európy (a veď v tomto roku si v júni pripomíname aj zrod Trianonskej mierovej zmluvy), bolo naozaj – ak máme nazvať veci a javy pravými menami – hrdinstvom.

A zachovať si jeho dôstojnosť, vážnosť Čabianskeho kalendára, jeho charakter, tvár, ba dodnes i tvar – teda formát, zajedno formu a tematickosť, najmä však postupne sa cizelujúci a rozširujúci sa obsah významne a s fortieľom povzbudzujúci čitateľa k slovenskému národovectvu v ľútych časoch, keď napriek Trianonu gniavila Slovač či už vo verejnom živote, ale aj deti v školách tristná mašinéria maďarizácie, ktorú sme následne zhovievavo pomenovali asimiláciou, ba sme sa s týmto termínom dokonca zmierili... – to všetko sa zdá byť až neuveriteľným príbehom, ak si uvedomíme, že Čabiansky kalendár vychádzal nepretržite až do roku 1948!

Prečo sa tak dialo? A nie inak? Ako je možné, že posilnení vierou, Tranosciom – priam emblematickým symbolom každej evanjelickej rodiny na slovenskej Dolnej zemi, po celé tie bezmála tri desaťročia pospolitá Slovač, jednoduchí ľudia zeme, poľnohospodári, ale aj remeselníci či o slovo akoby zo zákopu slovenského hlásiaca sa inteligencia – odjakživa tŕň v oku maďarských mocipánov a ich nohsledov – odolali?

Nepodľahli, nezradili, hoci veľa bolo aj takých, čo prebehli, jedni dobrovoľne, iní zasa zo zištnosti, si pomaďarčili číre, krásne a hrdé slovenské priezviská, mávli nad svojou postaťou. Pengove a filiere prevážili "holubičí pôvab" nášho národa, ba aj my či naši predkovia, ktorých sa táto téma i rodinne dotkla, sme im ale dávno prepáčili.

Už sme raz takí. Na Dolnej zemi čo ako zaťatí, dolnozemsky usporiadaní až principiálni, ba neraz i priečni – v duchu Lutherovho odkazu aj príméru "Tu stojím – a inak nemôžem" (čo ja osobne považujem za správne, ak na iných nepáchame krivdu...) – vieme, chceme a dokážeme aj odpúšťať. Veľkorysosť – ktorá, žiaľ, z národného i verejného, občianskeho pohybu Slovákov, sa vo všeobecnosti nielen na Slovensku, ale aj v slovenskom zahraničí akosi vytráca, bola odjakživa totiž jednou z najväčších cností dolnozemcov. Aj preto si ju tu na Čabe i všade inde navôkol ochraňujte, vštepujte ju do svojich rodostromov.

Aby som zostal na tepe témy i jej konkrétneho prejavenia sa v tohtoročnej edícii Čabianskeho kalendára – nože sa zahĺbte – raz, dva razy i viackrát sa začítajte do skvostnej črty o Samuelovi Tešedíkovi. Jeho príbeh pri príležitosti dvojstého výročia úmrtia nech je nám kompasom na každý deň: pre niekoho pri raňajšej modlitbe, pre iného prvým pripojením sa k sociálnej sieti na fejsbúku, pre ďalších pri tanieri s rozvoniavajúcou klbásovou praženicou s chrumkavým hrebeňom slaniny a voňavučkým bielym chlebom.

Dôkladnosť a detailnosť, s akou nám jej autor Miško Lásik približuje nášho velikána – farára – gazdu, pedagóga – hospodára a nadčasového génia, ktorý, ak by žil dnes, sotva by sme napríklad na Slovensku stratili svoju potravinovú sebestačnosť, si zaslúži hlboký úklon pred autorom.

Ale – aby som načrel do múdrosti, ktorú nám zanechal Samuel Tešedík mladší, zacitujem aj zo spomínanej črty: „Hlavnou otázkou môjho snaženia a pokusov nebolo to, či niečo získam, alebo stratím – mojím cieľom bolo hľadanie pravdy a napomáhanie pracovitosti a mravnosti." Koniec citátu. Toľko teda Samuel Tešedík mladší o svojich pohnútkach. A ja iba dodám: úprimné, priamočiare. Súzvuk a pohladenie: srdce a duša v jednom. A za nimi čin. Taká bola kedysi – pred stáročiami naša slovenská Dolná zem. Zbožným prianím by bolo aspoň kúštik jej ducha prinavrátiť, možno sa k Tešedíkovi samotnému pripodobiť... A či si aj takýto počin alebo aspoň pokus žiada odvahu?!

Neodbočím príliš od kontextu, ak ako pozorovateľ – publicista a fotograf, ktorý s vášňou a láskou zakaždým, ak sa mu naskytne možnosť, s úľubou sa ocitám v zamilovaných dolnozemských prostrediach, v mysli si občas pripomeniem jeden z mojich výrokov medzi Slovákmi v Maďarsku: „Kým sa tu nielen tancuje, ale aj

spieva a zhovára po slovensky, je to dobré znamenie, že Slovač pod pravým brehom Dunaja žije, dýcha, tvorí. A prežije!" A – aby som doplnil, parafrázujúc môjho obľúbenca Ľudovíta Štúra - AK SA NEOPÚŠŤA! A to je ten najvhodnejší dôvod aj impulz na to, aby som pripomenul z obsahového portfólia Čabianskeho kalendára jednu zo znakových tematických oblastí: prahnutie po znalostiach, túžbu po vzdelanosti, snahu byť múdrym, osožným, získanými vedomosťami aj iných obohacujúcim. Ak sa vyjadrím oblúkom skrze dve storočia, potom práve výchovno-vzdelávacia funkcia patrí v Čabianskom kalendári ku kľúčovým od jeho zrodu.

Ak sa Tünde Tušková v historickom exkurze vracia k prvému ročníku z roku 1920 ku Krylovovým bájkam, ktoré sa v kalendári zjavovali aj v ďalších rokoch, dnes čítame možno pred sto rokmi iba vybájenú, vysnenú realitu: 70 rokov od vzniku jednej zo vzdelanostných legiend celej slovenskej Dolnej zeme. Hoci je Slovenské gymnáziu v Békešskej Čabe mladšie od Gymnázia Jána Kollára v Báčskom Petrovci o 30 rokov, jesto sa čím pochváliť, prirovnať.

Edita Pečeňová, riaditeľka jednej z kľúčových vzdelávacích inštitúcií Slovákov v Maďarsku, príbeh školy približuje čitateľovi s pokorou, pričom s faktografickou eleganciou, čo dodáva jej retrospektívnej, hodnotiacej, medzi riadkami však aj vizionárskej reportážnej črte prelínajúcej sa so žánrom besednice, svojský šarm. Nemohla za ním dať lepšiu bodku ako oslavou spolupatričnosti dolnozemského ducha v samom závere.

Citujem: „V heroickom a neúnavnom boji o zachovanie a zveľadenie slovenskej národnostnej školy zohráva mimoriadne dôležitú úlohu dolnozemská spolupráca škôl. Spolupatričnosť vzdelávacích centier v Chorvátsku, Rumunsku a Srbsku pridáva toľko energie a síl do našej práce, že aj priamo z nej pramení náš život. Sme pyšní potomkovia tej životaschopnej vetvy Slovákov, ktorá z pustatín vytvorila oázy, zakladala osady, postavila kostoly nielen v našom regióne, ale aj po celom svete." **Koniec citátu.** Iba pridám: opravdivé, dojímavé.

Možno pre podaktorých tu prítomných by to bola akurátna myšlienková fanfára na počesť sviežej ročenky Čabianskeho kalendára na rok 2020.

Lenže, ochudobnili by sme už aj tak útržkový, strohý výpočet všetkého motivujúceho, čo k pútavému čítaniu vydavateľ – Čabianska organizácia Slovákov a redakčný kolektív (Hajnalka Krajcsovicsová, Zuzana Benková a Michal Lásik) ponúkajú, o ďalšie podnetné reportáže, črty osobností, dokonca spoločný výskum krajanov susedných krajín po osi Nová Huta v rumunskom Bihore – Békešská Čaba. Vcelku originálne – v skratke, heslovito, pričom informačne nasýtene – je akoby prenesený z počítačového prezentačného formátu power-pointu do knižnej podoby... Osviežujúce. Naozaj nevšedné.

Už v časti, ktorá pojednáva o vzdelávaní a školstve, teda o fundamente, ktorý bol, je a bude pre našich dolnozemcov aj v budúcnosti rozhodujúci a určujúci pre ich pretrvanie v slovenskosti, sa môžeme pohrúžiť do myšlienok z úryvkov študentských prác Barbory Kulíkovej zo Sarvaša a Judity Szudovej zo Slovenského Komlóša, ktoré sa podujali predstaviť život ďalších dvoch slovenských škôl v dolnozemskom regióne. O tom, že mladí sa činia a aj chcú vniesť svoj vklad do oživotvorenia snáh Čabianskej organizácie Slovákov, dokumentuje aj príbeh projektu GENERÁCIE SPOLU. Odporúčam.

Rovnako ako aj prostredníctvom internetu objavný prístup k priblíženiu jedného z velikánov slovenskej Dolnej zeme – čabianskeho politika Ondreja Likéra Áchima, najmä pre mladých zvlášť prístupným a príťažlivým spôsobom – tak sa totiž svojej obľúbenej témy zmocnil Ondrej Kiszely: Bandy, veľa elánu a energie Tebe a Tvojim mladým priateľom – Čabänom, ako aj ďalším dolnozemcom a slovenskej mládeži v celom Maďarsku chcem z tohto miesta popriať: Nebojte sa, máte zápal, chuť aj nápady. V družnosti môžete veľa dokázať. Aktívna stredná i staršie generácie Slovákov v Maďarsku sa vám nádejajú. A aby to nebolo také jednoduché: pre vás mladých zaväzujúco sa na vás aj spoliehajú. Nesklamte ich! Oklamali by ste totiž aj seba samých.

Historický aspekt diania v regióne Dolnej zeme, ba priamo v Békešskej Čabe, ktorý je zároveň myšlienkovo i duchovne prepojený s príbehom Čabianskeho kalendára, vyvstáva pred očami čitateľa aj v riadkoch podpísaných naším dobrým priateľom, historikom Józsefom Demmelom – jeho, hoci neveľká stať Príchod Lajosa Zsigmonda Szeberényiho do Békešskej Čaby, vhodne dopĺňa dejinný aj osobnostný kontext zakladateľa Čabianskeho kalendára.

Rovnako ako zostručnený, no excelentný exkurz Vladimíra Valentíka, nášho vzácneho kolegu a spolubrata z Báčskeho Petrovca, do histórie súpútnika Čabianskeho kalendára - Národného kalendára, sťaby dolnozemskej dvojičky Čabänov. Pretože tak, ako sa kňaz Ľudovít Szeberényi podujal na rolu vydavateľa – titana, v tomto duchu kliesnil zrod a cestu Národnému kalendáru v priestoroch vojvodinských Slovákov v rovnakom roku petrovský evanjelický kňaz Samuel Štarke.

A pokračujúc v duchovnej tónine nemožno opomenúť záslužnosť v príčinlivosti k slovenskosti na Dolnej zemi tak, ako ju proklamoval, ale aj vykonával pokračovateľ diela Ľudovíta Szeberényiho – ďalší z radu vysoko vážených a všestranných evanjelických kňazov – komlóšsky rodák Michal Francisci, ktorý sa v roku 1947 presídlil v rámci akcie Mať volá na Slovensko. Jeho príbeh nám približuje autorsky Kristína Estera Szudová.

Aj samotný záver publicisticko-príbehovej a literárnej časti Čabianskeho kalendára speje do príjemného poznávajúceho, a aj objavného čítania. Na ľahké autorské pero Jána Jančovica, dlhoročného skúmateľa slovenského života v Maďarsku i na Dolnej zemi, sme si zvykli rok čo rok vo vydaniach kalendára. Nie inak, je to tak aj v jeho jubilujúcom roku, keď čitateľovi dáva do pozornosti dolnozemského rodáka z obce Cipár v Aradskej župe v Rumunsku, presídlenca Juraja Štefánika, nestora slovenských evanjelických kostolných organistov, ktorý sa do večnosti pobral v úctyhodnom veku 96 rokov koncom minulého roka. Jeho pútavý až dramatický príbeh je cennejší o to viac, že aj touto všestrannou publicistikou Ján Jančovic dokumentuje a potvrdzuje nielen svoju znalosť témy, ale aj dolnozemskej súdržnosti v triumviráte Békešská Čaba – Nadlak – Báčsky Petrovec. Pričom výpovedná hodnota črty Jána Jančovica nám odkrýva aj inú, možno ešte vzácnejšiu dimenziu: stálu prítomnosť Slovákov zo Slovenska. Aspoň časti stovák, ba tisícok tých, ktorí nielen tematicky, ale aj obsahovo čerpajú životnú miazgu, energiu, odkaz predkov, ale aj desaťročiami zušľachtené posolstvá a skúsenosti – práve od Slovákov z Dolnej zeme.

Prirodzene, na čítanie a dotyky nielen s Čabou, súčasnosťou čabianskych Slovákov, vrátane ich aktivít, ocenených osobností, odkazov, prehľadných dôležitých kontaktov pre tých, ktorí, ak sem zavítajú, môžu sa rýchlo zorientovať, je tu okrem už spomenutého, nadostač. Napokon, 152 strán Čabianskeho kalendára aj evokuje k návratom, túžbe vracať sa k listovaniu.

Ak tak urobíme, možno pri pohrúžení sa s odstupom storočnice do časov ľútych viac pochopíme kontext pulzujúceho žitia a bytia Dolnej zeme a dolnozemských Slovákov. Ich mravy, charaktery, emočné záhyby duše, prajnosť, bezprostrednosť, prirodzenosť, jednoducho ľudskosť. A najmä nezlomnosť vôle. Ich neoblomnosť, odhodlanie, pokoru, ale aj sebavedomie. Plynie aj z ich historickej sebaistoty, z poznania, že vždy je najlepšie spoľahnúť sa na samých seba. Sú hrdí, zároveň ale bez sklonov vyvyšovať sa nad iných. Neurážajú, ale sa ani nenechajú urážať. Dolnozemci boli, sú aj budú naším slovenským fenoménom. A tak aj preto, rovnako ako ich letopisecký Čabiansky kalendár, ochraňujme si ich – každým cólom i tónom, ihravosťou v žilke a rozvíjaním v byľke, nosme si ich vo svojich srdciach!

Tak ako všetkých tých, ktorí sa z našich generácií storočnice vydania prvého Čabianskeho kalendára, žiaľ, nedožili. Na tomto mieste mi dovoľte vzdať poctu, úctu a spomienku na našu nezabudnuteľnú Anku Ištvánovú, niekdajšiu dušu a iniciátorku miesta, kde sa práve nachádzame. Statočnej, odhodlanej a rovnako aj odvážnej Slovenke – komlóšskej rodáčke, ktorá sa mierou vrchovatou zaslúžila o to, že sa v roku 1991 obnovilo vydávanie Čabianskeho kalendára. Bez jej

vkladu, obete a presvedčenia, že všetko, čo činíme v mene slovenskosti v Maďarsku, má aj tak byť, by sme túto pripomienkovú slávnosť sotva zažívali...

x x x

Na záver si dovolím trochu sentimentu, akési lyrické vybočenie. Žiada sa sviatosť umeleckého slova. Pretože tam, kde je slovo, tam, kde kypí život, kde sa tvorí - tam klíčia, rastú a formujú sa vo veršíkoch aj jedineční poeti. Básnici z ľudu. Nevyvolení, súc samorastne sa formujúci, ale životom ošľahaní, duchom preniknutí, nami obdivovaní. Pre ich um, životnú múdrosť, dobrotivosť, filozofiu žitia a bytia v krehkej nepoddajnosti, vytrvalosti, milosti a bázni.

Juraj Antal Dolnozemský. Márnil by som čas epitetami, poklonami. Ďurko báči je tu medzi nami. Nemám na hlave kalap – inak by som ho sňal aj trikrát za sebou... Namiesto toho ale Vaše verše, Ďurko báči, zurčiace životnou múdrosťou. A pravdivosťou dobrých úmyslov. Aktuálne, keďže som ich vyňal pre tento okamih rovnako z Čabianskeho kalendára na rok 2020. A tak Juraj Dolnozemský aj báseň nadpísal:

Na počesť Čabianskeho kalendára k stým narodeninám

Pred sto rokmi
myšlienka sa zrodila
a uskutočnila!
Slová zunia, cvendžia,
ruky píšu dejiny,
dokazujú schopnosť,
ukazujú smery kam,
kam kráčať treba!

Nádej si,
v bratstve ctí sa veda!

Len aby bolo nadostač,
to prácou vymodlím
každodenného chleba!
V diaľave v lese sa
zelená jedľa!

Človeče, ži, ži dlho
a buď silou a radosťami obdarený
a požehnávaj sám seba
Ó, Bože!
Čabiansky kalendár,
doži ešte
rokov veľa, veľa.
To ti čitateľ každý,
zo srdca želá...

Toľko náš Ďurko Báči – Juraj Dolnozemský.

A ja vám všetkým v tejto chvíli ďakujem za pozornosť, pričom úprimne želám Čabianskemu kalendár úspešnú púť na radosť čitateľov do ďalšej storočnice!

x x x

„Aby sme sa my Slováci – a je jedno či na horniakoch alebo na dolniakoch mocnejšie sebauvedomili, misíme tak činiť, pilne a s večitou keľavnosťou Bohom a trudoľúbosťou danou nám dolnozemcom, aby sme aj po sto rokoch od vyjdenia nášho prviho Čabianskeho kalendára mocne hútali a zajedno i úfali tak, aby bolo šecko na poriadku.

Tak, aby aj o sto rokov mohla sa zísť rodina s gazdom – apouokom či apom za vrchom stola – na Čabe, Komlóši, Sarvaši, Pitvaroši, Nadlaku či až hin dou, v Petrovci, ale aj v Pešťbudíne, ba aj v Prešporku, našej Bratislave – prosto všade tam, kam osudy a príbehy zasiali genetické semä dolnozemských predkov. Aby sme si všetci boli rovní, lebo iba v rovnosti sa darí aj súdržnosti. Nechcime veľa, stačí nám málo. S láskou sa počúvať, pozorne jeden druhému načúvať. A v svornosti konať a žiť podľa kánonov, ktoré do nás vštepili naši predkovia!"

ĽUDO POMICHAL

(***Esej odznela ako recenzia na slávnostnom stretnutí k 100. výročiu vydania prvého Čabianskeho kalendára vo štvrtok 13. februára 2020 v Dome slovenskej kultúry v Békešskej Čabe***)

K storočnici Národného kalendára

Národné, resp. ľudové, kalendáre boli v minulosti jedným zo základných zdrojov poučenia a najrozšírenejšou a najobľúbenejšou knihou medzi pospolitým ľudom na Slovensku. Podobne boli tieto periodiká obľúbené aj medzi zahraničnými Slovákmi a o tom svedčí už aj fakt, že sa vydávali v početných krajinách sveta, akými sú Argentína, USA, Kanada, Austrália, Ukrajina, Maďarsko, Rumunsko a dnešné Srbsko. Začali sa vydávať koncom 19. storočia, populárne boli najmä v 20. storočí a niektoré z nich si aj dodnes zachovali svoju periodicitu, medzi nimi aj ročenka vojvodinských Slovákov Národný kalendár.

Príprava Národných kalendárov na nádvorí kníhtlačiarne v rokoch min. storočia

Národný kalendár začal vychádzať v roku 1920 podľa vzoru národných kalendárov vydávaných na Slovensku. Patril medzi prvé publikácie vydávané novozaloženou kníhtlačiarňou v Báčskom Petrovci. Prvé číslo na rok 1920 bolo pripravené a vytlačené už v roku 1919[1]. Zostavil ho Samuel Štarke, evanjelický kňaz – neskoršie biskup a predseda Matice slovenskej v Báčskom Petrovci.

1 HRONEC, Víťazoslav: Základné informácie o účastinárskej spoločnosti tlačiarne Kultúra z Báčskeho Petrovca. In: Vydavateľsko-tlačiarenská činnosť Slovákov v Juhoslávii (Ed. Ladislav Cáni). Bratislava: Dom zahraničných Slovákov – Literárne informačné centrum, 2000, s. 26.

Prvý ročník Národného kalendára bol skromný. Na 80 stranách bolo až 28 strán kalendárnej časti, 10 strán inzerátov a jarmokov, niekoľko fotografií, článkov, básní a ponaučení pre čitateľov. V úvodnej básni Ján Čajak napísal: *„... dnes slávy, slobody vienok / krášli ti čelo, včera len jarmo / nuž ďakuj vrúcne za slovenské jaro / a pros Ho za pokojný Nový rok"...*" Potom sa spomína život kráľa Petra I. a krátka kronika oslobodenia Vojvodiny spod jarma maďarského. Andrej Sirácky písal o 100-ročnej pamiatke narodenia A. Sládkoviča, Andrej Labáth o vynájdení kníhtlačiarstva, Štefan Kvas o hospodárstve a i. Ako sa uvádza v Národnom kalendári na rok 1939: *„Bol to skromný, nenáročný kalendár, ale bol náš. Vytlačil postupne iné kalendáre, ktoré vznikli za nepomerne priaznivejších podmienok a ktoré mali už peknú tradíciu u nás. Ale svojou postupne sa zlepšujúcou úrovňou, svojím vhodným výberom látky a chápaním duchovných potrieb nášho ľudu získal si trvalú lásku čitateľstva a víťazne vtiahol do slovenských chalúp. Na započatej ceste bude pokračovať a neochvejne slúžiť záujmom nášho slovenského ľudu, jeho potrebám a nádejám"*[2]. Text vyšiel pri príležitosti spomienky na 20. výročie založenia Národného kalendára.

Národný kalendár si získal priazeň v prvom rade svojím rozmanitým obsahom (zverejňovali sa tu príspevky na rôzne témy, od vedeckých a odborných článkov cez populárne príspevky až po umelecké texty), prístupnosťou pre rôzne vekové kategórie a predovšetkým poslaním, ako je pestovanie slovenského jazyka, povzbudzovanie národnej identity a zachovávanie kultúrnych a iných tradícií.

Po 30. roky min. storočia redaktor sa spolu s autormi príspevkov okrem iného snažil najmä spracovať dejiny slovenských dedín a miest v Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov, resp. Juhoslávii. V roku 1932 veľkú časť príspevkov tvorili informácie o obciach a mestách na Slovensku, z ktorých pochádzajú vojvodinskí Slováci. To vo svojom úvodníku v roku 1932 odôvodnil aj šéfredaktor Andrej Labáth. Andrej Labáth redigoval Národný kalendár od roku 1925 až do svojej smrti v roku 1934. O jeho zásluhe na zmodernizovaní Kalendára písal Andrej Sirácky takto: *„A. Labáth sostavoval Národný kalendár podľa plánu a sledoval ním cieľ, aby bol zrkadlom nášho života, cenným dokumentom pre budúcich historikov – aby bol zdrojom šľachetného, poučného a zábavného čítania a okrem toho a hlavne radcom a pomocníkom nášmu ľudu v komplikovaných otázkach životných. Doterajšie ročníky Národného kalendára dokazujú, že cieľ tento bol v plnej miere uskutočňovaný. I tohto roku chytil sa do sostavovania Národného kalendára, ale predčasná smrť znemožnila mu dokončiť započaté dielo... Celková činnosť A.*

2 NK 1939, s. 134 – 135.

Labátha niesla sa k tomu, aby povzniesol náš ľud na vyšší stupeň kultúry. Tu vykonal mnoho. Nielen svojou politickou činnosťou, prácou v Roľníckom združení, článkami v Nár. jednote, ale hlavne vydávaním Nár. kalendára, z ktorého učinil veľmi cennú a nepostrádateľnú príručku pre náš ľud."[3]

V 30. rokoch Národný kalendár dosiahol rozsah 200 strán. Obsahoval príspevky na rôzne témy zo života vojvodinských Slovákov, ale aj všeobecne z vtedajšej Juhoslávie. Boli tam však príspevky aj o Slovákoch v Amerike, Francúzsku, Bulharsku atď. Dosť sa hovorilo o hospodárstve, poľnohospodárstve, nevystali ani zemepisné fakty, zoológia či príspevky o exotických krajoch, nových vynálezoch a technike. Informovalo sa však aj o politickej situácii a významných osobnostiach v Československu a k pravidelným patrili príspevky z dejín ľudstva, náboženstva a dejín vojvodinských Slovákov. Z literárnych prác sa zverejňovali prozaické i poetické diela našich a zahraničných autorov. Nezabúdalo sa však na pestovanie národnej identity, ako aj úcty a lojality voči Juhoslávii. Ročníky 1935 – 1941 zostavil Andrej Sirácky, potom v rokoch 1943 – 1944 redaktorom bol Michal Labáth a opäť sa tejto funkcie ujal Andrej Sirácky až po rok 1948.

Ročník 1941 priniesol príspevky, ako sú Slovanstvo pred 100 rokmi od prof. Dr. K. N. Milutinovića z Nového Sadu, zo života Igora Branislava Štefánika od autora Karola Lilgeho, informácie z krajín severnej Európy, z reálií Slovenska, lingvistický príspevok Dr. Jána Ormisa o hovorovej a spisovnej slovenčine, ďalej text o autostrádach, o zdravovede dospelej ženy, náboženské témy, zo života Slovákov evanjelikov v Iloku, filmy z nášho života, rodinné mená Slovákov evanjelikov v Starej Pazove, o Pivnici v tej dobe, o škodlivosti liehových nápojov, o južnom Srbsku, hasičoch v Petrovci a i. Nechýbala ani miestna kronika a detský kútik. V celom ročníku bolo bohaté zastúpenie literárnych diel. Z fotografického materiálu vyzdvihujeme hrabanie sena v Slovenskom Aradáči, družbovia a družice z Kysáča, dievčatá a mládenci z Pivnice, záber pred kostolom v Padine,

3 NK 1935, s. 33 – 36.

vyliaty Begej v Petrovci z roku 1940, zo života staropazovských Slovákov, aradáčsky spevokol, evanjelici v Binguli, poslucháči nedeľnej školy v Petrovci z roku 1910 a i.

V rokoch 1945 – 1949 a 1952 – 1990 kalendár vychádzal pod názvom Ľudový kalendár. Počas celej histórie nevychádzal iba v rokoch 1950 a 1951. Ročník 1949 a 1952 zostavil redakčný výbor, lebo Andrej Sirácky sa presťahoval na Slovensko. Z obsahovej stránky sa v 50. rokoch kalendár trochu pomenil. V textoch bolo cítiť ideológiu a politický režim doby a národnú hrdosť a lojalitu Slovákov voči Juhoslávii. Svedčia o tom príspevky, ako sú *Továrne robotníkom, Sedliacke pracovné družstvá, Vlasť máme bohatú, Slávne dni prvej slovenskej stredoškolskej pracovnej brigády Jánošík* a pod. Takmer ani v jednom čísle nevystála oslava vodcu maršala Tita a jeho významnejšie kroky v domácej a zahraničnej politike. Národný kalendár bol teda v súlade s aktuálnou politikou, sledoval kult osobnosti súdruha Tita a tiež bol nadpriemerne poznačený politikou a štátnou socialistickou, či komunistickou ideológiou. Zbavil sa toho až koncom osemdesiatych rokov 20. storočia.

Pokým sa v 30. rokoch v Národnom kalendári zmieňovali kriticky voči organizácii a záujmu o Slovenské národné slávnosti v Báčskom Petrovci, od 50. rokov boli tieto správy zo SNS veľkolepé, rovnako ako i samotné podujatia, ktoré boli označované za *„veľkolepú manifestáciu oddanosti našej socialistickej vlasti FL'RJ"*. V jednotlivých ročníkoch boli bohato zastúpení spisovatelia, prihliadalo sa najmä na tvorbu domácich autorov. Fotografie boli prevažne dokumentárne, dnes však s veľkou historickou a etnologickou hodnotou. Pravidelné rubriky boli Kalendárium, Detský kútik a Kronika. Nechýbali ani šport a témy z poľnohospodárstva. Aj v 50. rokoch mal Kalendár rozsah cca 200 strán. Kalendár na rok 1953 zostavili Tibor Köning, Peter Pribiš, Andrej Fekete a Ivan Majera, ktorý pokračoval v tejto práci nasledujúcich niekoľko rokov. Najprv spoločne a potom aj samostatne v rokoch 1961 – 1969. Ročník 1970 zostavil spolu s Jánom Garajom, Jánom Širkom a Jurajom Turčanom.

Hlavným a zodpovedným redaktorom bol štyrikrát Samuel Miklovic (1971 – 1972, 1978 – 1979). Pripravovali ho aj Ján Brtka (1973 – 1974), Anna Makanová (1975), Ján Kopčok (1976 – 1977, 1981 – 1984), Miroslav Demák (1980, 1991), Ján Filip (1985), Katarína Melegová (1986 – 1988), Tomáš Čelovský (1989 – 1990), Víťazoslav Hronec (1992 – 1994, 1996), Michal Ďuga (1995), Vladimír Dorča (1998 – 2000)[4] a Vladimír Valentík (1997, 2000 – dodnes).

4 VALENTÍK, Vladimír: Kalendár v Srbsku a jeho zostavovatelia. In: Svetový kalendár Slovákov na rok 2011, Békešská Čaba: Cabianska organizácia Slovákov – Dom slovenskej kultúry, 2011, s. 37.

V súčasnosti Národný kalendár vydáva Slovenské vydavateľské centrum v Báčskom Petrovci v náklade 1000 výtlačkov. Od roku 1991 začal vychádzať znova pod prvotným názvom – Národný kalendár. Úvodná časť patrí spravidla kalendáru, astronomickým témam, minuloročným súvahám, významným podujatiam a pod. Rubrika Z nášho národného života obsahuje informácie z rôznych slovenských vojvodinských dedín, pripomína sa a sprístupňuje tvorba jubilujúcich významných osobností, výročia ustanovizní, podujatí, založení obcí a pod. Potom nasledujú rubriky Poľnohospodárstvo, Kuchárka, Šport, Detský kútik, Kronika.

Viac ako 20 rokov zostavuje Národný kalendár Vladimír Valentík, riaditeľ Slovenského vydavateľského centra a známy kultúrny dejateľ vojvodinských Slovákov. Spejúc k storočnici členovia redakcie boli Michal Ďuga, Ján Hlaváč, Mária Lučetincová, Mária Vršková a Katarína Mosnáková Bagľašová. Úlohu jazykovej redaktorky vykonáva Zuzana Medveďová-Koruniaková. Technickým redaktorom je Vladimír Sudický. Národný kalendár zvyčajne obsahuje približne 350 strán a to spolu s reklamnou časťou, ktorá sa vždy nachádza na samom konci.

Prezentácia Národného kalendára v Čabe

Za všetky roky existencie Národný kalendár zaznamenával významné udalosti z kultúrnych dejín vojvodinských Slovákov, ako sú dejiny divadelníctva, výtvarníctva, literatúry, založenie slovenského rozhlasu Rádio Nový Sad, zakladanie vydavateľstiev, jubileá tlačených médií, priebeh kultúrnych podujatí a pod., ale aj všeobecne zo života našej komunity. V tom je azda aj jeho najväčší

prínos do kultúry vojvodinských Slovákov. Okrem toho, najmä v prvej polovici minulého storočia, zohral významnú úlohu vo vzdelávaní a kultúrnom pozdvihnutí pospolitého ľudu. V neposlednom rade prispel Národný kalendár k pestovaniu slovenského jazyka a povzbudzovaniu národného povedomia vojvodinských Slovákov. Preto je to dodnes jedno z najobľúbenejších rodinných čítaní Slovákov žijúcich v Srbsku.

Katarína Mosnáková Bagľašová

POUŽITÁ LITERATÚRA:

HRONEC, Víťazoslav: Základné informácie o účastinárskej spoločnosti tlačiarne Kultúra z Báčskeho Petrovca. In: Vydavateľsko-tlačiarenská činnosť Slovákov v Juhoslávii (Ed. Ladislav Čáni). Bratislava: Dom zahraničných Slovákov – Literárne informačné centrum, 2000, s. 26.

Kolektív autorov: Pamätnica 60 rokov Kníhtlačiarne v Báčskom Petrovci 1919 – 1979. Ed. Bartok, P. – Miklovic, S. – Dýr, J. Báčsky Petrovec: ZOZP kníhtlačiareň Báčsky Petrovec 1979, 56 s.

PEKAŘOVÁ, Katarína: Fragmenty z kultúrnej histórie v kalendároch. Bratislava: Univerzitná knižnica, 2015, 188 s.

SVOBODOVÁ, Bronislava – PEKAŘOVÁ, Katarína: Vývin a funkcie knižných kalendárov. In PEKAŘOVÁ, Katarína (ed.): Fragmenty z kultúrnej histórie v kalendároch. Bratislava: Univerzitná knižnica, 2015, s. 12 – 13.

VALENTÍK, Vladimír: Kalendár v Srbsku a jeho zostavovatelia. In: Svetový kalendár Slovákov na rok 2011, Békešská Čaba: Čabianska organizácia Slovákov – Dom slovenskej kultúry, 2011, s. 37.

NÁRODNÝ KALENDÁR na rok: 1932, 1935, 1936, 1939, 1941, 1952, 1954, 1957, 1958, 1959, 1960 a 2019

Slovenský svetový kalendár medzi krajanmi v celom svete

V duchu bohatej tradície slovenských kalendárov, najmä v 19. a 20. storočí, vznikol na začiatku 21. storočia aj Slovenský svetový kalendár. Presnejšie, v roku 2016 sa rozbehli prípravy na realizáciu jeho prvého ročníka. Odozva na výzvu bola vo svete v jednotlivých krajanských komunitách od Austrálie až po Ameriku mimo očakávaní. Príprava prebiehala dobre a kalendár uzrel svet 25. 10. 2016 na Knižnom veľtrhu v Belehrade. Prezentácia prvého ročníka Slovenského svetového kalendára na rok 2017 sa uskutočnila v Bratislave na Stálej konferencii Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí. Prvý ročník sa z tejto konferencie skutočne rozbehol do celého sveta, lebo si ho predstavitelia jednotlivých slovenských komunít odniesli so sebou do takmer všetkých európskych krajín a Spojených štátov amerických.

Po úspešnom štarte nasledoval druhý ročník, ktorý sme venovali tristoročnému jubileu Békešskej Čaby. Tu mal aj svoju premiéru spolu s Čabianskym kalendárom. S tretím ročníkom Slovenského svetového kalendára na rok 2019 sme už zavítali medzi krajanov do Novej Béle v Poľsku a až štvrtý ročník sme predstavili v Srbsku, kde vlastne táto publikácia vychádza aj sa tlačí. Rozhodli sme sa to uskutočniť v Starej Pazove k jubileu 250. výročia príchodu Slovákov a založenia tohto mestečka. Tento štvrtý ročník sa nám podarilo predstaviť aj v Slovenskom dome v Békešskej Čabe pri príležitosti jubilea – storočníc Čabianskeho kalendára a Národného kalendára z Petrovca v Srbsku. Pandémia covidu-19 pozastavila však ďalšie aktivity. Podpolianske slávnosti na Detve boli každoročnou príležitosťou na prezentáciu Slovenského svetového kalendára predovšetkým vďaka Kataríne Mosnákovej Bagľašovej, zástupkyni šéfredaktora, ktorá ho tu pravidelne, každoročne od založenia prezentovala na Krajanskom dvore. Osobitnú pozornosť Slovenskému svetovému kalendáru venuje aj Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, ktorá tejto našej publikácii usporiadala vo svojich priestoroch už dve prezentácie.

V priebehu piatich rokov Slovenský svetový kalendár uverejnil príspevky o našich krajanoch a krajanských komunitách z Argentíny, Ekvádora, Mexika, Kanady, USA, Austrálie, Veľkej Británie, Írska, Islandu, Francúzska, Španielska, Belgicka, Nemecka, Luxemburska, Švajčiarska, Švédska, Talianska, Rakúska, Poľska, Česka, Ukrajiny, Rumunska, Maďarska, Chorvátska, Čiernej Hory, Bosny a Hercegoviny, Srbska, Cypru, Malty, Libanonu, Kambodže a Indie. V krátkom čase je to pozoruhodný počet príspevkov o živote Slovákov vo vyše tridsiatich krajinách sveta. Z niektorých krajín sa nám vykryštalizoval užší počet spoľahlivých spolupracov-

níkov, akými sú napr. Jozef Starosta a Dušan Tóth z Kanady, Lena Lamb z USA, Juliana Sersenová z Veľkej Británie, Milica Majeríková Molitóris z Poľska, Jarmila Buchová z Nemecka, Sandra Kráľová Vukšićová a Miloslav Strehársky z Chorvátska, Michal Spevák z Čiernej Hory, Lucia Kubicová a Maja Straková z Talianska, Ivan Latko z Ukrajiny, Božena Farhatová z Libanonu, Miriam Spring z Rakúska, Hajnalka Krajčovičová a Imrich Fuhl z Maďarska a ďalší. Veľmi vzácne a podnetné sú aj príspevky Miliny Sklabinskej a Ľudovíta Pomichala z Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Jarmily Gerbocovej z Historického múzea v Bratislave, Zuzany Pavelcovej z Krajanského múzea v Martine a pre čitateľov sú lákavé najmä príspevky slovenských spisovateľov Gustáva Murína a Borisa Filana. Všetkým srdečne ďakujeme. Slovenský svetový kalendár je publikáciou všetkých nás, ktorí žijeme v rôznych kútoch sveta a záleží nám na zachovaní nášho jazyka a našej kultúrnej národnej identity. Je to vlastne prvá publikácia tohto druhu, prvá periodická tlač, ktorú pripravujú a vydávajú Slováci v zahraničí pre seba.

Slovenský svetový kalendár pozostáva z niekoľkých rubrík: Kalendárium, Slováci vo svete (najrozsiahlejšia časť), Krajania na Slovensku a Krajanská téma. Kalendárium prináša kalendár jednotlivých mesiacov v roku a je spestrený fotografiami z jednotlivých krajanských komunít. V druhom ročníku sme predstavili dvanásť slovenských kostolov z dvanástich krajín sveta. V treťom ročníku sme predstavili dvanásť výtvarných reprodukcií dvanástich výtvarníkov z dvanástich krajín sveta. V štvrtom ročníku sme predstavili dvanásť slovenských folklórnych súborov z dvanástich krajín... Rubrika Slováci vo svete zaberá ústrednú časť publikácie a po nej ešte rozoberáme v rubrike Krajania na Slovensku inštitúcie, ktoré sa na Slovensku venujú krajanskej problematike a podujatia na Slovensku venované krajanom vo svete. Kalendár je uzavretý Krajanskou témou. Je to rozsiahlejší, analytickejšie a dôkladnejšie spracovaný príspevok. Zatiaľ sme sa tu zaoberali Slovákmi v Česku, príchodom Slovákov do Békešskej Čaby, tradíciou vydávania slovenských kalendárov, vyučovaním a pestovaním slovenského jazyka vo svete.

V novších ročníkoch pribudla do Slovenského svetového kalendára aj rubrika Povedali o Slovenskom svetovom kalendári, kde nám postrehy o tejto našej publikácii napísali naši početní spolupracovníci zo sveta, ale aj poprední slovenskí spisovatelia: Jaroslav Rezník, Ľubomír Feldek, Miroslav Bielik, Gustáv Murín, Jozef Leikert, Dalimír Hajko a významní znalci krajanskej problematiky na Slovensku: Jaroslav Čukan, Zuzana Drugová, Mojmír Benža, Miroslav Kmeť a Michal Babiak.

Slovenský svetový kalendár nemusíte čítať iba v jeho tlačenej podobe, ale si ho môžete ľahko vyhľadať aj v elektronickej podobe na www.slovenskykalendar.com.

Slovenský svetový kalendár po piatich rokoch definitívne našiel svoje miesto takmer vo všetkých krajanských komunitách vo svete, a tak, ako sme konštatovali v minulom ročníku „...už nie je novinkou. Poznajú ho a čítajú ho vo všetkých kútoch sveta..." Dúfame, že Slovenský svetový kalendár je iba na svojom začiatku a veríme, že bude mať dlhý život a skvelú budúcnosť, ak sa všetci my o to budeme starať a budeme sústavne prispievať k jeho zotrvaniu a zveľadeniu.

Vladimír Valentík,
šéfredaktor
Slovenského svetového kalendára

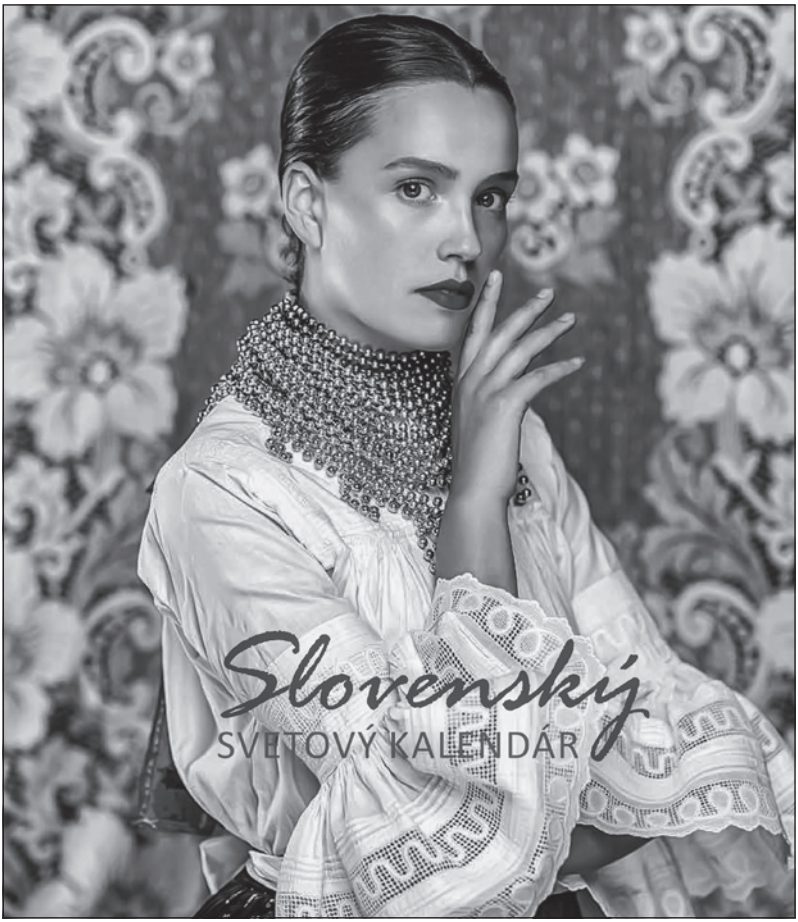

Juraj Dolnozemský:

Zamyslenie na rok 2021

Čísla sa menia,
časy ich delia
a roky sa minú!
Jeden odchádza
a druhý prichádza,
náš zemský život
sa kráti!
Túžby si stavajú
svoj svet!
Zvedavci
do minulosti hľadia,
nádej ladia,
pokolenia zosúladia!
Budúcnosť a radosť
si v ústrety chodia!
Úlohami sme plní
my, stotvárni ľudia,
v hlbinách
baníci strojmi
dolujú uhlia!
Dnešní politici
jeden druhého súdia
a sebaklamy ukľudnia.

Juraj Dolnozemský:

Blíži sa...

Blíži sa
koniec leta,
veď sú
kratšie dni
a sa dĺžia noci,
básnik si čas
pre seba prosí!
Kosec trávu kosí!
V srdci túžbami
odkvitli nádeje,
lejak parky, háje
zaleje!
Nový nepokoj
už všade je!
Pokolenia do
budúcnosti kukajú,
po oblohe tmavosivé
oblaky plávajú.
Kto! – Kto vykúzli
veselú zábavu
a polepší náladu?!

Juraj Dolnozemský:

Túlame sa...

Nepokoj
nedá spať,
vládne nad nami
tvrdo čas,
túlame sa hore-dolu
všade stretávame
smolu!
A túžby sa
v duši búria,
možno, že
samy seba súdia.
Mier, pokoj
v cudzích rukách je,
o dobrote veľa
veda vie!

Na počesť zosnulých slovenských básnikov Dolnej zeme Maďarska:

Michal Čičeľ (Békešská Čaba)

Ako to býva na zimných večeroch

Ako to býva v zime z večera,
veznem[5] si papiere aj perá
a píšem báseň tak ako včera.
Pokým mi trvá atrament v pieri[6],
sporia sa básne na papieri.
Ako keď človek zhora z veže hľadí
do minulosti, keď ešte bov mladý.
Aká sa odvtedy stála premena,
vezmime napríklad iba naše mená.
Akoby sa za tie bývalé ľudia hanbili,
namiesto bývalých nové nanosili.
Adam, Pavel, Štefan predtým boli,
za našej mladi chlapcov takto menovali.
A teraz tieto mená skoro na celok zanahali[7].
Podobne sa stálo aj so ženskyma menami,
veľa ráz počuť, že starí rodičia si vnučke
ani osloviť, ani pomenovať nevedia,
na ena[8] druhom smejú sa susedia.
Toto sme dožili a ni len s menami,
my starí sme takto so šakovima[95] vecami.

5 veznem – vezmem
6 piera -pero
7 zanahať – zanechať, nahať – nechať
8 ena – jedna, typický jav dolnozemských nárečí, namiesto jeden, jedna, jedno sa používa „edon, ena, eno“
9 šakovima – všelijakými

Na počesť zosnulých slovenských básnikov Dolnej zeme Maďarska:

***Juraj Šóti* (Békešská Čaba)**

Žjadame si duchovní pokoj!

Každé slovo bolo to veľmi múdro nám,
keď nás múdril jeden učení, múdri pán.
On nás chránil od šakového a od zlého,
učil a prosil, že prímime ľen dobrého,
uctime sa vždi našom živote eno druhého.

Na to nás aj prosil vždi pokorní život vedite
a pokoj hľadajte a eno druhého stím podarujte,
tak jasnú tvár budete mať a nje smutnú,
a že nás njekto pobantuje, zato aj takému
prepáčte, on nemóže z toho takima náturu.

Že on vás pobantovať nechcel, prepáčte jemu,
prosí to od nás, abi bol veční pokoj medzi vami
a žjada on vám dobré zdravja „duchovní pokoj",
každí človek dostane, tak tedi žije radostne,
aj ako sa správať, že nešťastného pomáhal.

Toho každého človeka Otče nebeskí tak
obdarujú, ako zaslúži, ak sa národ na
Božskú vólu polepší, tak aj svetskí trest
skape a čo si prosíme, duchovní pokoj stane!

Na počesť zosnulých slovenských básnikov Dolnej zeme Maďarska:

Michal Blaško (Kardoš-Sarvaš)

Výlet do Banata
k našej juhoslovanskej roďiňe

Ňech sa páči,
V Aradáči!
Srce ráči
Mé rodáci.
Ňi bosánci,
Ňi šiftári -
Ver: Slováci
V Aradáči!

So slovenskou
Dušou, vierou,
Ďe žiu, ďe bou:
Prišou domou.
S tou farebnou,
A červenou,
S tou krajinou:
K láski prišou!

Mocná viera,
Slovenkina.
Slovenčina
Ju držieva.
Ako včera,
Tak do cieľa:
Slovákom má
Milosť ňeba.

Boh buď s vami,
Bratia naší.
Kríž s rukami
Požehnaní.
Kto nás chráňi,
Odprevaďí -
Sťe vi drahí:
Zachovaní!

Na počesť zosnulých slovenských básnikov Dolnej zeme Maďarska:

Michal Divičan (Slovenský Komlóš)

Moje rodné mesto

Slovenský Komlóš!
Ej, ty moje
rodné mesto,
si mi také milé,
ako rodnej matky
dieťa,
čo od malička
láskou chová,
až mu očká svietia.

Ó, ty mesto,
keď som dlho
mimo teba,
aj vtedy len
spomínam,
bo si časťou
môjho tela,
všetkých k tebe
pozývam!

Zavčas rána v pekárni

Je tu chlieb, koláč, rožok
krásny a pekne vonia,
výkupcov priťahúva,
majstrovi sú samá pýcha.
Kupujúci si z nich pýtajú,
pre rodinu ich domov nesú.

Zuzka vstáva zavčas rána,
to pečivo za forint dáva.
Predá tovar, ide domov,
pokračuje znova s prácou.
Jej sa páči tá práca,
za prácu jej patrí pláca.

Na počesť zosnulých slovenských básnikov Dolnej zeme Maďarska:

Pavel Samuel (Slovenský Komlóš)

Vidiecka nostalgia

Aby vás naháňal
šarkan sedemhlavý!
Históriu ľudstva
nikto nenapraví?
Musia byť dejiny
samé rozvaliny,
ak jeden nerúca,
musí rúcať iný?!

Rád si vypočujem
hocikoho mienku.
Nadovšetko slová
učiteľa Hrenku,
diagnózu dneška
presnú bez odtienku:
musíš vraj prehltnúť
doby medostienku.

Že klobásy miznú,
že kuchárka tisne.
Štedrá je, rozdáva
ich vraj celohrstne.
Že pole jak chrústky
zelené sme mali.
A kone? Poslušné
do jatiek cválali.

Že dnes každý Slovák
jak pije, tak pije,
kvári nás otrava
asimilácie.

Dolnozemský básnik, zberateľ a kultúrny dejateľ Juraj Rohoň

(K 190. výročiu úmrtia)

Evanjelického farára pôsobiaceho v Hložanoch vo Vojvodine, ľudovýchovného pracovníka, klasicistického básnika a zberateľa Juraja Rohoňa (1779 – 1831) možno zaradiť medzi priekopníkov slovenskej dolnozemskej literatúry. Svedčia o tom nielen jeho básne, ktoré literárni vedci na Slovensku, ako sú Hana Urbancová, Edmund Hleba a Cyril Kraus, zaraďovali do svojich knižných výberov zo slovenskej klasicistickej poézie, ale o tom svedčí najmä jeho rukopisná zbierka veršov dolnozemských autorov pod názvom *Kratochvílne písně pro hospodárskou mládež*, ktorá sa zachovala v Budapešti v Széchényiho knižnici (Országos Széchényi könyvtár) v pozostalosti Juraja Ribaya.

Práve vďaka tomuto rukopisu, v ktorom sa nachádza dvanásť básní autorov Juraja Rohoňa, Pavla Tešláka, Ondreja Lippaja, Juraja Chrométho a Gašpara Leporisa, možno Rohoňa považovať za zostavovateľa prvej chrestomatie vojvodinských Slovákov. Aj keď sa dielom Juraja Rohoňa zaoberali viacerí bádatelia, väčšina z básní z uvedeného rukopisu nebola nikdy zverejnená.

Okrem toho je Rohoň aj autorom prvej zbierky básní vojvodinských Slovákov *Kratochvílne zpěvy pro mládež rolníckou*, ktorá bola publikovaná v roku 1829. O tejto knižke sa literárny vedec Víťazoslav Hronec vo svojej Chrestomatii slovenskej vojvodinskej poézie vyjadril takto: „*V jeho veršoch bol to ďaleký dozvuk rokoka i bezprostredný vplyv dobového klasicizmu, ale nemalú rolu v tom zohrala aj jeho spriaznenosť s dolnozemským prostredím, kde ľudová pesnička bola pre pospolitý ľud jediným žriedlom poézie*." Či už pre tú *spriaznenosť s dolnozemským prostredím*, alebo aj v súvislosti s dolnozemským kontextom, v ktorom Juraj Rohoň pôsobil a tvoril, pokladáme za dôležité pri príležitosti 190. výročia úmrtia stručne spomenúť jeho život a dielo.

Juraj Rohoň sa narodil 15. augusta 1773 v turčianskom Hornom Kalníku neďaleko Martina na Slovensku. Študoval gramatiku, syntax a rétoriku v Banskej Štiavnici. Na odporúčanie štiavnického profesora Michala Járošiho a kysáčskeho farára Františka Jesenského prišiel v auguste 1795 do Petrovca, kde sa v rodine evanjelického farára Ondreja Stehlu stal vychovávateľom jeho syna Jána. V rokoch 1796 – 1801 pôsobil v Slovenskej

ľudovej škole v Kulpíne. Po absolvovaní kandidátskej skúšky vo Zvolene bol ordinovaný za evanjelického kňaza a roku 1801 sa stal farárom v Hložanoch. Rohoň zomrel 22. októbra 1831 v Hložanoch. Bol ženatý, mal synov Juraja, učiteľa, a Jána, evanj. farára, i dcéru Karolínu (neskôr vydatú za Daniela Abafiho, matku spisovateľa Leopolda Branislava Abafiho). Rohoňov vnuk (Jurajov syn) Ferdinand (1823 – 1884) bol náboženský spisovateľ, hudobný skladateľ a učiteľ, zatiaľ čo jeho pravnuk (Ferdinandov syn) Jozef Viktor Rohoň (1845 – 1923) bol priekopníkom slovenského vojvodinského ochotníckeho divadelníctva a neskôr lekárom, paleontológom a univerzitným profesorom na Karlovej univerzite v Prahe.

Rohoň publikoval niekoľko diel vo veršoch, ako napr. Chvála Slováků (1791), Ode in honorem [...] Michaeli Járossy (1791), Když školy evanjelické šťávnické P. Rektor Mich. Járossy památku jména svého sobě připomínal (1798), Kratochvílné zpěvy pro mládež rolníckou (1829) atď. Od roku 1993 vo Vojvodine začali vo zväzkoch vychádzať jeho Zobrané spisy: Chvála Slováků, 1993, Probuzení národu slovanského v Uhřích k srdnatému uchopění zbraně proti Francouzům, 1996 a Píseň ku posvěcení chrámů božích v Hložanoch a Petrovci, 1997.

Okrem profesionálnej a umeleckej činnosti sa Rohoň venoval i ľudovýchovnej a zbierkotvornej činnosti a pozornosť venoval aj kultúrnemu pozdvihnutiu vojvodinských Slovákov. Svedčí o tom čitateľská spoločnosť Sociatas slavica, ktorú roku 1929 založil v Hložanoch spolu s Michalom Godrom a Pavlom Jozefom Šafárikom ako prvú kultúrnu inštitúciu vojvodinských Slovákov.

Vyššie spomenutú chrestomatiu slovenskej dolnozemskej poézie zostavil v posledných rokoch 18. storočia. Zaujímavosťou rukopisu je aj doplnok k básňam – svadobné formulky zapísané Jurajom Rohoňom a Františkom Jesenským (kysáčskym farárom), čo je pravdepodobne najstarší zachovaný národopisný text vojvodinských Slovákov. Nachádza sa tu text o spôsobe pýtania a oddávania mladej nevesty, dve pozvánky zváčov na svadbu, odobierka mladej nevesty od rodičov a rodičov od nej, družbovské vinše, ale aj pozvánka k svätému krstu dieťaťa, pozdravenie otca a matky v šestonedelí, vinš k meninám, príklady modlitieb školského učiteľa a príklad príhovoru pri pohrebe. Nie je však známe, či tento vzácny materiál farári Rohoň a Jesenský zozbierali medzi dolnozemskými Slovákmi, alebo ho sami napísali. Každopádne ide o vzácny materiál z pohľadu výskumu tradičnej ľudovej kultúry vojvodinských Slovákov.

O Rohoňovej významnej zbierkotvornej činnosti svedčí aj fakt, že bol prispievateľom do *Národných zpievaniek* zostavovateľa Jána Kollára. V roku 1827 mu totiž poslal svoju zbierku piesní *Starodávne spěvy lidu slovenského v Uhrách (Brtáň, 1978)*, z ktorých deväť zaradil Kollár do *Spevov historicky pamätných*. Meno Juraja Rohoňa sa však v úvode tejto časti Národných zpievaniek neuvádza, ako v prvom zväzku tohto diela, kde Kollár uviedol mená všetkých prispievateľov. V ďalších častiach sa mená prispievateľov uvádzali iba v poznámkach. J. Kollár to odôvodňoval takto: *„Zpočiatku zaznačovali sme pri každej piesni ak nie skladateľa, teda aspoň zasielateľa. Ale potom sme to museli zanechať, lebo jedna a tá istá pieseň nachádzala sa i v 20 a viacej rukopisoch zaslaných, často so žiadnou, často len s maličkou premenou.“* (NZ II, 486) Pravdepodobne z toho dôvodu meno Juraja Rohoňa a jeho príspevok do Národných zpievaniek zostal nepovšimnutý. Piesne posielal aj do iných častí Zpievaniek, no najväčšiu časť tvoria piesne *v Spevoch historicky pamätných*. Svoje miesto si tak tu našli piesne, ako sú *Počkajte kuruci, Ide kuruc pri Dunaji, Tudom, chlapci, U našich susedov, Jane, milý, Jane, Počkajte šuhajci, Idem, idem, Erdöhegyské pustatiny a Zle, mamičko, zle*. Na základe poznámok k piesňam zisťujeme aj to, že niektoré z týchto piesní Juraj Rohoň zozbieral, iné zasa sám zložil. Aj k svojim básňam zo zbierky Kratochvílné zpěvy pro mládež rolníckou uvádzal *„nápevy aneb hlasy, podle kterých se písne ty kratochvílné spívati mají“* (Kraus, 1986), čo je tiež zaujímavé z pohľadu genézy hudobného života dolnozemských Slovákov.

Pre čitateľov Čabianskeho kalendára vyberáme z Národných zpievaniek pieseň *Tudom, chlapci, tudom* a *Erdöhegyské pustatiny*, kde sa spomínajú aj békešskí Slováci. V poznámke k tejto piesni sa píše, že jej skladateľom je Juraj Rohoň a že *podobná tejto piesni, čo do obsahu nachádza sa aj medzi takzvanými rechtorskými básňami, čiže veršami, pozri II. diel, XVII, 19 pod názvom „Prebudenie Slovákov k obhajovaniu vlasti r. 1809“. Pod ňou v rukopise pána Jána Sartoriho táto poznámka stojí: Za Karola III., nástupcu Jozefa I., ktorý od roku 1712 (keď bol korunovaný) až do roku 1740 úspešne viedol vojnu proti Turkom. Teraz celý Banát znovu obsadil. Pragmatická sankcia o nástupníctve ženského pohlavia vtedy vznikla. Jeho dcéra Mária Terézia stala sa nástupkyňou vo vláde. Vzbura, ktorá vznikla za spomenutého Karola III. roku 1736, bola potlačená za účasti Slovanov.*

Tudom, chlapci, tudom

Tudom, chlapci, tudom,
medzi cudzím ľudom:
medzi cudzozemci
ako medzi Nemci.

Dokiaľ sem Kumáni
neprišli pohani,
nepočul si vady
v Uhrách, ani zrady.

Priniesli Kumáni
pohánku do krajiny,
a za nimi prišli
psohlavci Tatári.

Erdöhegyské pustatiny

Erdöhegyské pustatiny
odtrhli sa od krajiny,
to počuli driečni vtáci,
naši békešskí Slováci.

Berinčani, Sarvašani,
Čabanci a Komlošani,
ta išli na tých buričov,
ten s palošom, ten s vidlicou.

A keď prišli do Aradu,
oholili zradcom bradu,
ktorí sa boli kráľovi
sprotivili Karolovi.

Bez mena Juraja Rohoňa a dôkladného poznania jeho života a diela nemožno skoncipovať komplexné dejiny literatúry a kultúry vojvodinských Slovákov. Z uvedeného náčrtu jeho pôsobenia vidno, že Rohoň mal zásluhy nielen na zrode slovenskej poézie na Dolnej zemi, ale jeho meno sa spája aj s publikovaním prvej slovenskej básnickej zbierky vo Vojvodine a so zostavením prvej dolnozemskej chrestomatie. Svojou bohatou a rozmanitou činnosťou prispel k zakladaniu inštitucionálneho zázemia vojvodinských Slovákov a nemalú zásluhu mal aj na genéze národopisu, zberateľstva a kompozície na tomto území. Oprášiť spomienky na takúto významnú a uznávanú osobnosť z minulosti je pre nás dolnozemcov dôležité, lebo lepším poznaním našich spoločných dejín upevňujeme pocit spolupatričnosti.

Evanjelický kostol v Hložanoch, v ktorom pôsobil Juraj Rohoň

Katarína Mosnáková Bagľašová

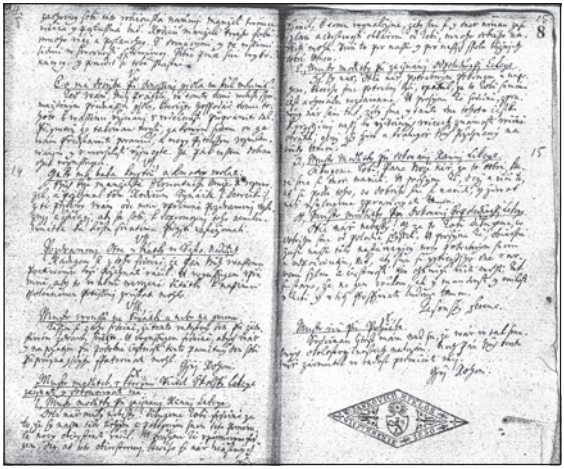

Ukážka z rukopisnej chrestomatie Juraja Rohoňa

POUŽITÁ LITERATÚRA:

BRTÁŇ, Rudolf: Historické spevy a piesne. Tatran, Bratislava, 1978. 207 s.

HRONEC, Víťazoslav: Chrestomatia slovenskej vojvodinskej poézie. Slovenské vydavateľské centrum, Báčsky Petrovec – Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov, Nový Sad 2010, s. 12 – 13., 147 – 149.

KOLLÁR, Ján: Národné spievanky – Spevy historicky pamätné. Zlatý fond SME, Bratislava, 2009. s. 16, 45.

KRAUS, Cyril: Na lutnu, Výber zo slovenskej klasicistickej poézie. Tatran, Bratislava, 1986. s. 366 – 367.

KUTLÍK, Félix: Báč-Sriemskí Slováci. Miestna organizácia Matice slovenskej, Kulpín – Kultúra, Báčsky Petrovec 1998, s. 47 – 48.

Rukopisná chrestomatia Juraja Rohoňa *Kratochvílne písně pro hospodárskou mládež*.

O tridsaťročnom Výskumnom ústave Slovákov v Maďarsku

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku vznikol priamo po politických zmenách – po zmene režimu a ešte pred prijatím *Zákona o menšinách* v roku 1993, ktorý umožnil národnostiam v Maďarsku založiť si vlastné samostatné inštitúcie. Iniciátori sa domnievali, že založenie inštitúcie, ktorá by vedecky analyzovala spoločenské procesy týkajúce sa minulosti a súčasnej situácie Slovákov v Maďarsku, bude v záujme zachovania ich jazyka, kultúry, tradície a posilnenia ich slovenskej identity. Iniciatívu zdola zrealizovala spoločenská organizácia Zväz Slovákov v Maďarsku, hlavne jej predseda, univerzitný profesor a genetik čabianskeho pôvodu Matej Šipický, ktorý je až dodnes predsedom Vedeckej rady Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, a čabianska slovenská inteligencia na čele s Annou Ištvánovou, ktorá bola toho času podpredsedníčkou Zväzu Slovákov v Maďarsku a taktiež riaditeľkou Domu slovenskej kultúry v Békešskej Čabe.

Ústav so sídlom v Békešskej Čabe bol prvým vedeckým ústavom svojho druhu v Maďarsku a slúžil ako príklad ostatným národnostiam.

Ciele a úlohy inštitúcie na základe koncepcie zakladateľov vypracovala jeho prvá riaditeľka, univerzitná profesorka Anna Divičanová, spolu s prvými pracovníkmi ústavu – s etnografom Ondrejom Krupom a vtedajším vedeckým tajomníkom Jánom Chlebnickým. Ciele ústavu sú zakotvené v *Zakladajúcej listine* a *Štatúte*, podľa ktorých hlavnými výskumnými oblasťami majú byť sociológia, história, národopis, pedagogika, psychológia, dialektológia, ktoré sa neskôr rozšírili o kultúrnu antropológiu a o sociolingvistiku. Popri výskumoch a edičnej činnosti má byť inštitúcia doškoľovacím centrom pre inteligenciu, poskytovať odbornú pomoc školám, popularizovať výsledky vedeckovýskumnej činnosti v kruhu slovenských a maďarských odborníkov a vychovávať dorast. Výsledky nášho vedeckovýskumného pracoviska sa dajú ľahko sledovať, veď sú pre odbornú verejnosť a ďalších záujemcov dostupné prostredníctvom vydaných publikácií. Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku od svojho založenia vydal samostatne, resp. v spolupráci so svojimi partnerskými inštitúciami, 85 kníh a dve elektronické knihy (e-books) o minulosti a súčasnosti, o ľudovej a modernej kultúre a o jazyku Slovákov v Maďarsku, vrátane učebných pomôcok (Zoznam publikácií vydaných VÚSM pozri na: http://vusm.slovaci.hu/sk/nase-publikacie/2019-01-24-11-38-49). S finančnou podporou Výskumného ústavu a za účasti jeho pracovníkov vyšlo vyše 20 ďalších publikácií.

V rámci vedecko-popularizačných programov treba vyzdvihnúť študentské vedecké súťaže, ktoré ústav organizuje od roku 2003 s cieľom zapojiť do vedeckého výskumu žiakov základných a stredných škôl a študentov univerzít. Počas týchto rokov sa zorganizovalo 15 súťaží a zrodilo sa okolo 400 prác. Takisto sú vítané vedecko-popularizačné prednášky pod názvom *Z pohľadu vedy,* ktoré sú organizované pre širšiu verejnosť. Ich cieľom je zviditeľniť výsledky vedeckej činnosti ústavu a poskytnúť možnosť vzdelávať sa v slovenskom jazyku. Od roku 2002 odznelo 110 prednášok.

Posledná konferencia, ktorú sme venovali životnému jubileu prof. PhDr. Anny Divičanovej, CSc. a 30. výročiu založenia Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, bola v poradí sedemnásta. V spolupráci s inými inštitúciami sa zorganizovalo ešte ďalších 14 vedeckých stretnutí. Boli to konferencie a sympózia o tu žijúcich Slovákoch, no vždy v širších súvislostiach.

Takisto od začiatku vzniku ústavu, ba ešte predtým, sa začali organizovať tzv. národopisné výskumné tábory. Teraz sú to už interdisciplinárne výskumné tábory. Ich cieľom je predstaviť určitú lokalitu Maďarska obývanú Slovákmi, poukázať na jej slovenský charakter, vzbudiť o ňu záujem aj medzi maďarskými obyvateľmi, najmä však oživiť slovenské povedomie. Ústav v roku 2019 zorganizoval svoj 36. výskumný tábor.

Počas spomínaných tridsiatich rokov sa personálne zloženie ústavu v značnej miere zmenilo (pozri fotku č. 1 a č. 2). Ďakujeme všetkým našim spolupracovníkom (interným i externým, bývalým i súčasným), že sa nám podarilo dosiahnuť spomenuté výsledky.

Tünde Tušková – Alžbeta Uhrinová

Zľava: Ján Chlebnický, Alžbeta Uhrinová, Anna Divičanová, Magdaléna Laczová, Ondrej Krupa, Sándor Tóth, Zuzana Kunovacová-Gulyásová, Ján Gomboš
Zdroj: VÚSM

Zľava: Juraj Rágyanszki, Zuzana Kunovacová-Gulyásová, Tünde Tušková, Magdaléna Laczová, Krisztina Szudová, József Demmel
Zdroj: VÚSM

Ľudovít Haan a kapláni v Békešskej Čabe

Ľudovít Haan (1818 – 1891), evanjelický farár v Békešskej Čabe, bol určujúcou osobnosťou uhorskej/maďarskej historiografie 19. storočia. Napísal knihu o Békešskej Čabe, o Békešskej stolici a bol zakladateľom Spoločnosti archeologických a kultúrnych dejín Békešskej stolice (Békés Vármegyei Régészeti és Mívelődéstörténelmi Társulat). Aj keď bol súčasníkmi považovaný za suchého, až príliš vedeckého historika, jeho texty, ktoré ukazujú, ako veľmi sa Haan zaujímal o príbehy obyčajného človeka i o časti minulosti, ktoré sú vynechané zo všetkých ostatných historických dejín, vyšli na svetlo v posledných rokoch. Tiež začal písať svoje spomienky, inšpiroval sa denníkom bývalého farára: *„Hovorí o úplných maličkostiach, - väčšinou domácich [to znamená: rodinných] a súkromných veciach, - a je zaujímavý v mnohých ohľadoch, pokiaľ vrhá svetlo na ten vek a sociálne podmienky v tom čase.“* Haan medzi týmito súkromnými vecami venoval osobitnú pozornosť telesnej stavbe ľudí, chorobám, pozitívnym i negatívnym vlastnostiam človeka. Stačí sa pozrieť na jeho spomienky, aby sa zistilo, že nikto okrem Haana nepíše o vulgárnom prejave Ľudovíta Štúra či o kandidátovi, ktorý počas kortešačky pomočil korteša, ktorý ho niesol na pleciach, alebo o problémoch Martina Luthera so zlatou žilou.

V roku 1882 písal v podobnom duchu o kaplánoch v Békešskej Čabe. Haanova kniha obsahuje životopisy 37 kaplánov. Najstaršia je biografia Samuela Drozdika, ktorý bol kaplánom v rokoch 1780 – 1783, a posledným je životopis Samuela Kramára, ktorý pracoval ako kaplán do roku 1882. Z Haanových biografií sa dozvieme nielen to, do akej školy daný farár chodil alebo v akej cirkvi neskôr pôsobil, ale aj to, aké bolo jeho manželstvo, ako sa páčil svojim cirkevníkom, aký mal telesný hendikep alebo osobné vlastnosti a tak ďalej.

Píše napríklad o jednom kaplánovi, ktorý pracoval v Čabe len krátky čas: *„Mal veľmi slabý talent, a preto sa na kázanie o smrti pripravoval od rána do neskorej noci, až sa zbláznil. Manželka palatína Mária Dorottya zariadila, aby ho prijali do domu šialených v Tubinge. Keď som tam na jeseň roku 1842 prišiel, stále som tam videl toho nešťastníka.“* Život iného kaplána sa podľa Haana vykoľajil pre mimomanželský vzťah, zhrešil proti „šiestemu bodu" Desatora (nespáchaš cudzoložstvo): *„bol odvolaný z úradu pre svoj samopašný život. Už v Čabe urobil priestupok, podobne aj v Csomáde. S manželkou bol v neustálom konflikte, a keď ju raz naháňal s palicou, spadol do priekopy a okrivel.“* Ďalej píše o ďalšom kaplánovi, ktorý spolu s učiteľom, holdujúcim alkoholu *„vzájomne sa podopierajúc viackrát sa potácali na brehu Kereša opití na mol.“*

Tiež nezatajil skutočnosť, ak mal kaplán ťažkú povahu. Jedným z prvých kaplánov, o ktorom Haan napísal, bol András Dianovszky: *„Jeho kázania nemali hlavu ani pätu. Pohádal sa so svojím učiteľom aj veriacimi. Keďže bol nesmierne skúpy, nemíňal na nič. Aj posteľnú bielizeň si požičiaval. Doma nejedával, ale išiel na večeru tam, kde sa z komína dymilo a od detí dokonca požadoval, aby mu rad--radom nosili jedlo.“*

Haan samozrejme zdôraznil nielen negatívne vlastnosti. Aj Ján Csermák, farár zo Slovenského Komlóša, ktorý strávil kaplánske roky v meste, bol zaradený do zbierky životopisov. Haan ho spoznal v neskoršom veku a píše o ňom: *„Strýko Csermák bol človek dobrý ako kúsok chleba. Nikomu neubližoval, preto sme ho všetci milovali.“* O inom kaplánovi píše: *„Koreny je veľmi talentovaný muž a veľmi populárny rečník. Jeho kázne sú plné pekných myšlienok a nápadov. “*

Vďaka tejto malej knižke Haan výrazne obohatil naše znalosti o luteránskych kaplánoch v Békešskej Čabe v 19. storočí a prostredníctvom jeho jedinečných subjektívnych portrétov môžeme dôkladnejšie spoznať ľudí minulých vekov než zo strohých biografických údajov.

József Demmel
Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku
Historický ústav Slovenskej akadémie vied

Na margo 15. študentsko-vedeckej súťaže VÚSM – úryvky zo študentských prác

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku (VÚSM) plánoval prezentáciu najlepších prác a vyhodnotenie svojej tradičnej študentsko-vedeckej súťaže 23. a 24. apríla na Zemplíne v Maďarsko-slovenskej dvojjazyčnej národnostnej základnej škole a internáte v Novom Meste pod Šiatrom. Vzhľadom na mimoriadnu situáciu spôsobenú pandémiou koronavírusu organizátori nechceli riskovať zdravie účastníkov ani sa vzdať celého projektu, veď žiaci a pripravujúci pedagógovia svoje projektové práce vypracovali, preto zrušili iba ústnu časť. Porota odborne posúdila písomné práce v oboch kategóriách a rozhodla o víťazoch jednotlivých kategórií. Doteraz bolo zvykom, že svoje rozhodnutie vyniesli až potom, keď si vypočuli aj ústne podanie týchto prác.

Tohoročná súťaž, témou ktorej bol „Môj slovenský svet", by bola 15. v poradí. Na súťaž sa prihlásilo 38 žiakov. Svoju prácu odoslalo 31, 22 žiakov 7. a 8. ročníka základných škôl a 9 gymnazistov. Vybrali sme úryvky zo štyroch ocenených prác žiakov, ktorí žijú v Békešskej župe.

Pál Vidovenecz : Môj život na gazdovstve slovom a obrazom

(žiak 8. ročníka – Slovenské gymnázium, základná škola, materská škola a kolégium v Békešskej Čabe. Pripravujúca učiteľka: Zuzana Benková

1. miesto v 1. kategórii)

„... Moji predkovia sú Slováci. Moja mama, tak volám starú mamu, často rozpráva po slovensky. Ale nie tak, ako my v škole. Ona používa nárečie. Aj otecko vie, ale nerozpráva často.

... Celá naša rodina žije na samote neďaleko mesta Békéš, asi 6 km od Békešskej Čaby. Bývame tu my, moji rodičia, dve sestry a ja, moja mama (stará mama) aj moji dvaja ujovia. Jeden ujo má deti v meste, tak niekedy býva tam. Nikto z dospelých nechodí do práce do mesta. Všetci robia doma. Máme vždy veľa práce. Aj v zime.

...

... Práca na samote je veľmi ťažká. Musíme pracovať celý rok, každý deň. Všetci máme úlohy a presný režim dňa. Medzi obyčajným dňom a víkendom je len malý rozdiel. Takto vyzerá náš denný režim, napríklad v sobotu.

Režim dňa mojej mamy

7^{30} pobalí veci na trh, odchádza do Békešskej Čaby a predáva čerstvé mlieko, tvaroh, smotanu, syr, bryndzu
12^{30} končí trh, vracia sa domov, naobeduje sa
14^{00} skontroluje gazdovstvo a ide spať
16^{00} pracuje na dvore alebo ide do mesta
18^{00} ide do domu, navečeria sa, relaxuje
21^{00} ide spať

Režim dňa mojej mamičky

6^{00} vstáva a ide do maštale po mlieko
8^{00} pripraví raňajky a ide robiť tvaroh, smotanu, syr, bryndzu
10^{00} v kuchyni varí obed
16^{00} ide von, kŕmi zvieratá a robí poriadok
17^{00} pripraví večeru
18^{00} ide von, opäť pracuje s mliekom
niekedy sa ide zabaviť, s otcom veľmi radi tancujú
20^{00} ide spať

Režim dňa mužov

6^{00} vstávajú a idú pripraviť kravy a stroje na dojenie, máme dva dojacie stroje
7^{30} jeden z mužov odvezie mamu na trh, ostatní kŕmia veľké zvieratá, poupratujú chlievy, kurníky, maštale a potom sa idú naraňajkovať
10^{00} pracujú vonku, čo robia, závisí od počasia a mesiaca. Keď je zima, pília drevo. Na jar pracujú na poli. Keď je leto, pripravujú kurivo a zbierajú úrodu. Na jeseň máme zabíjačky.
13^{00} naobedujú sa a chvíľku relaxujú; idú von a robia to, čo ráno
20^{30} idú spať.

Môj režim dňa

8^{00} idem na dvor nakŕmiť zvieratá (cez týždeň som v škole)
10^{00} raňajkujem
11^{00} pripravím krupicu pre malé zvieratá a pomáham ostatným
13^{00} naobedujem sa, po obede relaxujem alebo sa hrám
16^{00} idem von, dám jesť zvieratám, pozbieram vajcia, pochytám sliepky a zatvorím ich
19^{00} pomaly sa pripravujem na spánok.

Život na gazdovstve je veľmi ťažký. My sa nenudíme a nemôžeme povedať, že dnes nepracujeme. Zvieratá nemajú voľné dni. Vždy musí niekto ostať doma. Teraz bol slovenský bál. Všetci išli tancovať. Doma som ostal s mamou. Ona bola smutná, lebo veľmi rada tancuje. Povedala, že nevadí, pôjde na budúci rok.

Život na gazdovstve je veľmi zdravý. Je tu lepší vzduch. Nie je tu smog ako v meste.

Život na gazdovstve je veľmi zaujímavý. Ľudia z mesta sa nás pýtajú, prečo máme kravy a zvieratá. Všetci doma milujeme zvieratá.

To nepochopí, kto nezažil!"

Hanna Detti Klementová: Slovenský svet v našom meste. Ochotnícke divadlo v Slovenskom Komlóši

(žiačka 8. ročníka – Slovenská dvojjazyčná základná škola a materská škola v Slovenskom Komlóši. Pripravujúca učiteľka: Mária Hanková osobitná cena v 1. kategórii)

„... **Ochotnícke divadlo v súčasnosti**

Od roku 2003 ochotníkov vedie Erna Lauková Benczúrová. Vždy vyberala poučné dramatické diela aj ich režírovala, postupne režisérsku prácu prevzal Ján Klement. Skupina ochotníkov nacvičila tieto diela - Litomerický: Pacientka (2007), Môj otecko (2008), István Merly: Koza a nevesta (2008), Watterštradtová: Vrtochy starej mamy (2014).

V súčasnosti vystupujú s hrou Drotárik (2016). Vznikla vo Veľkom Bánhedeši podľa námetu Márie Hajtmanovej a Márie Zanovej. Predstavenie nacvičili s ochotníkmi režiséri Anna Ondrejová a Ján Klement. V predstavení vystupujú: Ildikó Zelmanová Klementová, Mária Korczová, Michal Lóczi, Zuzanna Farkašová, Ján Klement, Erna Lauková, Alžbeta Ištvánová Badová, Zuzanna Venerčanová, Zuzanna Škrabáková.

Súčasní komlóšski ochotníci od roku 2004 vystúpili v Maďarsku viac ako 40 ráz a v zahraničí 13 ráz, na Slovensku, v Českej republike, v Chorvátsku, v Srbsku a v Rumunku. Vystupujúci sú členovia Organizácie komlóšskych Slovákov a vekove patria k staršej generácii. Ochotníci v strednom veku sa zapájajú do tejto činnosti v menšom počte. Mladých divadelníkov vychováva divadelný súbor pri Detskom umeleckom súbore Harmónia v Slovenskej dvojjazyčnej základnej škole a materskej škole. Možno sa niekedy v budúcnosti pripoja k starším hercom a budú hrať v ochotníckom divadle v Slovenskom Komlóši.

Predstavenia žiakov - členov divadelnej zložky Harmónie, ktorá vznikla v roku 1991, sú príbehy z detského života, spracované rozprávky a poučné historky. Žiaci slovenskej školy sú stálymi vystupujúcimi na celoštátnej prehliadke slovenského detského divadla v Maďarsku Deti deťom. Vystúpili s týmito hrami: 1992 – KOZLIATKA, 1994 – O MEDOVNÍKOVOM DOMČEKU, 1995 – PÝCHA TRIEDY, 1996 – DO ŠKOLY ALEBO ABY SME HLÚPI NEZOSTALI, 1998 – HRAVÉ DETI, 1999 – DIEVČATKO SO ZÁPLAKAMI, 2000 – PREBUDIŤ SA ČI NEPREBUDIŤ, 2001 – ZLATÝ MOTÝĽ, 2002 – SMELÁ ČERVENÁ ČIAPOČKA, 2003 – KÚZLA S ČASOM ČERNOŠKA FATIMA, 2004 – GOLEGO, 2005 – ABECEDA, 2007 – NAJVAČŠSIE BOHATSTVO, 2009 – ČARODEJNÁ ŠATKA, 2010 – HUSIAR A KAPITÁN, 2011 – KOZLIATKA, 2012 – UDATNÝ BALÁŽ, 2013 – KREMNICKÉ TEKVICE, 2014 – ODTUČŇUJÚCE PALACINKY, 2015 – ROZPRÁVKA O HLÚPEJ ŽENE, 2016 – ČERVENÁ ČIAPOČKA, 2017 – nebolo predstavenie, 2018 – SÚBEH, 2019 – CVRLIKANIE, v tomto roku (2020) nacvičujú hru ZÁZRAČNO. Najväčší úspech mal divadelný súbor s hrou Kremnické tekvice, získal s ňou v roku 2013 Hlavnú cenu, a s hrou Rozprávka o hlúpej žene z roku 2015, vtedy súbor vyhral 1. miesto.

Od roku 1991 sa ujali vedenia divadelného súboru učiteľky Zuzana Kocsisová Antalová a Anna Ondrejová. V rokoch 2004 a 2005 pani Kocsisovú vystriedala Marianna Melegová Bajczerová a od roku 2013 vedú divadelný súbor Anna Ondrejová a Alžbeta Boborová Tusková.

V súbore je 23 detí, stretávajú sa raz týždenne. Pred premiérou je dôležité pripraviť aj kostýmy a kulisy. Ako hovorí Alžbeta Boborová Tusková, k dobrej hre netreba veľa kulís a ozdôb. „Niektoré veci prinesú deti, niektoré si spolu vyrobíme, niečo dáme ušiť alebo vyrobiť. Najviac spolupracujeme s obchodom Szívecske a veľa nám pomáhajú aj pracovníci Evanjelického cirkevného zboru."

Mladí divadelníci zo Slovenského Komlóša majú možnosť chodiť v lete do divadelného tábora na Slovensko. Sprevádza ich Anna Ondrejová. Tábor už 25 rokov organizuje Daniela Onodiová, vedúca slovenského divadla Vertigo v Budapešti. „Tábora sa zúčastňuje 40-50 detí, pracujú v dvoch skupinách," hovorí Anna Ondrejová. „Jednu skupinu vedie metodička Elena Bakošová a hudobný skladateľ Belo Felix. V druhej skupine vymieňajú vedúcich. Minulý rok bol vedúci Peter Hudák, ktorý vedie v Púchove súbor Ochotníček. Tábor trvá 7 dní a na konci deti zahrajú divadelné predstavenia, ktoré nacvičili. Vždy je tam dobrá nálada a všetci sa tam dobre cítia." To môžem potvrdiť z vlastných skúseností, keď som chodila do divadelného súboru, bola som v divadelnom tábore v Banskej Bystrici.

Záver

Slovenské ochotnícke divadlo v Slovenskom Komlóši má dlhoročnú tradíciu. Vynikajúcu činnosť členov ochotníckeho divadla Slovenská národnostná samospráva v Slovenskom Komlóši v roku 2011 odmenila vyznamenaním Za komlóšskych Slovákov."

Alexandra Pappová: Minulosť a súčasnosť Evanjelického gymnázia Petra Vajdu v Sarvaši

(žiačka 12. ročníka – Evanjelické gymnázium Petra Vajdu v Sarvaši. Pripravujúca učiteľka: Anna Franková 1. miesto v 2. kategórii)

... Významné osobnosti na sarvašskom gymnáziu

Počas svojej výskumnej práce som dôsledne prelistovala aj jubilejnú pamätnicu, ktorú vydali pri príležitosti 150. výročia založenia Gymnázia Petra Vajdu. Zaujalo ma, že v menoslove medzi učiteľmi a študentmi som našla takých, ktorí boli slovenského pôvodu. Začala som hľadať materiály, najviac ma zaujal život bývalého učiteľa Štefana Koreňa a dvoch študentov Milana Rastislava Štefánika a Juraja Melisa.

Štefan Koreň sa narodil v Domoni, do gymnázia chodil v Banskej Štiavnici, v Bratislave vyštudoval na Evanjelickom lýceu. Bol vyštudovaným teológom, ale si vybral povolanie učiteľa. Učil 50 rokov, svoju učiteľskú prácu začal na gymnáziu v Asóde.

V roku 1856 Štefan Koreň prišiel medzi Slovákov na Dolnú zem, na Evanjelické gymnázium do Sarvaša. Nepracoval na celý úväzok, ale zanechal za sebou stopy vzdelávania. Študentov tretieho a štvrtého ročníka vyučoval latinčinu, maďarčinu, nemčinu a „jeho srdcu najmilšiu" slovenčinu, ktorú mal zo všetkých predmetov najradšej. Dôkazom lásky k slovenskému jazyku je aj v Sarvaši napísaná slovenská mluvnica Vzorky. Slovenčinu vyučoval dovtedy, kým ho nepriatelia nenapádali, že to robí „fö-fő z osobnej chúťky". Bol vynikajúcim pedagógom, vo výučbe jazykov ako prvý v Uhorsku namiesto memorovania zaviedol gramatickú analýzu. Okrem jazykov vyučoval aj botaniku, ktorú tiež mal veľmi rád. Študoval flóru v Sarvaši a vytvoril bohatú zbierku, herbár. Na vyučovacie účely gymnázia zanechal okolo päťtisíc preparátov. Napísal dve štúdie o sarvašskej flóre. Aj na dôchodku sa venoval slovenskému

jazyku a literatúre, začo naňho mnohí útočili. Na jeho obranu sa postavil jeho kolega, bývalý študent Michal Žilinský. Na sklonku svojho života pomáhal zbierať a zostavovať etnografické materiály Sarvaša, aby sa zachovalo slovenské dedičstvo. Bol horlivým Slovákom. Len niekoľko dní pred svojím úmrtím, 9. apríla, už po druhýkrát poslal moravskému dialektológovi Františkovi Pastrnekovi zozbieraný piesňový a nárečový materiál o používanom slovenskom nárečí v Sarvaši. „Zavieram s tým želaním, aby Všemohúci vašu vysokoučenosť pri dobrom zdraví skvelým zdarom v prácach vašich potešoval, na mnohé letá k radosti všetkým Slavianom a zvlášte nám, potláčaným Slovákom". (Slovenské pohľady 13-1893).

Zomrel 17. apríla 1893. Odpočíva v Starom sarvašskom cintoríne. Na jeho hrobe si môžeme prečítať nasledujúce slová: „Práca bola podstatou jeho života,… slúžiť verejné blaho, bola jedinou jeho ctižiadosťou."

Jeho pamiatku uchováva olejomaľba na chodbe našej školy a 25-zväzkový herbár.

V minulom roku sme si pripomínali 100. výročie úmrtia generála **Milana Rastislava Štefánika,** ktorý štyri roky študoval na sarvašskom gymnáziu. Milan Rastislav Štefánik sa narodil v roku 1880 v Košariskách v rodine evanjelického farára Pavla Štefánika.

Prvé tri triedy ľudovej školy vychodil v rodnej dedine, podľa jeho učiteľa bol najlepším žiakom tamojšej školy. Aby sa naučil dobre po maďarsky, ako desaťročný odišiel do Šamorína. Stredoškolské štúdium začal na Evanjelickom lýceu v Prešporku. Milan Rastislav mal výborný prospech, ale po troch rokoch musel odísť so svojím bratom Pavlom do Šopronu a neskôr do Sarvaša, lebo Pavel dosahoval priemerné výsledky.

Milan Rastislav bol počas ďalšieho štúdia v Sarvaši (1894 – 98) výborným študentom. Zaslúžil si jednorazové Telekiho štipendium (70 zlatiek). Aké boli podmienky v tom období na sarvašskom gymnáziu? „Sarvašské gymnázium bolo tolerantné. Riaditeľ gymnázia Július Benka nedovolil, aby žiaci mali konflikty a nedorozumenia kvôli národnosti a vierovyznaniu. Na škole študovali evanjelici, katolíci, židia… – žiaci rôzneho vierovyznania aj národnosti. Z týchto dôvodov sem prišli viacerí Slováci, medzi nimi i Štefánik. V Sarvaši sa hovorilo slovenským nárečím …okrem toho sa používala aj reč vychádzajúca z gramatiky a slovnej zásoby Tranoscia." – píše vo svojej výskumnej práci Juraj Rágyanszki.

V Sarvaši spoznal aj svoju prvú lásku Emíliu Chovanovú. Zmaturoval s vyznamenaním a po maturite študoval techniku v Prahe.

Juraj Melis (1923 – 2009)

Juraj Melis, operný spevák, laureát Ceny Kossutha, je jedným zo slávnych rodákov a čestných občanov mesta Sarvaš. Slávny operný spevák pochádzal zo slovenskej rodiny z Békešskej župy. Narodil sa na sálaši na Čipkárovom rade, ktorý patril k mestu Sarvaš. V rodine sa rozprávali po slovensky, mal už päť rokov, keď sa naučil aj po maďarsky. Na podnet svojho učiteľa mu otec dovolil, aby vychodil šesť tried základnej školy. Po jej skončení navštevoval sarvašské gymnázium, kde aj zmaturoval. Po maturite študoval v Budapešti.

Keď začal spievať, jeho mimoriadny hlas sa ohlášal medzi stenami Nového evanjelického kostola v Sarvaši. Pavol Bartoš, v tom čase farár nového kostola, sa rozhodol nenechať svoj talent odísť a dal do rúk Juraja Melisa 300 „pengovov" na štúdium v Pešti. Tak sa začala ďalekosiahla kariéra syna roľníka zo Sarvaša. Študoval na Vysokej škole hudobných umení u Zoltána Kodálya.

Jeho umelecké dielo bolo ocenené mnohými vyznamenaniami. Niekoľkokrát získal cenu Ferenca Liszta, Kossuthovu cenu v roku 1962 a Kazinczyho cenu za svoju krásnu maďarskú reč v roku 1974 (ako slovenský rodák). Bol hrdý na svoj Sarvaš a slovenský pôvod. Aj keď bol opakovane v pokušení žiť v zahraničí, vždy hovoril, že nikdy neopustí krajinu, ktorá v roku 1722 privítala jeho slovenských predkov.

Naposledy sa objavil pred publikom vo svojom rodnom meste vo februári 2007, keď mu Spolok priateľov mesta Sarvaš a Nadácia pre Sarvaš udelili za celoživotné dielo Zlatú medailu za Sarvaš.

Ani rodné mesto nezabudlo na svojho slávneho syna: v roku 1986 sa stal čestným občanom mesta Sarvaš, po jeho smrti bola po ňom v roku 2010 pomenovaná ulica a v roku 2014 pred budovou bývalej hudobnej školy odhalili jeho sochu.

Záver – Môj vzťah so školou

Myslím si, že výber Gymnázia Petra Vajdu bolo skvelé rozhodnutie. Každodenne pociťujem iba pozitíva stredoškolského života, fyzickú a morálnu pomoc pri prípravách na súťaže a jazykové skúšky. Učitelia a my máme rovnaký cieľ, úspešne urobiť maturitné skúšky a pripraviť sa na ďalšie štúdium.

Škola pokračuje po stopách slávnych učiteľov, ktorých maľby sú vystavené na chodbe na prvom poschodí. Organizuje súťaže z rôznych predmetov pomenovaných po významných učiteľoch. Stretávame sa so žiakmi evanjelických gymnázií na kultúrnych a športových podujatiach. Patríme do jednej veľkej rodiny.

Keby sa ma niekto opýtal, či ľutujem, že študujem v tejto škole, povedala by som nie, pretože nie každý môže povedať, že bol kedysi „vajdový študent". Prajem tejto škole mnoho dobrých študentov a ďalších 186 rokov.

Hanna Sára Kolysza: Môj slovenský svet

(žiačka 9. ročníka – Slovenské gymnázium, základná škola, materská škola a kolégium v Békešskej Čabe. Pripravujúca učiteľka: Zuzana Benková 3. miesto v 2. kategórii)

... Volám sa Hanna Sára Kolysza. Mám 15 rokov a chodím do deviatej triedy Slovenského gymnázia v Békešskej Čabe. Učím sa tu už od prvej triedy. Táto škola je úplne iná ako hociktorá v Békešskej Čabe. Určite nikde nevládne taká rodinná atmosféra, nikde sa žiaci všetkých tried nepoznajú navzájom tak ako my. A nie je to len preto, lebo sem chodia z rôznych rodín všetci súrodenci. Veľmi pevné vzťahy sa vytvorili medzi nami a desiatou triedou. Každú prestávku sme spolu. Na poschodí máme zariadenú oddychovú i študijnú miestnosť. Budova školy, do ktorej dennodenne chodíme, je moderná. Učitelia sú veľmi ochotní a trpezliví. Dvere zborovne sa otvoria vždy, keď na ne zaklopeme. Navyše je naša škola národnostná, takže máme veľa možností zapájať sa do rôznych školských i mimoškolských aktivít. Patrím k tým žiakom, ktorí majú radi tieto akcie, nielen ako diváci, ale ako priami účastníci. Naša škola má veľa partnerov, s ktorými spolupracuje, aby sme sa mohli vzdelávať a súťažiť nielen v laviciach školy. Učí nás vážiť si slovenské tradície tak, že ich môžeme sami prežiť. Môžeme rozvíjať svoju znalosť slovenčiny tak, že sa stretávame so Slovákmi z iných štátov. Chodíme do miest, o ktorých sa učíme. Testujeme svoje schopnosti a zručnosti na súťažiach so žiakmi z iných škôl aj iných krajín. A tešíme sa z toho, keď sme úspešní. No učíme sa aj prehrávať, aby sme mohli opäť súťažiť s ešte väčšou chuťou.

Prvýkrát, keď som bola na súťaži, písal sa rok 2014. Pamätám sa, že nám pani učiteľka doniesla zošit s úlohami – Bystrozrakú Barborku. Jednou úlohou bolo vyfarbiť čierno-biele rozprávkové bytosti. Páčilo sa mi to. Súťaž organizovala Župná knižnica v Békešskej Čabe. Vedúcou projektu bola pani Zsuzsanna Lonovics. Každý rok sa zapojilo veľmi veľa detí zo všetkých škôl v Maďarsku, kde sa učila slovenčina. Nevyhrali sme všetci, ale všetci sme dostali odmenu. To ma naštartovalo. Rozprávky a možnosť byť úspešná. S Bystrozrakou Barborkou som „bojovala" ešte dva roky, a od roku 2016 som začala častejšie chodiť aj na iné rozprávkové a speváckе súťaže.

V roku 2014 som odštartovala aj svoju speváckу kariéru. Na súťaži v ľudovom speve som zaspievala pieseň Kysuca, Kysuca… A zaujala som porotu. Získala som tretie miesto a bronzové hodnotenie. Asi mala moja učiteľka spevu Ildikó Ocsovszká pravdu, že vo mne niečo je. Odvtedy ma spoločne so spolužiačkou pripravuje na rôzne speváckе súťaže. Najradšej spievame po slovensky.

A to určite cítiť aj na našom speve, lebo na nasledujúcej súťaži sme získali zlatú kvalifikáciu. Najcennejšia bola pre mňa odmena v roku 2016, ktorú som dostala za celoročnú prácu v spevokole. Zúčastnila som sa tábora v Novej Lesnej. V Novej Lesnej sme boli v galérii trick-artu s názvom „Tricklandia". Bolo to úžasné miesto plné optických ilúzií, kde som mohla precestovať celé Slovensko. Náš hotel bol neďaleko lesa a keď sme sa pozreli von, videli sme Vysoké Tatry. Bol to môj prvý dlhý výlet na Slovensku a bol fantastický. Veľa sme cestovali, boli sme na výlete v Starej Ľubovni, hrali sme bowling a tenis. Bohužiaľ, v tomto tábore neboli deti z iných krajín, ale zoznámila som sa s inými žiakmi z Maďarska, ktorí sa učia slovenčinu. Tu som pochopila, že musím veľa pracovať, aby som sa dostala do podobného tábora ešte raz. A netrvalo to dlho.

Ešte v tom istom roku som zastupovala Maďarsko v Škole v prírode v Terchovej. Tento pobyt organizovala Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. V tomto tábore už boli deti aj z iných krajín, napríklad z Ukrajiny a zo Srbska, a preto sme mali zoznamovací večierok plný hier a zábavy. Ubytovaní sme boli v hoteli Boboty, kde sme mali vynikajúcich animátorov. Pripravili nám pestrý program, napríklad sme hľadali rastliny podľa obrázkov. Boli sme na výlete v lese, zrazu začalo pršať a všetci sme utekali späť do hotela rýchlo sa osprchovať, aby nám nebola zima. Posledný večer bola diskotéka. A nebola by som to ja, keby sa niečo nestalo. Nešťastne som stúpila a vyvrtla som si členok. Stalo sa to, našťastie, až pred odchodom domov.

Nasledujúci rok som bola na troch súťažiach. Na Slovenských spievankách a veršovačkách som recitovala aj spievala a na mestskej speváckej súťaži som opäť zvíťazila. Odmenou bol pobyt v Osrblí v hoteli Zerrenpach, kde som stretla nových priateľov zo Srbska, z Chorvátska a z Ukrajiny. Každé ráno sme si boli s pánom učiteľom a mojimi novými kamarátmi zabehať na kopec, odkiaľ bol krásny výhľad na krajinu. Aj tu sme mali množstvo interaktívnych súťaží, orientačný beh po lese, kde sme mali na jednotlivých stanovištiach odpovedať na pripravené otázky alebo splniť nejakú úlohu. V záhrade hotela sme mohli relaxovať v bazéne, hrať volejbal i minigolf a raz sme varili halušky, ktoré sme potom museli spolu zjesť do poslednej omrvinky. Posledný večer sa každý štát predstavil, hovoril o svojich zvykoch, tradíciách a zaujímavostiach. My sme spievali a tancovali čabianske a komlóšske tance. Večer končil diskotékou so slovenskou, anglickou, srbskou, chorvátskou, ukrajinskou i maďarskou hudbou.

Rok 2017 bol pre mňa úspešný, lebo som sa dostala na seminár do Báčskeho Petrovca, kde sme bývali v rodinách. Veľmi sa mi páčilo, že som mala možnosť používať slovenský jazyk v rodinnom prostredí. Moja hostiteľská rodina bola

veľmi milá. Po večeri sme išli do centra mesta, kde sme sa stretli všetci spolu i s našimi hostiteľmi. Na druhý deň sme navštívili gymnázium. Videli sme, ako študujú tamojší žiaci. V Báčskom Petrovci som už bola aj v roku 2016 a 2018. Prvýkrát som nebola v rodine sama, ale so spolužiačkou. V noci sme hrali UNO a veľmi veľa sme sa rozprávali, ale, bohužiaľ, už sa nerozprávame. V roku 2018 som bola u dievčaťa, ktoré sa volalo tak ako ja, Hana. Ubytovala ma tam pani riaditeľka školy, ktorá si ma pamätala z predchádzajúceho roka. Myslela si, že budeme dobré kamarátky. A mala pravdu. Dodnes sa kamarátime, aj keď hlavne cez sociálne siete.

V roku 2018 som bola prvýkrát v lyžiarskom tábore na Slovensku neďaleko Kremnice. Tento tábor organizuje naša škola už dlhé roky. Strávili sme tam 6 dní. Už na druhý deň som mohla ísť na čiernu zjazdovku do veľkého lyžiarskeho areálu, kde lyžujem dodnes a veľmi dobre. Lyžovať som sa naučila v lyžiarskom tábore na Donovaloch, ktorý pre žiakov základných škôl pripravila Univerzita Mateja Bela. Tu sme boli jeden týždeň a tu som sa naučila tak lyžovať, ako lyžujem dnes.

...

Okrem športu mi učarovalo aj divadlo. Prvýkrát som hrala v divadelnom predstavení Haló, tu som. Predstavili sme sa na prehliadke školských divadiel Deti deťom a získali sme druhé miesto. Keď som sa dozvedela, že riaditeľka Slovenského divadla Vertigo Daniela Onodiová organizuje letnú divadelnú dielňu pre stredoškolákov, hneď som sa prihlásila, hoci som ešte nebola gymnazistkou. Pod vedením našich režisérov Katky a Miška sme pripravili predstavenie Červená čiapočka trochu inak, v ktorom som hrala hlavnú úlohu sovy detektívky. Premiéru mala naša hra priamo vo Svätom Jure a prišli si ju pozrieť domáci obyvatelia i s deťmi. Mám veľmi rada potlesk. Predstavenie sme odohrali ešte raz na prehliadke slovenských divadiel Spolu na javisku v Sarvaši. Počas pobytu v tábore sme nielen nacvičovali, ale boli sme aj v Bratislave, prechádzali sme sa Starým mestom a po brehu Dunaja, nakupovali sme v Eurovei a večer sme boli na predstavení Rómeo a Júlia na Bratislavskom hrade. Do Jura sme sa odviezli taxíkmi, lebo už nám nešiel autobus.

Mojím najobľúbenejším podujatím je Dolnozemský jarmok. Organizuje sa v rámci dolnozemskej spolupráce pod vedením Čabianskej organizácie Slovákov každý tretí rok. Ide o medzinárodnú akciu, takže každý rok ho pripravujú dolnozemskí Slováci z iného štátu. Najdôležitejšími znakmi sú prezentácia folklóru a príprava gastronomických pochúťok príznačných pre Slovákov z danej krajiny. Na jarmoku v Čabe som spievala so spevokolom Orgován. Tento rok

bol aj Festival štyri ročné obdobia, na ktorom sme mohli koštovať jedlá, ktoré sa pripravovali v jednotlivých častiach roka.

Okrem svojich záľub, veľa času venujem aj štúdiu. A často sa moje záľuby so štúdiom miešajú. V škole máme každý týždeň 6 hodín slovenčiny a literatúry. Po slovensky sa učíme aj ďalšie predmety, ako slovenská vzdelanosť, dejepis a zemepis. Tieto predmety mám veľmi rada, preto som sa ešte ako siedmačka zúčastnila na celoštátnej súťaži OATV zo slovenskej vzdelanosti. Okrem testu, na ktorom sme museli získať čo najviac bodov, som pripravila aj ppt prezentáciu na stanovenú tému. Ďalší rok som sa prihlásila zase. Už nielen na vzdelanosť, ale aj na slovenčinu. Do Budapešti sme cestovali vlakom, potom metrom a ešte trošku sme museli ísť pešo. Vo vlaku sme sa rozprávali, a preto čas rýchlo prešiel. Na slovenskom jazyku som musela opísať fotografiu a analyzovať báseň. Na slovenskej vzdelanosti som robila ppt prezentáciu na tému Ja a slovenčina. Na túto celoštátnu akciu prišli aj žiaci zo Sarvaša, zo Slovenského Komlóša a z Budapešti. Skoro všetkých súťažiacich som poznala, lebo som sa s nimi stretla v niektorom tábore. Už teraz sa teším na celoštátnu súťaž pre gymnazistov OKTV, ale to sa budem musieť ešte veľa učiť.

...

Zostavila:
Kristína Estera Szudová
VÚSM

Ukážky z najstarších čabianskych zápisníc *(Protokollum 1749 – 1804)* Príklady testamentov a iných zápisov

Testament Márie Fazekašovej, učinený pri ostatnej hodine smrti

1. Zanechávam pre seba jeden dom, jednu vinicu a k tomu dva kone s kočom. Keď už i po mne zostáva dlžoba, ktorú som povinná splatiť, a to *Gregorovi Tothovi* 11, *Jánovi Fazekašovi* 6, Štefanovi Bačovi (sluhovi) 2, dovedna 19 rýnskych zlatých, vyplatenie tejto dlžoby zanechávam na môjho muža.
2. Čo však zostane, to všetko ponechávam môjmu manželovi Jánovi Fazekašovi a porúčam do užívania až do jeho smrti. Keď on zomrie, potom všetko zanechávam Michalovi Benčíkovi, synovi mojej sestry.
3. Čo sa týka posledných vecí, duchny, vankúše a plachty, to všetko už menovanému chlapcovi zanechávam a pri ostatnej hodine porúčam.

Actum Csaba 1762, 8. Jan.
Presentibus Testibus
Georgio Csankousky
Michaele Jeszenszky et Andrea Machlik

Správa Jána Janovského, starého, s jeho synmi Tomášom, Jánom a Ďurom, učinená pred poctivou obcou

1. Z domu polovica Tomášovi a druhá polovica dvom mladším synom. Ak by sa nemohli spolu vyrovnať, druhú chyžu (dom) bude pre mladších bratov povinný postaviť Tomáš a on zostane v starom dome.
2. Poľný „sálaš", tiež polovica Tomášovi a druhá polovica dvom synom a rovnako aj polovica z dreva.
3. Záhrada za Irom po smrti otca, na tri strany, pripadne rovnako všetkým bratom.

Sign. Csaba 3. martii 1767 Per Notarium Martinum Király
Judicis Thoma Ando, legislat Andreas Darida, Joannis Molnar
Poznámka: judicis = richtár, legislat = rečník

* * *

Vyrovnanie Petra Benne za svojho syna, už v Kristu Pánu odpočívajúceho s jeho pozostalou manželkou Máriou Hudecovou, ohľadne vinice

Mária Hudecová, bývalá manželka Ďura Benne, pokiaľ starí rodičia žijú a žiť budú, na vinicu žiadneho práva nebude mať. A to z toho dôvodu, že polovicu z iných vecí už do svojich rúk prijala. Ak však starí rodičia umrú, potom polovicu z tej istej vinice Jána Antovského, akože zaťovej: druhú polovicu po Ďurovi Benne bude odovzdaná pozostalej sirote. Ak však sirota umrie, potom bude patriť *Jánovi Antovskému. Sign. Csaba 11. April 1760 Judice Joanne Prisztavok, et plunitz jurassovitz As. Bublai loci notarius*

* * *

Testament tunajšieho obyvateľa Mateja Farkaša, učineného 27. febr. 1764

Menovaný taxalista Matej Farkaš, pozerajúci sa na svoj vek a stav choroby, usilujúci sa pekný poriadok so svojimi deťmi vykonať, jeho žiadosťou je tento poriadok do obecného protokolu zapísať: Ide najmä o sirotu po žene jeho syna Maca a svoj majetok žiada usporiadať takto:

1. Poručuje všetkým svojim štyrom vnukom, chlapcom, štyristo rýnskych zlatých, ktoré budú vyhľadávať u svojho otca Jána a keby aj jeho Pán Boh povolal z tejto časnosti skôr, ako by im ich odovzdal, jeho potomkovia sa statočne s nimi podelia. Čo však poručil dievčatám 50 zlatých, tie si majú hľadať u terajšej matky, u manželky Ondreja Sarvaša, ktoré ona prijala do svojich rúk.
2. Chlapci sa majú zatiaľ opatrovať a dievčatá šatiť z interesu (úroku). Túto starosť má znášať *Ján Farkaš*. To v prítomnosti statočných ľudí i krížom potvrdzuje.
   Pána richtára Ondreja Daridu, terv. bírova Jána Prístavka a iných prísažných...

Testament Mateja Farkaša. Zdroj: archív autora

* * *

Contractas Provodi Luca Zsilak Confectiet Die Infraseriptis

Ja dole podpísaný dávam na známosť, že som prijal od milej manželky *Doroty Toth* do spoločného môjho i jej majetku šesťdesiat rýnskych zlatých. Tieto peniaze po mojej časnej smrti, z tohto spoločného majetku majú moji potomkovia menovanej mojej prvej manželke vrátiť. Ak by ma Pán Boh nechal na živote dlhšie ako manželku, potom sa zaväzujem, že sumu 60 zlatých vrátim jej potomkom i tým, čo zostanú pri mne.

Sign. Csaba 7. aug. 1768, podpísaný Lukáš Žilák
Coram me Mich. Janovsky, Peter Čičel et Samuel Šmalik
Testament Mateja Farkaša. Zdroj: archív autora

* * *

Testament opatrného muža Ondreja Krnáča, učinený dňa 4. apríla 1768

1. Porúčam môjmu synovi Ondrišovi, od mojej manželky, ako najstaršiemu synovi a takisto mojej manželky Dory, aby, ak je možné, aby sme spolu zostávali a seba akokoľvek ctili, ale ak by sme nemohli zotrvať, zanechávam:
2. najstaršiemu synovi, okrem iného statku, ktorý sa v budúcnosti má deliť, dva voly,
3. podobne mojej milej dcére Marišky okrem dielu jednu dobrú kravku,
4. potom mojej milej manželke pred dielom iný statok, ktorý sa v budúcnosti medzi štyrmi synmi Ondrejom, Ďurom, Paľom a Jánom má rozdeliť rovnako. Manželke zanechávam tri kravky, tri skrine, desať keblov (kebel – 93 kg) žita a desať keblov jačmeňa.

Ján Jančovic

Ukážky z najstarších čabianskych zápisníc (Protokollum 1749 – 1804)

Príklady testamentov a iných správ

- pokračovanie -

Ja dole podpísaný vyznávam, že od smrti môjho otca až podnes nebol som vyplatený z gruntu a otcovského domu. A to preto, že inžinier otcovský rozdelil na dva dvory, môjmu bratovi Janovi a mne na kraji, kde som si postavil dom. Osobitné zeme sme obaja dostali rovnako. Dvor však nebol správne rozdelený, a preto som podal žiadosť pred úrad, aby to úrad znova vymeral. K tomu úrad poslal *Pavla Križana, Ďura Kmeťka, Mateja Keséra a Ondreja Žibritu* s inžinierskou reťazou. Po vymeraní som sa s bratom Jánom vyrovnal tak, že on ma vyplatil z otcovského domu 20 rýnskymi zlatými a ja sa už z domu nebudem domáhať žiadnych práv. Potom som už vlastnou rukou potvrdil tento zápis.

Peter Bansky Na Csabe 1. febr. 1785 v prítomnosti Mateja Kubiša, Ondreja Mileca, Adama Zvoleňa a Jakuba Kociského

* * *

My dole podpísaní richtári, prísažní a prední Čabianskej obce, ako zo strany evanjelickej, tak i katolíckej, zišli sme sa v dobrom počte v našom obecnom dome. Keďže cirkevné stavby, zvlášť školy, sa nachádzajú v zlom stave, zobrali sme na seba, či už z jednej, alebo druhej strany, potrebu, a to aj z rozkazu kráľovskej jasnosti, bez rozdielu školy v dobrom stave udržiavať. Spoločne sme jednomyseľne usúdili, aby tieto naše stánky boli opravené z našej obecnej kasy a tiež z remanentie 1783 a 1784. A keď by to z tejto „remanentie" bolo málo, tak potom na tento spôsob aj z remanentie roku 1785. Do tejto sumy treba započítať tri zlatky za každý evanjelický a rovnako aj katolícky dom. Obecným richtárom *Martinovi Kubišovi* a *Ondrejovi Milecovi* sme dali súhlas, aby splnili naše rozhodnutie o obecnom príspevku a rovnako cirkvi za počet domov evanjelikov a katolíkov splnili. Na potvrdenie tohto rozhodnutia podpísali sme sa tu našimi vlastnými rukami.

Csaba 20. nov. 1785

Evanjelické domy celkom 1 032

Katolícke domy 114

D o v e d n a 1 140

Na základe tohto rozhodnutia na tento účel evanjelický kostolník Gal zaplatil 3 096 rýnskych zlatých a katolícky kostolník Martin Belko 342 rýnskych zlatých.

Martin Kubiš, richtár, Ondrej Milec, podrichtár, Ján Varga, Matej Hrabovský, Ondrej Kesser, Ondrej Šuch, Ján Keller, Ondrej Leško, Martin Bjelek, Peter Petrovsky, Ján Petrovsky, Ďuro Petrovsky, Maco Petrovsky, Pavel Križan, Martin Belko, Ján Ambruš. Per Fabian Maszniti, notár Coram Michaele Frőlich

* * *

Ja dole podpísaný vyznávam, že som túto môjho osemročného vnučka *Miška Lehockého*, ktorého môj zať, jeho otec *Ján Lehocký*, zanechal mnohé dlžoby. Tie dlžoby zo dňa na deň rástli, k tomu sa nasporili porciové a taxové platby. Nenašiel sa nikto, kto by pomohol pri dome a zemi môjmu vnúčikovi. A tak som sa rozhodol predať jeho dom a grunt, ktorý by vyšiel na skazu predať na „irek" tunajšiemu obyvateľovi *Jánovi Kiseľovi* za tristopäť rýnskych zlatých. Z tých peňazí som vyplatil všetky dlžoby, a preto môj vnuk už nemá žiadne právo na predaný dom. Na základe toho podpísal som tento kontrakt vlastnou rukou krížikom.

Sign. Csaba 7. febr. 1786 Martin Pilisky, ako naturálny túto vnuka

V prítomnosti Kubiš Maťaše, Medovarski Pala, Likerecz Pala a Varga Janoše

* * *

My i dole podpísaní pozostalí potomkovia po nebohom *Michalovi Stracinskom*, a to vdova, tri dcéry a traja zaťovia, týmto podpisom dávame na známosť tým, ktorí to majú poznať a vedieť, že po ctenému Michalovi Stracinskom žiadny mužský potomok nezostal, aby medzi nami mohol byť rovnejší. Dom nášho otca s tromi kvartami a „sálašom" po spoločnej porade s konečnou sumou sedemsto rýnskych zlatých sme predali nášmu spoluobyvateľovi Pavlovi Sakovi. Prehlasujeme, že ďalej ani my, ani naši potomkovia do tohto predaného gruntu nemáme žiadne právo a pratensie a aby dotknutý *Pavel Sak* ho bez prekážky, slobodne a takisto jeho potomkovia mohli užívať. Preto pre stálosť tejto veci a istotu žiadame tento contract zapísať do obecného protokolu. Jeho vlastnícky register navždy ako podpisom, tak i položeným krížikom potvrdzujem.

Csaba 26. Januára 1791 Helena Stracinská, po nebohom M. Stracinskom pozostalá vdova s krížikom

Coram nobis Paulo Bajtschi et me Adamo Lecziny Judice, Johane Kovacs legislatore, Jakubo Kociski jurato, Andrea Milecz, Johanus Sipiczki, Andreas Schuch, Janoš Kováč, Janoš Drienousky, Ďuro Hlivár, Adam Araticzki

Vybral a zo slovakizovanej češtiny upravil

Ján Jančovic

Jegečka

Potrebujeme:	*Postup:*
60 dkg múky 4 dkg droždia 30 dkg kr. cukru 25 dkg masti, resp. masla 3 žĺtky 2 dl kyslej smotany 1 dl mlieka KL soli citrónovú kôru z polovice citróna	Múku rozdrvíme s masťou, pridáme v mlieku vykvasené droždie, kyslú smotanu, žĺtky a postrúhanú citrónovú kôru. Cesto dobre vymiesime a necháme stáť v chlade na pocukrovanej doske 3 hodiny. Vyvaľkáme, 3-krát preložíme a posypeme cukrom. Z cesta vykrajujeme formičkou ľubovoľné tvary (pôvodne cesto nakrútili na trstinovú paličku –preto sa aj nazývala sladká trúbeľka), dáme na plech a upečieme dozlatista. Zakryté vydržia aj týždeň.

Kapustové pagáče

Potrebujeme:	*Postup:*
1,20 kg múky 60 dkg dusenej kapusty 2 PL soli 1 PL mletého čierneho korenia 2 celé vajcia 5 dkg droždia 25 dkg masti kyslá smotana mlieko podľa potreby	Po odstránení vonkajších listov kapustu postrúhame a mierne posolenú necháme postáť. Potom vytlačíme šťavu a na masti podusíme. Odložíme, aby vychladla. K múke pridáme soľ, čierne korenie a masť a spracujeme. Zapracujeme dusenú kapustu, uprostred vytvoríme jamku, do ktorej rozbijeme vajcia, pridáme kvások, kyslú smotanu, mlieko a dobre vymiesime. Treba dávať pozor, aby cesto nebolo príliš mäkké, lebo zmäkne od kapusty. Cesto prikryjeme a necháme kysnúť asi jednu hodinu, potom ho rozvaľkáme na 2 cm a vykrajujeme pagáče. Uložíme na plech hrubo vymastený masťou, vrch pagáčikov potrieme posoleným žĺtkom. Pečieme v dobre vyhriatej rúre.

Kapusníky

Potrebujeme:	*Postup:*
1 kg múky 10 dkg masti 40 dkg uvarených a pretlačených zemiakov 2 ks droždia štipku cukru soľ 2 celé vajcia 2,5 dl oleja	Z droždia, štipky cukru, múky a mlieka urobíme kvások. Múku rozmiešame s masťou, potom pridáme pretlačené uvarené zemiaky, soľ, cukor, 2 celé vajcia a kvások. Vypracujeme ľahké cesto. Necháme trošku vykysnúť. Vyvaľkáme na hrúbku asi pol druha prsta, formičkou vykrajujeme väčšie pagáčiky, uprostred umiestnime kopček ochutenej dusenej kapusty, preložíme a stlačíme okraje. Necháme kysnúť 20 minút, potom potrieme žĺtkom a dáme do rúry. (Cesto môžeme naplniť aj lekvárom alebo syrom)

Zabíjačkové pagáčiky, papuče, t. j. sladkáne

Potrebujeme:	*Postup:*
1 kg múky 60 dkg pomletého sadla 4 PL kryšt. cukru 1 ČL soli 5 dl mlieka 5 dkg droždia 1 vajce na potretie	Preosiatu múku (aby cesto bolo mäkšie) spracujeme so sadlom. Mlieko zohrejeme a rozdelíme: do jednej časti pridáme soľ, do druhej cukor a droždie. Soľ nikdy nepridávame k droždiu! K múke so sadlom prilejeme mlieko so soľou i kvások a vymiesime. Necháme vykysnúť. Po vykysnutí opäť premiesime (toto je veľmi dôležité)! Vyvaľkáme, ostrým nožom narežeme a vykrajujeme. Poukladáme na plech a potrieme vajcom. Z toho istého cesta môžeme urobiť aj lekvárové papuče. Na plnenie je najlepší slivkový lekvár varený v kotle, lebo iný lekvár zvykne vytiecť.

Duhárike	
Potrebujeme: 10-15 dkg múky 1 vajce 10 dkg prášk. cukru štipka soli 1 PL (polovica vaječnej škrupiny) vody 10 dkg masti 0,5 l oleja 1 ks vanilkového cukru	*Postup:* Prísady spolu spracujeme. Množstvo múky závisí od veľkosti vajca. Po dôkladnom zamiesení vyformujeme bochník a vyvaľkáme ho. Masť rozpustíme, ale nemôže byť horúca, potrieme ňou cesto a preložíme. Necháme 20 min. odležať. Toto opakujeme dvakrát. Vyvaľkáme a krájačom na pirohy vykrojíme duchničky. Vypražíme v dostatočnom množstve oleja. Dávajte pozor, aby sa olej dostatočne zohrial! Pred konzumovaním posypeme vanilkovým cukrom.

Vyznamenania a ocenenia za zásluhy pre Slovač v Maďarsku v roku 2020 v chronologickom poradí

Ján Chlebniczki
(pracovník Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku na dôchodku)
Cena Ondreja Štefanka
Za príspevok k rozvoju, organizovaniu a diverzifikovaniu kultúrneho života a spolkovej činnosti v slovenskom zahraničnom svete

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku
Pamätný list Pro Cultura Slovaca

Za vedecko-výskumnú činnosť v oblasti kultúry dolnozemských Slovákov, za dlhodobú podporu slovenského dolnozemského umenia a kultúry, za ich prezentáciu a propagáciu.

Michal Lászik
(predseda Čabianskej organizácie Slovákov, zástupca riaditeľky čabianskej slovenskej školy)
Strieborná plaketa ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky

Oryszcsák György
(predseda telekgerendášskej slovenskej samosprávy)
Za békešských Slovákov – udelené, v dôsledku núdzového stavu odovzdanie odložené

zdroj: https://www.facebook.com/KOTA1970

Spolok na zachovávanie slovenských tradícií „Horenka" v. Kétšoproni
Za národnosti Békešskej župy

V roku 2020 sa neudelilo vyznamenanie ***Za čabianskych Slovákov***

zdroj: stránka CSSM

Tanečný súbor Tešedíka zo Sarvaša
Cena Štefana Lamiho

zdroj: stránka CSSM

Kolektív slovenského rozhlasového a televízneho vysielania MTVA
Za našu národnosť

Zuzana Lauková
(riaditeľka Slovenskej základnej školy v Slovenskom Komlóši, predsedníčka Spolku komlóšskych Slovákov)
Tešedíkova cena

Január

07. január	Účasť čabianskych Slovákov na novoročnej recepcii Samosprávy župného mesta Békešská Čaba (András Kiszely)
10. január	Zavedenie prijímacích hodín parlamentného hovorcu Slovákov v Maďarsku v Dome slovenskej kultúry (DSK)
18. január	Zasadanie dramaturgického výboru Krajanskej nedele Folklórnych slávností v Detve v Sarvaši
20. január	Zasadnutie Slovenskej samosprávy župného mesta Békešskej Čaby (SSZMBC)
23. január	Zasadnutie predsedníctva Čabianskej organizácie Slovákov Klobasiáda členov čabianskeho Klubu slovenských seniorov so škôlkarmi čabianskej slovenskej materskej školy
24. január	Úradná návšteva delegácie Výboru spoločenských stykov Valného zhromaždenia Samosprávy župy Békéš u Čabianskej organizácie Slovákov (ČOS) v DSK Oslava 70. výročia sarvašskej slovenskej školy
31. január	Spevokol Čabianska ružička spieva na pohrebe Alžbety Monostoriovej
31. jan.-01.feb.	Návšteva delegácie Náboženského a národnostného oddelenia Úradu vlády v čabianskom oblastnom dome

Február

01. február	Slovenský bál v Slovenskom Komlóši
02. február	Slovenské divadelné predstavenie divadla Vertigo v Telekgerendáši
05. február	Zasadnutie SSBZ v Čabe
09. február	Slovenské čajové popoludnie v Kétšoproni
12. február	Prezentácia Čabianskeho, Národného a Svetového kalendára Slovákov v DSK
13.-14. február	Medzinárodná vedecká konferencia Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku (VÚSM) v Békešskej Čabe
14.-16. február	Zimná prehliadka pred odovzdaním Slovenského domu v Čabasabady
18. február	Zasadnutie SSZMBC
19. február	Vystúpenie Čabianskej ružičky na jubilejnej akcii Kultúrneho domu vo Viniciach s naším Slovenským klubom a delegátmi Klubu seniorov
22. február	Slovenský batôžkový ples v Telekgerendáši Slovenský bál v Medeši Účinkovanie Slovenského klubu na Čabianskych fašiangoch Cesta Slovákov z Poľného Berinčoka do partnerského Kolárova
26. február	Fórum Slovenskej samosprávy Békešskej župy (SSBZ) v Eleku
27. február	Zasadnutie predsedníctva ČOS
29. február	Slovenský batôžkový fašiangový ples v Čabe

Marec

06. marec	Valné zhromaždenie Organizácie Slovákov v Eleku
06.-08. marec	Medzinárodná textilná konferencia a odovzdávanie cien, ÚĽUV a výšivkársky krúžok Rozmarín, Veľkobánhedešanky a Kétšoproňanky Delegácia Komlóšanov a Únie v Horných Salibách, podpísanie spolupráce, ako členovia Únie slovenských organizácii v Maďarsku (Únia): ČOS (Ondriš Kiszely), Čabasabady (Matej Kesjár), Veľký Bánhedeš (Ján Pepó) Cesta gerendášskych a čorvášskych Slovákov do partnerského Sládkovičova
07. marec	Vystúpenie citarovej skupiny Strapce na Klobasiáde vo Viniciach, účasť nášho Slovenského klubu
25. marec	Záverečná konferencia VIPA s Úniou vo Zvolene

Jún

05. jún	Prvá skúška citarovej kapely Strapce v DSK v núdzovom období
10. jún	Stretnutie Klubu slovenských seniorov v čabianskom oblastnom dome
18. jún	Delegácia Slovchips, s. r. o. v DSK
23. jún	Stretnutie čabianskeho Slovenského klubu v DSK
24. jún	„Fit“ cesta na bicykli Klubu slovenských seniorov do Veszely Csárdy
25. jún	Žilinská delegácia v DSK a v čabianskej a komlóšskej slovenskej škole
26. jún	Odborná cesta výšivkárskeho krúžku Rozmarín, zástupcov z Veľkého Bánhedeša a Poľného Berinčoka na vernisáž výstavy a odovzdanie cien konkurzu „Sto ruží“ v Mezőkövesde
27. jún	Noc múzeí v čabianskom slovenskom oblastnom dome

Júl

03.-05. júl	Účasť Slovákov z Poľného Berinčoka na Cyrilometodských slávnostiach v Kolárove
04. júl	Vernisáž výstavy Rity Pásztorovej v DSK
	Fotenie a polročné stretnutie výšivkárskeho krúžku Rozmarín v DSK
06. júl	Zasadnutie SSZMBC
06.-07. júl	Návšteva a privítanie skupiny z Kóšpallagu v DSK a v oblastnom dome
07. júl	Žiaci sarvašskej slovenskej školy v DSK a v Slovenskom oblastnom dome
	Zasadnutie SSBZ
	Zastúpenie ČOS (H. K.) na valnom zhromaždení Zväzu civilných organizácií
	Zasadnutie SS v Poľnom Berinčoku
08. júl	Polročné stretnutie Klubu slovenských seniorov v DSK
13.-17. júl	Miestnohistorický detský tábor „Spolu byť je dobré“ s Horenkou v Kétšoproni (org.: miestna slov. samospráva)
17. júl	Návšteva Klubu slovenských seniorov ČOS v štúdiu TV7
17.-18. júl	Privítanie tirpáckej skupiny z Níreďházy u čabianskych Slovákov v Slovenskom oblastnom dome
23. júl	Návšteva Klubu slovenských seniorov ČOS v štúdiu TV7
25. júl	Slováci s Mamičkinou kuchyňou na miestnom rodinnom programe Chichotavý park v Poľnom Berinčoku
25.-26. júl	Odborná cesta ÚSOM na Slovensko
27. júl	Účasť berínskych Slovákov na slovenskom divadelnom predstavení v Sarvaši
7., 14., 21. júl	Slováci v Eleku pečú lokše pre miestny detský tábor

August

07. aug.	Odborná konferencia Civilov v DSK (org.: Spolok rozvíjajúci spoločnosť Békešskej župy)
08. aug.	Skupiny ČOS sa zúčastňujú na súťaži kotlárov v Spolku voľného času, jazdectva a športu Remonda
13.-17. aug.	Detská skupina Slovákov z Tardoša u čabianskych Slovákov
15. aug.	Detská skupina Slovákov z Tardoša v Sarvaši
16. aug.	Detská skupina Slovákov z Tardoša v Segedíne
17. aug.	Klub slov. seniorov pečie chlieb pre TV7 na sálaši v Remonde Detská skupina Slovákov z Tardoša v čab. slovenskom oblastnom dome
19. aug.	Zasadnutie predsedníctva ČOS Čabianska slovenská dožinková veselica v DSK (vystúpenia: Čabianska ružička, Orgován, citarový súbor Strapce a folklórny súbor Čabianske perly) Vernisáž výstavy fotiek slovenských krojov v čab. oblastnom dome (materiál ZSM) Odovzdanie vyznamenania Za šoproňských Slovákov v Kétšoproni
19.-20. aug	Slovenská pivná záhrada s Postřižinskými pivnými dňami na dvore DSK
20. aug.	Vystúpenie spevokolu Borouka na miestnom programe v Telekgerendáši a účasť Slovákov na miestnej súťaži v miešaní klobásy Slovenský deň v Gerendáši Slováci v Eleku pečú lokše na miestnych oslavách
21. aug.	Vystúpenie berínskeho Slovenského pávieho krúžku na miestnom podujatí
25. aug.	Stretnutie Klubu čab. pedagógov na dôchodku v čab. oblastnom dome
26. aug.	Stretnutie Klubu slov. seniorov a citarovej kapely Strapce pri peci na sálaši Remonda
27.-30. aug.	Slovenské dni v Eleku (ČOS zastupuje Slovenský klub)

September

01. sept.	Čabiansky deň menín Egyeda, „Slovensko-maďarský gastrobuch" na dvore Domu slovenskej kultúry a v čabianskom dome (Spolok zachovávania čabianskych zvykov a turistiky + Čabianska organizácia Slov. a Čabianski Slováci, s. r. o)
03. sept.	Recepcia Generálneho konzulátu SR v DSK + odovzdanie vyznamenania SR
	Interview Ľudových novín s Barborou Kosekovou, kapitánkou volejbalového tímu v DSK
10.-13. sept.	Slovenská pivná záhrada s Postřižinskými pivnými dňami na dvore DSK
11. sept.	Varenie paradajok na dvore DSK (Slovenského klubu ČOS)
12. sept.	Vystúpenie citarového súboru Strapce na Zlatej svadbe v Békešskej Čabe
	Slovenský deň v Čorváši
	Slovenský deň v Békéši
	Odovzdanie ceny O. Štefanka v Nadlaku (ocenení: pán profesor Ján Chlebnicky a VÚSM)
16. sept.	Kurz používania mobilov a laptopov TV7 pre slovenských seniorov v DSK
19. sept.	Odovzdanie slovenského domu v Čabasabady
	Valné zhromaždenie ÚSOM v Čabasabady (návšteva oblastných domov v Telekgerendáši, Čorváši, Gerendáši, Medeši, Veľkom Bánhedeši)
22. sept.	Varenie paradajok na dvore DSK (Slovenský klub ČOS II.)
23. sept.	Spoločné stretnutie čabianskeho Slovenského klubu, Klubu slovenských seniorov a gazdov vo Viniciach
24. sept.	Valné zhromaždenie ČOS
25. sept.	Zastúpenie DSK na Study tour v Gyule (B. B. H.)
26. sept.	Privítanie českej turistickej skupiny
27. sept.	Fotenie svadobného páru v Slovenskom oblastnom dome
29. sept.	Valné zhromaždenie CSSM v čabianskom oblastnom dome a v DSK so spevokolom Orgován
30. sept.	Stretnutie našich čabianskych skupín, Klubu slovenských seniorov a Klubu osôb so zmenenými pracovnými schopnosťami v Slovenskom oblastnom dome
	Zvyky na Michala a varenie leča v Slovenskom klube
	Premietanie štábu Duna TV v Slovenskom oblastnom dome (Partitúra)

Október

02. okt.	Slávnostné odovzdanie národnostných štipendií v čabianskej slovenskej škole
03. okt.	Oslavy 50. jubilea Slovenského pávieho krúžku v Poľnom Berinčoku
	Odovzdanie nového sídla Inštitúcie národnej osvety v Lakitelek, nainštalovaná výstava prác Rozmarínčanov
04. okt.	Požehnanie úrody vo Veľkom ev. kostole v rámci slovenskej bohoslužby
	Úspech kétšoproňskej detskej citarovej skupiny Zornička na kvalifikácii KÓTA (cena Zlatý páv)
05. okt.	Účasť na mimoriadnom valnom zhromaždení Spolku békešskočabianskeho turistického spolku
06. okt.	Zasadnutie SSBZ
09. okt.	Vernisáž Celoštátnej výstavy ľudového umenia z regionálnych konkurzných prác Dolnej zeme – ocenenie výšivkárskeho krúžku Rozmarín
10. okt.	Jablkový deň a prezentácia knihy Sálašská základná škola na gerendášskych pasienkoch
13. okt.	Verejné vypočutie MSSZMBC v čabianskom Slovenskom oblastnom dome – vystúpenie citarového súboru Strapce Prednáška Klubu čabianskych pedagógov na dôchodku o tajomstvách kulís Divadla Jókaiho (Istvána Bojczána)
14. okt.	Návšteva novej stálej inštalácie Munkácsyho v Múzeu M. Munkácsyho a Celoštátnej výstavy ľudového umenia z regionálnych konkurzných prác Dolnej zeme Klubom slovenských seniorov

Fotomontáž Slovákov z Čaby

SlovChips
Chuť, ktorá vám ostane v ústach
Prima
SALTY SNACK MIX
Prima
SWEET SNACK MIX
Prima
PARTY MIX
salted
Gazda burgonya chips
só
Gazda burgonya chips
mustár
Gazda burgonya chips
extra csípős paprika ízű
Gazda burgonya chips
Gazda burgonya chips
Kontakt: +421 915 346 960, www.slovchips.sk

OBSAH

Kalendárná časť **5**

Milý čitateľ! 31

Kráčame po našej ceste 33

Hodnota zákulisnej práce 42

NÁŠ HRDINA MIŠO LÁSZIK 20 – 60 ROKOV
AKO PREDSEDA – AKO ČLOVEK 44

HŐSÜNK Lászik Miso 20 – 60 éve elnök - ember 45

Slovenskosť sa nestráca – zmena v čabianskom sídle Slovákov 46

Obrazy z minulosti **48**

Ena sálašská škola v čabianskom chotáre 48

Katkine spomienky 50

Svetlá minulosti 54

Dedičstvo minulosti – Vysnívateľ Békešskej Čaby: Ernő Sztraka (1830-1906) 55

*Náš básnik Dezső Belencéresi (*1878 - †1904)* 58

Strom „Cimbora“ (Strom Kamarát) 59

Zloďeji, čo čele kradľi 60

Tá naša slovenskosť **62**

NIE JE KORONA AKO KORONA...
alebo ako musel balvan zo srdca Slovenska „korone“ ustúpiť 62

Ena VYHÚTANÁ rozprávka o zabudnutom zhromaždení 64

Príbehy starej mamy 67

Ako son sa naučila maďarski? 68

Moja prvá košeľočka. 68

Slovenskosť: Stopy mikro v makro 70

Slovenské zvyky znamenitých dní Sarvaša a jeho okolia. 78

Z dolnozemskej publikačnej a literárnej tvorby **85**

100 rokov Čabianskeho kalendára: svojrázna historická rukoväť prekračuje významom hranice slovenskej Dolnej zeme v Maďarsku 85

K storočnici Národného kalendára 93

Slovenský svetový kalendár medzi krajanmi v celom svete 99

Juraj Dolnozemský 102

Zamyslenie na rok 2021 102

Blíži sa... 103

Túlame sa... 104

Michal Čičeľ: Ako to býva na zimných večeroch 105

Juraj Šóti: Žjadame si duchovní pokoj! 106

Michal Blaško: Výlet do Banata k našej juhoslovanskej roďiňe 107

Michal Divičan: Moje rodné mesto / Zavčas rána v pekárni 108

Pavel Samuel: Vidiecka nostalgia 109

Dolnozemský básnik, zberateľ a kultúrny dejateľ Juraj Rohoň 110

Veda a výskum **117**

O tridsaťročnom Výskumnom ústave Slovákov v Maďarsku 117

Ľudovít Haan a kapláni v Békešskej Čabe 119

Na margo 15. študentsko-vedeckej súťaže VÚSM – úryvky zo študentských prác 121

Klenoty Čabänov z archívu ***133***

Ukážky z najstarších čabianskych zápisníc (Protokollum 1749 – 1804)
Príklady testamentov a iných zápisov *133*

Ukážky z najstarších čabianskych zápisníc (Protokollum 1749 – 1804)
Príklady testamentov a iných správ *136*

Receptár ***139***

Zaujímavosti z Dolnej zeme ***143***

Vyznamenania a ocenenia za zásluhy pre Slovač v Maďarsku
v roku 2020 v chronologickom poradí *143*

Kronika slovenských udalostí v Čabe a v okolí do polovice októbra r. 2020 ..... ***147***

Fotomontáž Slovákov z Čaby *154*